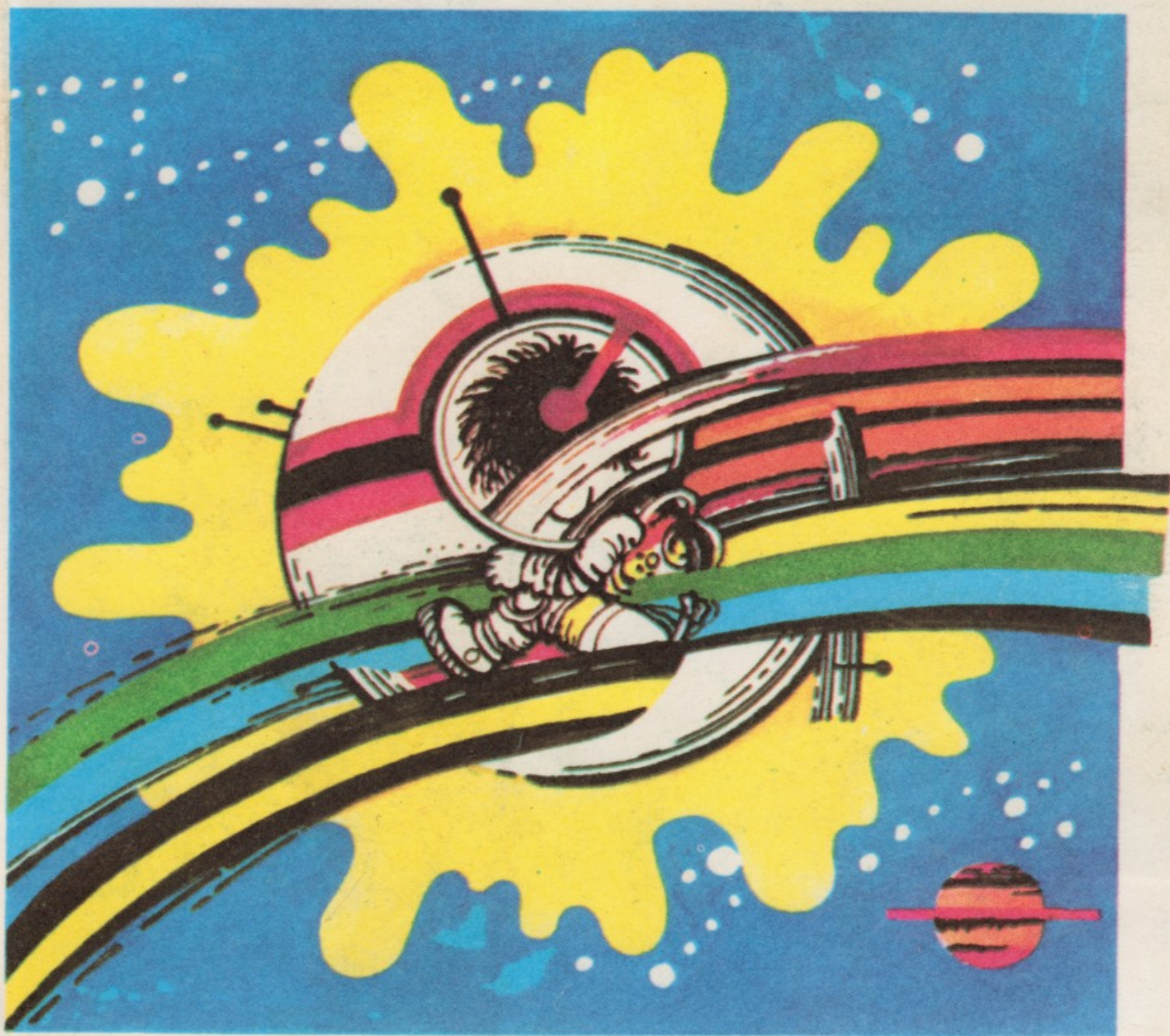

ДЖЕЙМС БЛИШ

НОВОЗАВЛАДЕНИТЕ ЗВЕЗДИ

ДЖЕЙМС БЛИШ
НОВОЗАВЛАДЕНИТЕ ЗВЕЗДИ

Превод: Невена Златарева-Чичкова

chitanka.info

КНИГА ПЪРВА
ПРОГРАМА НА ПРЕСЕЛВАНЕ

1.

Космическият кораб отново забръмча около Суини, без той да забележи промяната. Когато най-последно гласът на капитан Майкълджон пак прозвуча от комутатора на стената, Суини все още лежеше свит на койката си в някакво странно състояние на пълно спокойствие, каквото никога дотогава не бе изпитвал и вероятно едва ли би съумял да го опише дори на себе си. Въпреки че пулсът му биеше, от всичко останало можеше да заключи, че е мъртъв. Нужни му бяха няколко минути, за да отговори.

— Суини, чуваш ли ме? Ти... добре ли си?

Краткото колебание в дишането на пилота накара Суини да се ухили. От гледна точка на Майкълджон, както и на по-голямата част от останалото човечество, той бе нещо повече от зле. Направо беше мъртъв.

Плътно изолирана кабина със собствена херметическа камера, водеща навън, без Суини да има достъп към другата част на космическия кораб, бе доказателство за окаяното му положение. Затова и тонът на Майкълджон бе такъв: глас на човек, който се обръща не към друго човешко същество, а към нещо, което трябва да остане затворено в една гробница.

Гробница, предназначена да отбранява Вселената отвън, а не да предпазва съдържанието си от Вселената.

— Разбира се, че съм добре — обади се Суини, като откопча колана и приседна.

Провери термометъра, който продължаваше да показва неизменното минус 194° под нулата по Фаренхайт^[1] — средната температура на повърхността на Ганимед, луна номер III на Юпитер.

— Изглежда, бях позадрямал. Какво има?

— Насочвам кораба в орбита. Сега сме на около хиляда мили^[2] от спътника. Помислих си, че може би ще искаш да го поразгледаш.

— Естествено. Благодаря, Мики.

Комутаторът отвърна:

— Хубаво. Ще ти се обадя по-късно.

Суини се вкопчи във водещата релса и се примъкна към единствения люк в центъра на кабината, като се придвижваше сравнително точно. За човек, за когото $1/6$ земно притегляне е нещо нормално, свободното падане — положението на пълна безтегловност — е само един изключителен случай.

А тъкмо такъв човек беше и Суини. Човешко същество — но изключителен случай.

Той погледна навън. Знаеше точно какво ще види, беше го изучил в детайли от снимки, видеозаписи, карти и през телескопи както у дома, на Луната, така и на Марс. Когато приближаваш Ганимед в долно съединение^[3], както правеше Майкълджон, първото нещо, което бие на очи, е огромното овално петно, наречено Нептунов тризъбец, именувано така от най-ранните изследователи на Юпитер, защото било отбелязано с гръцката буква Ψ върху съставената от стария Хау карта. Оказало се, че названието е добре избрано: петното представлява дълбоко море със силно назъбена брегова линия — най-вече в източния си край, — което се простира от около 120° до 165° дължина и някъде от 10° до 33° северна ширина. Море от какво? О, вода, разбира се; вода, завинаги превърната в лед, твърд като канара и покрит със слой скален прах, дебел около три инча^[4].

Източно от Тризъбеца, все на север чак до полюса, се простира голямо триъгълно образувание, наречено Улея — насечена с преплетени коренища, разтърсвана от лавини долина, която изцяло заобикаля полюса и продължава отново нагоре в обратна посока, като се разгръща ветрилообразно в другото полукълбо. („Нагоре“, защото „север“ за космонавтите, а и за астрономите, означава „надолу“). Няма друга планета, на която да съществува нещо съвсем същото като Улея, въпреки че когато ракетата ти се спуска към Ганимед около 180° -градусовия меридиан, е възможно гледката да ти напомни на Големия плаващ пясък на Марс.

В действителност обаче няма истинска прилика. Големият плаващ пясък може би е най-хубавата земя от цялата планета Марс. Улея, от друга страна, си е Улей. В източния край на тази огромна издатина на дължина 218° и 32° северна ширина се намира една-единствена планина, висока около 9000 фута^[5], която, доколкото Суини знаеше, нямаше име: беше означена върху картата на Хау с гръцката буква Π . Поради своята изолираност тя може лесно да се

види с добър телескоп от земната Луна — когато при изгрев слънце линията, отделяща осветената от неосветена част на Ганимед, се пада в тази географска дължина, върхът ѝ грее и се откроява в тъмнината като малка звезда. От основата на Хаувата планина П на запад, над Улея, стърчи полукръгла издатина и изглежда смущаващо и не на място в един свят, който не дава никакви други признаци за наличието на нагънати пластове.

И именно върху тази издатина живееха останалите Адаптирани хора.

Дълго време Суини се взираше в почти невидимата планина и запаления звезден пожар на върха ѝ, като се чудеше защо гледката не предизвиква никакви реакции у него. Всяко чувство би било уместно: очакване, тревога, силно желание, каквото и да е, даже страх. Пък и фактът, че бе стоял заключен в камера повече от два месеца, трябваше досега да е породил у него неудържимо желание да се махне, та дори и само за да отиде при Адаптираните хора. Вместо това, състоянието на спокойствие продължаваше. Той не можеше да си наложи нещо повече от моментно любопитство към планината П, докато вниманието му не бе приковано от самия Юпитер, който изгряваше застрашително грамаден и крещящо обагрен само на около 600 000 мили, с точност до няколко хиляди. А и тази планета привлече вниманието му единствено защото беше по-светла, иначе беше без значение.

— Мики? — повика той другаря си, като се насили да погледне назад, надолу, към Улея.

— На линия съм, Суини. Как изглежда?

— О, като географска карта. Всички си приличат. Къде смяташ да ме оставиш? Нарезданията не предоставят ли това на нас?

— Да, но мисля, че няма избор — отвърна гласът на Майкълджон вече не толкова колебливо. — Трябва да бъде голямото плато, означено с Н от Хау.

Суини огледа овалния лабиринт с леко отвращение. Присъствието му там щеше да привлеча вниманието, както ако го оставеха в центъра на Морето на кризите в Лунния лабиринт. Така и каза.

— Нямаш избор — спокойно повтори Майкълджон.

На няколко пъти Майкъл изстреля ракети. За кратко време теглото на Суини се възвърна, опита се да реши накъде би се

наклонило, и после отново изчезна. Сега корабът беше в орбита, но дали Майкълджон го бе насочил така, че да остане на сегашните си координати, или щеше да обикаля, кръстосвайки надлъж и шир цялата площ на спътника, Суини нямаше представа, а и не попита. Колкото по-малко знаеше по въпроса, толкова по-добре.

— Е, спускането ще е дълго — рече Суини. — Не може да се каже, че тази атмосфера е най-плътната в системата. Ще се наложи да се приземя от подветрената страна на планината. Не ми се ще да се влача поне двеста мили по платото.

— От друга страна — каза Майкълджон, — ако слезеш твърде близо, нашите приятели долу ще забележат парашута ти. Може би все пак е по-добре да те свалия в Улея. Там се въргалят толкова много отпадъци, че отраженията в радара сигурно са огромни; няма никаква вероятност да разпознаят такова дребно нещо като човек с парашут.

— *Не*, благодаря. Все пак има оптическо улавяне, а един парашут от фолио дори за Адаптирания човек съвсем не прилича на издаден скален хребет. Трябва да съм зад планината, където ще бъде едновременно в оптична и радарна сянка. Освен това как бих могъл да изкатеря от Улея изпъкналостта? Те не напразно са се заселили на ръба на канара.

— Това е вярно — съгласи се Майкълджон. — Добре, насочих катапулта. Ще облека скафандър и ще дойда в твоята секция.

— Добре. Кажи ми пак точно какво смяташ да правиш, докато ме няма, за да не стане така, че да вдигам тревога, а от теб да няма и следа.

По комутатора долетя металичен звук от отварянето на шкаф за скафандри. Ремъците на парашута на Суини вече бяха пристегнати, а поставянето на дихателния апарат и ларингофоните щеше да отнеме само миг. Суини не се нуждаеше от други защитни средства.

— Аз ще остана горе триста дни; ще изключа всички мощности, освен за поддържането — повтори гласът на Майкълджон от още по-голямо разстояние. — Да речем, че дотогава ти посвикнеш с нашите приятели долу и опознаеш обстановката. Ще имам готовност да получа сведения от теб на определената честота. Ти ще трябва да ми изпратиш само няколко кодирани букви — давам ги на компютъра, той ми казва какво да направя и аз съответно действам. Ако не се обадиш

след триста дни, произнасям кратка, но прочувствена молитва и си тръгвам. Бог ми е свидетел, че нищичко повече не зная.

— То е достатъчно — успокой го Суини. — Да вървим!

Суини излезе от личната си херметическа камера. Като всеки истински междупланетен летателен апарат, корпусът в кораба на Майкълджон нямаше обща външна обвивка. Корабът се състоеше от основните си компоненти, включително кръглата кабина за екипажа, свързани с ажурна конструкция от надлъжни и напречни греди. Тъкмо една от най-дългите напречни греди, насочена към платото Н, щеше да послужи за катапултиране.

Суини вдигна очи към кълбото на спътника. За миг го обзе старото познато усещане, че пада; погледна надолу и премести очи към кораба, докато това чувство го напусна. Съвсем скоро той щеше да тръгне в същата посока.

Майкълджон се появи, заобиколил изпъкналостта на кръглата кабина за екипажа, като плъзгаше обувките си по метала. В обемистия си безформен скафандър той бе този, който изглеждаше като извънземен партньор в дуета.

— Готов ли си? — запита Майкълджон.

Суини кимна и легна ничком върху напречната греда, като щракна около нея застопоряващите закопчалки на ремъците. Усещаше как ръкавиците на Майкълджон докосват гърба му, докато прикрепят реактивния катапулт; сега обаче вече не виждаше нищо освен дървения плъзгач, който щеше да предпази тялото му от гредата.

— Добре — каза пилотът. — На добър час, Суини!

— Благодаря. Отпиши ме, Мики.

— Тръгваш след пет секунди. Пет. Четири. Три. Две. Едно. Старт!

Реактивният апарат потрепери и нанесе почти парализиращ удар между плешките на Суини. За миг ускорението го притисна към ремъците, а плъзгачът се залепи към метала на антената.

След това внезапно вибрациите спряха. Той летеше свободно. С малко закъснение дръпна освобождаващата халка.

Плъзгачът се измъкна с криволичене изпод Суини и бързо се загуби между звездите. Налягането върху гърба му изчезна, когато приспособлението, все още включено, припламна пред него. Разсейващата се топлинна вълна от изгорелите газове за момент го

накара да се почувствува зле, след това тя изчезна. Ударът от нея щеше да бъде твърде силен, така че където и да паднеше, щеше да остане само една дупка.

Суини беше съвсем сам и падаше към Ганимед с главата надолу.

Почти от началото, от онзи забравен ден далече в детинството му, когато за пръв път бе осъзнал, че освен подземния купол на Луната няма друго от Вселената, което да принадлежи само на него, Суини бе искал да бъде човек; искал го беше с някаква неясна, безлична болка, прераснала бързо в хладна горчивина в обноските и възгледите по отношение на неповторимото му всекидневие и в сънища с припламвания на обгаряща самота, които със съзряването станаха поредки, но и по-силни, докато се случваше една такава нощ да го остави разтърсен и онемял понякога цели дни наред, сякаш се бе избавил от тежко премеждие.

Екипът от психолози, психиатри и аналитици, зачислени към него, направи всичко по силите си, но то не беше кой знае какво. В „случая Суини“ нямаше почти нищо, към което да е приложима някаква система на психотерапия, разработена да помага на човешки същества. А и членовете на екипа изобщо не успяваха да постигнат някакво единомислие относно основната цел на една такава терапия: дали да се помогне на Суини да живее с наличието на своята по принцип извънземна същност, или вместо това да се разпалва тази единствена искра надежда, която немедицинските лица на Луната непрекъснато поддържаха у него като едничък смисъл на съществуването му.

Фактите бяха прости и неумолими. Суини бе Адаптиран човек — адаптиран, в своя случай, към ледения студ, слабата гравитация и разредената зловонна атмосфера, характерни за Ганимед. Кръвта, която течеше в жилите му и единственият субстрат на всяка негова клетка, бе девет десети течен амоняк; костите му бяха лед IV, дишането — сложен водород — метанов цикъл, основан не върху катализа от желязосъдържащ пигмент, а върху образуването и разкъсването на двойна сярна връзка; и ако се наложеше, той можеше да преживее седмици наред на диета от скален прах.

Суини от край време беше все същият. Това, което го беше направило такъв, му се бе случило буквално преди зачатиято: към зародишните клетки, които след това се бяха обединили, за да го

оформят, бе приложена цяла плеяда сложни технически похвати: селективно митотично^[6] отравяне, точно насочено рентгеново облъчване, текто-генетична^[7] микрохирургия, конкурентно метаболитно инхибиране^[8] и вероятно още петдесет други, чиито названия той дори не беше чувал и които в своята съвкупност се наричаха „пантропия“. Думата, свободно препреведена, означаваше „цялостна промяна“ — и бе точна.

Както пантропистите предварително бяха променили човешкия модел в тялото и химията на Суини, така бяха променили и образованието му, света му, мислите му, дори прародителите му. Не можеш да създадеш Адаптиран човек само като размахаш магическа пръчка, гордо бе обяснил на Суини веднъж по комуникатора д-р Алфвен. Дори основните зародишни клетки са издънки на стотина предишни поколения, зараждащи се една от друга преди да са преминали зиготния^[9] стадий като едноклетъчни организми, всяка — малко повече повлияна от цианида и от леда, а според едно старо стихотворение, тъкмо от леда на пързалките били направени момченцата като Суини. Накрая на същата тази седмица при редовния преглед и записите екипът психиатри докладва на д-р Алфвен какво е било казано на Суини и какво той бе сметнал за уместно да отговори, но едва ли имаше нужда да си правят този труд. Суини никога не беше чувал детско стихче, както не бе изпитал травмата на раждането, нито Едиповия комплекс. Той самият бе закон, от който множеството изключения бяха неизвестни.

Суини, разбира се, забеляза, че Алфвен пропусна да се яви, когато трябваше да направи следващото си посещение, но това бе нещо обикновено. Учени идваха и обикаляха големия херметически затворен повор^[10], придружени винаги от учтивите, облечени в красиви униформи частни полицаи на властите от Разширения космодрум Земя, но те рядко се задържаха дълго. Дори между психиатрите винаги съществуваше едно особено напрежение, съдържана ярост, която периодично избухваше в гръмки, кресливи пререкания. Суини никога не разбра за какво крещяха, защото винаги щом караниците започваха, изключваха звука отвън, но забеляза, че някои от участниците изобщо не се появяваха вече.

— Къде е д-р Емъри? Днес не е ли неговият ден?

— Той приключи служебното си наблюдение.

— Но аз искам да говоря с него. Обеща да ми донесе една книга. Няма ли да се върне поне да ни посети?

— Мисля, че не, Суини. Той напусна работа. Не се безпокой за него, няма да се чувствава зле. Аз ще ти донеса книгата.

След третия такъв случай за първи път пуснаха Суини да излезе на повърхността на Луната — наистина, охраняван от петима мъже в скафандри, но това не го засягаше. Новата свобода му се видя огромна, а собственият му скафандър — направо символичен в сравнение с това, което трябваше да обличат полицаите от Космодрума — като че ли почти не съществуваше. Доколкото трябваше да се вярва на многобройните намеци, такова беше първото му предусещане на свободата, която щеше да получи след приключване на задачата му. Той дори успя да види планетата Земя, където живееха хората.

За задачата си знаеше всичко, което имаше да се знае, и то бе станало за него втора природа. Бяха му го набивали в главата още от студеното му и самотно детинство, винаги с една и съща заповед накрая:

„Ние трябва да върнем тези хора!“

Шест думи бяха смисъл за Суини; те бяха и неговата едничка надежда. Налагаше се Адаптираните хора да бъдат хванати отново и отведени на Земята, по-точно — на купола на Луната, единственото място освен Ганимед, където можеха да съществуват. Но ако се оказеше невъзможно всички да бъдат заловени повторно — той трябваше да мисли за това само като за вероятност, — той бе длъжен да се завърне поне с д-р Джейкъб Рулман. Единствено докторът със сигурност знаеше най-важната тайна: как Адаптираният индивид отново да се превърне в човешко същество.

Суини разбираше, че Рулман и съучастниците му са престъпници, но колко тежко е тяхното провинение, беше въпрос, на който никога не се бе опитвал да си отговори. Критериите му бяха твърде повърхностни. Все пак от самото начало стана ясно, че колонията на Ганимед е била основана, без да има нареждане от Земята, по начин, който Земята не одобряваше, освен при особени случаи, както бе със Суини, и че Земята държеше тя да бъде унищожена. Не със сила, тъй като най-напред искаха да научат какво знае Рулман, а чрез сложното изобретение, което бе самият Суини.

„Ние трябва да върнем тези хора!“

След това от намеците се подразбираше, без някога да се обещае нещо направо, че Суини може да стане нормално човешко същество и да познае по-голяма свобода от тази да се движи по лишената от въздух повърхност на Луната с охрана от пет души.

Обикновено след такива подмятания всред работния екип избухваше някой от онези внезапно заглушавани скандали. У всеки средно интелигентен индивид щяха да се зародят подозрения, че тези внушения съвсем не се базират върху някаква истинска надежда. А и обучението на Суини допринесе отрано да се настрои скептично, но с течение на времето това престана да го вълнува. Подхвърлените реплики представляваха единственото му упование и той ги приемаше с упование, но без очакване. Освен това няколкото встъпителни думи на тези скандали, които дочуваше преди да изключат комутатора, навеждаха на мисълта, че в разногласията има нещо повече от обикновеното съмнение във възможността да бъде трансформиран Адаптираният човек. Например тъкмо Емъри веднъж избухна неочаквано и спонтанно:

— Но ако все пак Рулман е бил прав?

Щрак.

Прав за какво? Може ли престъпник да бъде прав? Суини нямаше как да знае това. Последва случаят с техника, който бе заявил: „Разходите са спънката за тераформирането“ (какво значеше това?), и след по-малко от минута го принуди да напусне контролния кабинет с някакво скалъпено поръчение. Имаше много такива инциденти, но Суини никога не сполучваше да сглоби от отделните съставки някакъв модел. Той просто реши, че те не се отнасят пряко до шансовете му да бъде превърнат в човешко същество, и веднага ги добави към огромната пустиня на общото си невежество. В края на краищата само заповедта остана реална — заповедта и кошмарите. „Ние трябва да върнем тези хора!“ Шестте думи бяха причина Суини да пада с главата надолу към Ганимед — като човек, чийто последен опит да се събуди не е успял.

Адаптираните хора откриха Суини, когато бе изминал половината път нагоре по голямата седловина, осигуряваща единствения достъп от платото Н към колонията им върху скалната издатина. Той не ги позна — не отговаряха на нито една от снимките,

които бе запомнил, — но приеха историята му с доста разбиране. И не се наложи да симулира изтощение — гравитацията на Ганимед беше нормална за него, но пътуването бе дълго, а изкачването — още по-продължително.

Той с учудване установи, че все пак бе изпитал удоволствие. За пръв път в живота си се бе движил неохраняван от хора и механизми в един свят, където физически се чувствуваше у дома си, в един свят без стени, в свят, където бе по принцип сам. Въздухът бе мек и приятен, ветровете идеха от посоки, които сами си избираха, температурата в седловината бе значително по-ниска от тази, която се смяташе допустима за купола на Луната, и отвсякъде го заобикаляше небе, виолетово обаяно и изпъстрено със звезди, които от време на време блещукаха.

Налагаше му се да внимава: много лесно можеше да приеме Ганимед за свой постоянен пристан. Бяха го предупредили за това, но той някак не бе съумял да осъзнае, че опасността не само щеше да съществува, но и... да го примамва.

Младите мъже бързо го преведоха през останалия път до колонията. Не проявиха никакво любопитство както и сами не се разкриха. Рулман не беше като тях. Изражението на слисване и неверие върху лицето на учения, когато въведоха Суини в кабинета му — с висок таван и каменни стени, — бе така пълно, че плашеше. Той възкликна:

— Какво е това?!

— Открихме го да се изкачва по седловината. Помислихме, че се е изгубил, но той твърди, че принадлежи към родословния полет.

— Невъзможно! — отсече Рулман. — Напълно изключено.

А след това замълча, докато изучаваше новодошлия. Шокът, изписан на лицето му, се смекчи съвсем леко.

Дългото, старателно проучване даде време на Суини мислено да се върне назад. Рулман беше по-възрастен, отколкото на снимките, но това бе нещо естествено; при това най-вече изглеждаше по-малко белязан от годините, отколкото бе очаквал Суини. Сух, отчасти плешив и с отпуснати рамене, но доволното коремче под линията на колана, което се виждаше на снимките, сега почти го нямаше. Очевидно животът на Ганимед донякъде го бе калил. Фотографиите не бяха

успели да подготвят Суини за очите на този човек: неспокойни и с качулати вежди, като на бухал.

— Най-добре ми кажете кой сте — промълви накрая Рулман. — И как дойдохте тук! Вие не сте от нашите, това е сигурно.

— Аз съм Доналд Левърол Суини — отвърна Суини. — Може и да не съм от вас, но майка ми твърдеше обратното. Пристигнах тук с нейния кораб. Тя казваше, че ще ме приеме.

Рулман поклати глава.

— Това също е невероятно. Извинете, мистър Суини, но навярно нямате представа каква бомба сте за нас. Тогава вие трябва да сте дете на Шърли Левърол... Но как се добрахте дотук? Как оцеляхте през всичкото това време? Кой поддържаше живота ви и кой се грижеше за вас, след като ние напуснахме Луната? А преди всичко, как се отскубнахте от полицаите на Космодрума? Още преди да изоставим лунната си лаборатория, знаехме, че Космодрум Земя я е открил. Трудно ми е да повярвам, че вие изобщо съществувате.

Въпреки това изражението на пълна скептичност върху лицето на учения се смекчаваше с всеки миг. Суини прецени, че вече започваше да му вярва. По необходимост: ето, Суини стоеше пред Рулман, дишаше въздуха на Ганимед, понасяше леко гравитацията на планетата, а върху студената му кожа лепнеше прахът на Ганимед — факт всред неоспорими факти.

— Полицаите от Космодрума наистина откриха големия купол — каза Суини. — Но изобщо не откриха малкия контролен завод. Татко взриви свързващия ги тунел, преди полицаите да се приземят; загина от свличането на канарите. Разбира се, когато това се е случило, аз съм бил само клетка в стъкленица.

— Ясно — замислено изрече Рулман. — Точно преди излитането забелязахме, че апаратурата на кораба отчита взрив, и решихме, че нападателите на Космодрума са започнали да бомбардират, колкото и неочаквано да бе това. Значи, в крайна сметка и голямата лаборатория не е била разрушена?

— Не — отговори Суини.

Рулман сигурно знаеше тези факти: радиовръзката между Земята и Луната вероятно можеше да бъде засичана оттук, поне понякога.

— Все пак бяха останали някои линии за връзка между полицаите. Майка ми обикновено прекарваше много време да слуша

какво става. Същото правех и аз, когато пораснах достатъчно, за да го разбирам. По този начин открихме, че колонията на Ганимед също не е била унищожена с бомбардировки.

— Но откъде вземахте енергия?

— Имахме батерия със стронций 90 и от нея вземахме по-голямата част. Всичко ставаше тайно, така че полицаите не успяха да установят никакво изтичане. Най-накрая, когато батерията започна да се изчерпва, трябваше да се включим към Главния хранващ поток на Космодрума: първоначално съвсем малко, но отклоняването на енергия стана постоянно. — Той сви рамене. — Рано или късно щяха да забележат; така и стана.

За миг Рулман остана безмълвен и Суини разбра, че прави необходимите изчисления наум, сравнявайки 20-годишния период на полуразпадане на стронций с този на Суини и с хронологията на Адаптираните хора. Цифрите щяха да съвпаднат, разбира се. Инструкциите на Космодрумната полиция бяха напълно изчерпателни в дребни детайли като този.

— Въпреки всичко дори след толкова много години, когато се наложи да премисляш целия този случай, оставаш поразен — каза Рулман. — Моите уважения, мистър Суини, но е трудно човек да си представи, че Шърли Левърол ще се подложи на такова изпитание, при това сам-самичка, като се изключи едно дете, което тя никога не е могла дори да докосне, едно дете, чието отглеждане е така трудно и изпълнено с технически подробности, като че е атомен реактор. Спомням си я — крехко момиче без настроение, което се тътреше равнодушно след нас само защото Робърт вземаше участие в проекта. — Той свъси вежди, унесен в спомените си. — Тя често повтаряше: „Това му е работата.“ И никога не мислеше за делото като за нещо повече.

— *Но нейната работа бях аз* — отвърна Суини с равен глас.

Космодрумните полицаи се бяха опитали да го обучат да говори язвително, когато спомене майка си, но той така и не съумя да улови онова чувство, на което изискваха да подражава. Беше успял обаче да установи, че ако изговаря сричките отсечено, почти без модулации на гласа, те оставаха доволни от резултата.

— Не сте я преценили правилно, д-р Рулман, или пък тя се е променила, след като татко е загинал. Майка ми имаше кураж за

десетима. И затова накрая ѝ бе заплатено с единствената монета, позната на полицаите от Космодрума.

— Съжалявам — каза Рулман съчувствено. — Но поне вие сте се измъкнали. Сигурен съм, че точно това е желала и тя. А откъде се появи корабът, за който споменахте?

— Ами... открай време сме го имали. Предполагам, че е бил на татко. Държахме го в един кратер близо до нашия купол. Когато полицаите нахълтаха в контролния кабинет, аз излязох от другата страна на купола, докато те бяха... заети с майка... и им се изплъзнах. Не беше по силите ми да направя каквото и да било за нея.

— Естествено, естествено — прекъсна го Рулман с тих и смирен глас. — Вие не бихте останали жив и една секунда в техния въздух. Постъпили сте правилно. Продължете.

— Така... качих се на космическия кораб и излетях. Нямах възможност да спася нищо освен себе си. Преследваха ме по целия път, но не стреляха. Мисля, че и сега горе има един от тях.

— Ще претърсим с телескопа, но във всеки случай не сме в състояние да направим нещо повече от това да го следим с локатора. Доколкото разбирам, оставили сте гаранция, за да се измъкнете.

— Да. Иначе нямаше да имам никакъв шанс... явно те искаха да ме върнат с най-лоши намерения. Сигурно вече са засекли кораба, а заедно с това и координатите на колонията.

— О, те имат координатите още от момента, когато кацнахме тук — каза Рулман. — Проработил ви е късметът, мистър Суини, и сте били смел. Вие ми връщате едно чувство на непосредственост, което не съм изпитвал от години, от първия ден на избавлението ни. Все пак остава един въпрос.

— Какъв е той? Ако мога да бъда полезен...

— Става дума за един тест, който се налага да направим — каза Рулман. — Вашият разказ изглежда правдоподобен и аз наистина не виждам как е възможно да станете това, което сте, ако действително не сте един от нас. Но ние трябва да бъдем сигурни.

— Разбира се — съгласи се Суини. — Да вървим.

Рулман кимна и го изведе от кабинета си през ниска каменна врата. Коридорът, по който минаха, толкова много приличаше на всички онези, които Суини бе виждал на Луната, че той почти не си направи труда да му обърне внимание. Дори естествената гравитация и

циркулиращият непреработен въздух не го смущаваха, а по-скоро го успокояваха. Единствено тестът тревожеше Суини точно защото знаеше, че ще бъде безпомощен да въздейства върху резултата. Или специалистите на космодрумните власти го бяха сглобили достатъчно ловко, за да устои на всеки тест, или...

... или той никога нямаше да има възможността да стане човешко същество.

Рулман кимна на Суини да го последва през друга врата в една дълга стая с нисък таван, снабдена с половин дузина лабораторни плотове и голямо количество стъклария. Тук въздухът не бе толкова застоял; както и на Луната имаше вентилатори, които го раздвижваха. Някой се появи иззад една много висока, усукана фракционна колона, в която кръжаха множество мехурчета, и тръгна към тях. Беше, както Суини видя, дребно момиче с лъскава коса, бели ръце, тъмни очи и изящно прави крака. Тя носеше типичното за лабораторните техници бяло сако и пола с цвят на слива.

— Здравейте, д-р Рулман. Мога ли да ви услужа с нещо?

— Сигурно, ако оставите този перколатор за момент, Майк. Искам да направя едно идентификационно изследване. При нас имаме нов човек. Може ли?

— О, мисля, че да. Само за минута ще извадя серумите.

Тя се отдалечи от тях и се отправи към един плот, откъдето започна да изважда ампули и да ги разклаща пред някаква притулена светлина. Суини я наблюдаваше. И преди беше виждал жени лаборантки, но никоя от тях не бе така съвършена, така непринудена или така... близка, както тази. Усети как главата му се замайва, а и се надяваше, че поне за малко няма да го карат да говори. По дланите му изби пот, кръвта туптеше в ушите му и му се стори, че може да се разплаче.

Бе се потопил напълно в своето неизпитано, дълго забавяно съзряване и то му се понрави не повече, отколкото това става с всеки от нас.

Но неговата изсечена с диамант предпазливост не се притъпи напълно. Той не пропусна да запомни, че като го видя, момичето се учуди не повече, отколкото двамата младежи, когато го бяха открили да изкачва седловината. Защо? Д-р Рулман едва ли бе единственият Адаптиран човек, който познава всеки в поселището по физиономия, и

следователно единственият, който може да се вцепени при вида на непознато лице. До това време колонизаторите на Ганимед сигурно знаеха най-малките си бръчици, бяха научили наизуст всеки жест и маниерност, трапчинка, оттенък, недостатък или добродетел, които биха им помогнали да се разпознават всред останалата, враждебно настроена, по-голяма част от човечеството.

Момичето улови дланта на Суини и за миг нишката на мисълта му напълно се прекъсна. Последва остро бодване във възглавничката на средния пръст на дясната ръка и Майк започна да изстиска капчици кръв в локвички синкав разтвор, разпределени по три в група, върху голям брой тънки стъкълца. Предметни стъкла за микроскоп — Суини вече беше виждал такива. Що се отнася до кръвта — да вземе още, ако иска.

Но той упорито се върна на въпроса. Защо младежите и Майк не се учудиха? Дали това се дължеше на възрастовата им група? Първите заселници на Ганимед сигурно знаеха по лице както себе си, така и децата си, докато младежите, за които всичко по принцип бе ново, не бяха видели нищо необикновено в една нова физиономия.

Децата... следователно заселниците можеха да създават поколение. Никога не се и загатваше затова там, на Луната. Разбира се, лично за Суини това не означаваше нищо. Абсолютно нищо.

— О, вие треперите — забеляза момичето с обезпокоен глас. — Направих само една малка резка. По-добре ще е да седнете.

— Разбира се — отзова се веднага Рулман. — Били сте подложен на доста голямо напрежение, мистър Суини; извинете ме за недосетливостта. Ще свършим само след момент.

Благодарен, Суини седна и се опита да не мисли за нищо. Сега и момичето, и Рулман седяха на плота и изследваха с микроскопи локвичките разредена кръв, които Майк бе взела от Суини.

— Кръвна група О, Rh^[11] отрицателен — съобщи момичето.

Рулман си записваше.

— Кел-Селано отрицателно. Луис „а“ положително, „в“ отрицателно.

— Хм, хм — обади се Рулман безизразно и монотонно. — Също Дъфи „а“ отрицателно, Джей — положително, имунен Бредбъри^[12], тромбоцитен фактор IV, клинично здрав. Доста чист модел. Говори ли ти нещо това, Майк?

— Би трябвало — отвърна тя, като гледаше изучаващо Суини. — Значи, искате да сравня данните си с неговите?

Рулман кимна. Момичето приближи Суини и пружинно задвижваният ланцет резна възглавничката на друг негов пръст. След като тя се върна при плота, Суини отново чу същия звук и я видя да докосва леко със средния пръст на лявата си ръка едно предметно стъкло. Стана тихо.

— Съвместимост, доктор Рулман.

Рулман се обърна към Суини и за пръв път се усмихна.

— Издържахте! — каза той. Изглеждаше искрено доволен. — Добре дошли, мистър Суини. А сега да се върнем в кабинета ми и да видим какво можем да направим за настаняването ви в жилище и естествено, на работа; имаме много възможности и за двете. Благодаря ти, Майк.

— Няма защо. Довиждане, мистър Суини. Изглежда, ще се виждаме доста често.

Суини кимна и преглътна с мъка. И успя да овладее гласа си едва когато се озова отново в кабинета на Рулман.

— За какво бе всичко това, доктор Рулман? Разбирам, че изследвахте кръвта ми, но бих желал да узная какво научихте от анализа!

— Че съвестта ви е чиста — отвърна Рулман. — Кръвните групи са наследствени, те следват Менделовите закони много точно. Чрез модела на вашата кръв установих самоличността ви — не като индивид, а като член на семейство. С други думи, той показа, че вие наистина сте този, за когото се представяте — потомък на Боб Суини и Шърли Левърол.

— Разбирам. Но вие съпоставихте моите данни с тези на момичето. Защо беше този тест?

— За да проверя така наречените лични фактори, тези, които се проявяват само в рамките на едно семейство, а не в цялото население — отвърна Рулман. — Виждате ли, мистър Суини, според нашите понятия тук Михаела Левърол е ваша племенничка.

---

[1] 90° под нулата по Целзий — Б.р. ↑

[2] Равно на 1600 км. — Б.р. ↑

[3] Т.е. когато Ганимед се намира между кораба и Юпитер — Б.р.

↑

[4] Равно на 7,8 см. — Б.р. ↑

[5] Равно приблизително на 2800 м. — Б.р. ↑

[6] При непряко делене на клетката. — Б.р. ↑

[7] Включваща и външни, и вътрешни изменения в организма. —

Б.р. ↑

[8] Забавяне на обменните процеси. — Б.р. ↑

[9] Оплодителен — Б.пр. ↑

[10] Дълбок, почти отвесен естествен отвор в карстов терен, в който се губят повърхностно течащи води. — Б.пр. ↑

[11] Антиген в червените кръвни телца. — Б.р. ↑

[12] Споменатите фактори са кръвни проби на имената на създателите им. — Б.р. ↑

2.

Най-малко за десети път през тези два месеца Майк гледаше Суини с удивление, едновременно обезпокоена и развеселена.

— Я кажи това пък откъде ти хрумна? — възкликна тя.

Въпросът, както обикновено, бе опасен, но Суини не бързаше да отговори. Майк знаеше, че той винаги се помайваше, когато трябваше да отговаря на запитвания, а понякога сякаш изобщо не ги чуваше. Необходимостта от такъв защитен навик бе крещящо очевидна за Суини и той само забавяше момента, когато тя щеше да стане също така явна и за ганимедците. Само чисто патологичната интровертност на характера му като цяло засега го спасяваше да не бъде заподозрян, че избягва трудните въпроси.

Суини беше уверен, че рано или късно такова подозрение щеше да се появи. Той не бе общувал с жени, но въпреки това бе сигурен, че Майк е нещо изключително. Остротата на нейната прозорливост понякога като че се доближаваше до телепатия. Той обмисляше въпроса, облегнат на парапета около живия плет в подножието на планината, наблюдаваше съсредоточено Улея и съставяше отговора си. Всеки ден трябваше да съкращава времето за обмисляне, но въпреки усилията му въпросите не ставаха по-малко трудни.

— От полицаите на Космодрума — отвърна той. — Мога да дам само два отговора на въпроса ти, Майк. Всичко, което не научих от майка си, научих, като следях полицаите.

Майк също погледна надолу, към мъглите на Улея. Бе топъл летен ден, при това дълъг — с продължителност три и половина земни дни, докато спътникът се намираще от осветената страна на Юпитер и се приближаваше, заедно с Юпитер, все повече и повече към Слънцето. Вятърът, който духаше над флейтообразния отвор на скалата от тази страна на планината, бе мек и променлив като дъх на флейтист и не помръдваше огромните преплетени коренища и издънки, които изпълваха дъното на голямата долина, нито увитите листа, залепили се за тях като хиляди синьо-зелени мъобиусови^[1] ленти.

Долу не беше тихо, но изглеждаше тихо. Имаше много повече бумтежи и грохот от търкалящи се канари и далечни лавини, отколкото човек чуваше през студеното време. Когато дойде краткият им период, обелените от гранита корени израстваха бързо, като упорито се заравяха в склоновете на долината и даваха началото на нови дървета и скали. В чукарите топлото време променяше кристализиралата вода от лед IV на лед III, а затворената течност, внезапно преминала от един обем в друг, разкъртваше скалните пластове. Суини познаваше този механизъм — така нареченото „разслояване“, нещо обикновено за Луната, въпреки че там се пораждаше от повторното заледряване на лед I в гипсовите натрупвания. Но крайният резултат бе един и същ: скални свличания.

Всички тези неспирни, нестройни тътнежи и глухи гръмотевици бяха характерните звуци за разгара налято в Улея. Те дразнеха ухото на Суини толкова малко, колкото пчелното жужене безпокои земния жител, въпреки че Суини се бе натъквал на такова бръмчене само в книгите. И както растителността навсякъде, великолепните възлести пълзящи растения в ниското изпращаха нагоре във въздуха на Адаптираните хора свеж, сладостен аромат, специфичния мирис на флората в нейната борба на живот и смърт, която временно успокоява животинските ноздри и жлези, за да забравят собствените си отшумели стълкновения.

Ганимед беше всъщност един прекрасен свят дори за мъртъв човек. Или — само за мъртъвци.

— Не разбирам защо е било нужно полицаите от Космодрума да си губят времето, разпространявайки лъжи наляво и надясно — каза накрая Майк. — Те знаят, че ние не сме предприемали никакви пиратски нападения. Никога, откакто кракът ни стъпи на Ганимед, не сме си позволили да се отдалечим отгук. А сега не можем да го напуснем дори да искаме. Защо трябва да твърдят, че сме го правили? Защо да говорят за това като за факт, особено щом са нямали представа, че ти ги подслушваш? Нелогично е.

— Не зная — отвърна Суини. — Никога не ми е минавало през ума, че вие *не сте* извършвали пиратски нападения. Ако поне за миг ми бе хрумнало, че не казват истината, щях да се ослушвам за някоя ключова дума, от която да подразбера защо го правят. Но подобна

мисъл никога не ми е идвала на ум. А сега е твърде късно, остава ми само да гадая.

— Сигурно си чул нещо. Нещо, което не си запомнил съзнателно. Аз също мога да правя догадки, но в случая са важни твоите предположения. Ти си този, който е слушал разговорите, не аз. Опитай се, Дон.

— Е — колебливо каза Суини, — възможно е да не им е било известно, че това, което говорят, не е вярно. Няма закон, който да гласи, че шефовете на космодрумния полицай са длъжни винаги да му разкриват истинското състояние на нещата. Началниците са на Земята, но аз бях на Луната, а също и те. И изглеждаха напълно убедени: темата непрекъснато се разискваше просто между другото, като че ли беше нещо общоизвестно. Всички вярваха, че Ганимед извършва нападения върху големи пътнически въздушни кораби в периметър чак до орбитата на Марс. Това бе установен факт. Така го чух аз.

— Логично е — каза Майк.

Въпреки това тя не гледаше към Суини, а наведе главата си още повече над ръба на Улея, със склучени пред себе си ръце, в мъглявото пространство, докато малките ѝ гърди се опряха леко на парапета. Суини дълбоко си пое дъх. Миризмата от издънките изведнъж сякаш загуби своето успокоително въздействие.

— Каж ми, Дон — запита тя, — кога започнаха полицаите да обсъждат тази тема? За пръв път, искам да кажа.

Неговото отклонило се внимание така внезапно отскочи и се върна обратно в скования център на съществуването му, че остави след себе си ярка следа, сякаш през незащитения му мозък бе минал камшик. Майк беше опасна, опасна беше. Трябваше да помни това.

— Кога? — повтори той. — Не зная, Майк. Всички дни си приличаха. Мисля, че беше към края. В детството често слушах, че приказват за нас като за престъпници, но не бях в състояние да си обясня защо. Предполагах, че е, защото бяхме различни, само заради това. Едва в последно време ги чувах да споменават конкретни престъпления, но дори тогава не си обяснявах ясно думите им. Майка ми и аз никога не бяхме грабили никакви кораби, в това бях сигурен.

— Само накрая... Така си и мислех. Те са заговорили по този начин, когато енергията ви е започнала да се изчерпва. Не е ли вярно?

Суини дълго обмисля отговора, поне два пъти по-дълго, отколкото обикновено би било безопасно да го прави пред Майк. Той вече разбра накъде клоняха въпросите на момичето. В такъв случай една прибързана реплика можеше да бъде фатална. Трябваше да си дава вид, че се опитва — с известно затруднение — да изрови от паметта си информация, която е била без всякакво значение за него. След малко той каза:

— Да, стана горе-долу по това време. Бях вече поограничил подслушването на разговорите им — не че това отнемаше много енергия, но ние имахме нужда от всичко налично. Може би съм пропуснал да доловя най-важното, не е изключено.

— Не — мрачно каза Майк. — Струва ми се, че си чул всичко. Или всичко, което е трябвало. И смятам, че си го изтълкувал точно по начина, по който те са искали да го направиш, Дон.

— Нищо чудно — бавно каза Суини. — Бях още дете. Възможно е да съм приел думите им за чиста монета. Но това би означавало, че те са знаели за нашето присъствие там. Дали е така? Не си спомням точно, но мисля, че още не бяхме започнали да крадем енергия от тях. В онези дни все още се надявахме да направим слънчева батерия на повърхността.

— Не, не. На тях навярно им е било известно, че сте там, години преди да започнете да крадете от енергията им. Напоследък Рулман говореше за това. Съществуват прости начини да се установи дори дали се подслушва един комуникатор; вашата стронциева батерия също не може да е останала дълго време неоткрита. Те само са изчаквали, докато бъдат сигурни, че ще ви хванат, когато най-после ви нападнат. Това е техният начин на мислене. Междувременно, когато си ги подслушвал, са ти подхвърляли лъжи.

Толкова за историята, която полицаите бяха наредили на Суини да разказва. Тя се бе запазила само защото Адаптираните хора я приемаха за извънредно глупава — поне в началото никой не се защитава срещу предположението, че противникът му го смята за идиот микроцефал^[2]. Заблудата бе продължила два месеца, но никога не би издържала триста дни.

— Защо да го правят? — запита Суини. — Те смятаха да ни убият веднага щом им е възможно — начаса, когато измислят начин да

го извършат, без да повредят оборудването ни. Какво ги е засягало това, което си мислим?

— За да ви мъчат — простена Майк, като се изправи и здраво вкопчи в парапета ръце, машинално вцепенили се, като птичи нокти, когато докосват клон. Тя погледна през Улея към далечната скупчена планинска верига от другата страна. — Искали са да смятате, че всичко, което вашите хора са запланували и осъществили, се е провалило; че сме свършили като едни долни престъпници. Тъй като не са можели да се заемат с теб и майка ти веднага, забавлявали са се да ви подхвърлят ругатни, докато са работели. Сигурно са мислели, че това ще допринесе да се деморализирате; ще ви подтикне към някаква грешка, която би улеснила работата им по залавянето ви. Или възможно е да са го правели просто защото им е било приятно. Защото това ги е карало да изпитват задоволство.

След кратка пауза Суини отвърна:

— Може би е било така. Може би не. Не зная, Майк.

Тя се обърна към него внезапно и го улови за раменете. Очите ѝ бяха кристално сини.

— И как би могъл да знаеш? — каза тя, а пръстите ѝ се впиха в раменете му. — Как би могъл изобщо да знаеш *нещо*, след като не е имало никой, който да ти го каже? Навярно сега Земята е пълна с лъжи за нас; лъжи и само лъжи! Ти трябва да ги забравиш, да изхвърлиш всичките от съзнанието си, просто като че ли току-що си се родил. Ти *наистина* ей сега си се родил, Дон, повярвай ми. Ей сегичка. Това, с което са ти тъпкали главата на Луната, са били лъжи; трябва да започнеш да научаваш истината тук, да я научаваш от самото начало, като дете! — Тя го задържа още миг. Всъщност го разтърсваше. Суини нямаше представа какво да каже, дори не знаеше какво чувство би могъл да наподобява. Усещането, което изпитваше, все още му бе почти непознато. Не се осмеляваше да го покаже, камо ли да му даде воля. Докато ядосаното момиче се взираше в очите му, той не бе в състояние дори да премигне.

В края на краищата наистина беше роден не толкова отдавна. Беше роден мъртъв.

Болезненият, страшен натиск върху раменете му изведнъж прерасна в остатъчен бодеж, заглушил една силна болка, после ръцете

на Майк се отпуснаха. Погледът ѝ отново се отклони към отвъдната страна на Улея.

— Няма смисъл — неясно промълви девойката. — Съжалявам. Ужасно е едно малко момиче да говори така на вуйчо си.

— Няма нищо, Майк. Беше ми интересно.

— Не се съмнявам в това. Да се поразходим, Дон. Омръзна ми да гледам само Улея.

Тя вече крачеше назад към извисяващата се планина, в чието подножие се бе установила колонията.

Суини я наблюдаваше как си тръгва, а ледената му кръв пулсираше в ушите му. Бе ужасно, че не е в състояние да мисли — никога, докато не бе срещнал Майк Левърол, не бе усещал колко зашеметяващо е това чувство, но сега то като че възнамеряваше изобщо да не го напуска — понякога се уталожваше, но никога не изчезна напълно. В самото начало младежът изпитваше печално задоволство, че близката „кръвна“ връзка между него и Майк, генетична връзка, която беше напълно автентична, тъй като той наистина беше адаптираният син на Шърли Левърол, щеше да го предпази от зараждането на влечение към момичето, в съгласие със земния обичай. Но всъщност тя нямаше този ефект. Земните табу не бяха в сила за него, а тук, на Ганимед, тази специфична забрана е била отменена по съкратената процедура. Рулман му беше обяснил защо.

— Не мислете повече по този въпрос-бе казал той още онзи най-първи ден, като широко се усмихваше в лицето на слияния Суини. — Нямаше никакви генетични причини да не допускаме близкородственото кръстосване; точно обратното. В малка група като нашата най-силно и непосредствено еволюционно влияние има изчезването на наследствените фактори. Ако не бяхме взели мерки да го предотвратим, с всяко ново поколение щяха да се губят нефиксирани гени. Очевидно е, че не бива да допуснем това, иначе ще се стигне до група, в която няма да има истински индивиди: всички ще си приличат в някакъв съществен и абсолютно непредсказуем аспект. Никое табу не заслужава такъв резултат.

Рулман беше продължил по-нататък. Бе казал, че разрешаването на бракове между близки роднини не може само по себе си да възпре отклоненията в наследствеността, че в известно отношение то ги насърчава и че колонията взема сериозни мерки да се справи с тези

отклонения — мерки, които щяха да започнат да дават резултат след осем поколения. По това време той бе заговорил с понятията алелогенеза^[3], изоморфи^[4] и летални рецесии^[5], изписвайки бързо криптограми от рода на $rrR:rRR /('rA) rr/R'Rr/$ върху листове слюда пред себе си. А после изведнъж бе вдигнал поглед и бе осъзнал, че е загубил аудиторията си. Това също го бе развеселило.

Суини не се беше обидил. Той знаеше, че е невежа. Освен това плановите на колонията не означаваха нищо за него; той се намираше на Ганимед, за да унищожи поселището. Що се отнасяше до Майк, той бе сигурен, че нищо друго не би могло да го ръководи освен изключителната му самота, ръководеща го и във всичко останало, което той вършеше и чувствуваше.

Но Суини с удивление установи, че макар и прикрито, също такава самота направляваше поведението и на всички членове на колонията, като единствено изключение може би правеше Рулман.

Майк погледна назад, след което чертите ѝ придобиха суров вид и тя ускори ход. Суини я следваше, тъй като знаеше, че така трябва, но все още правеше опити да мисли.

Голяма част от наученото за Ганимед, при положение че бе истина (а поне това, което бе успял да провери, издържа изпитанието), означаваше точно противоположното на онова, което му бяха преподавали полицаите от Космодрума. Те например твърдяха, че въпросните пиратски нападения са имали две цели: по-маловажна — да попълнят запасите от храна и оборудване, и основна — да увеличават броя на преселниците, като взимат в плен нормални хора, за да ги адаптират.

Сега пиратски нападения не се извършваха, това бе сигурно, и Суини беше склонен да повярва на Майк, когато отричаше изобщо да е имало такива в миналото. Разбереш ли веднъж балистиката на космическите пътешествия, разбираш също, че пиратството е невъзможно начинание — просто защото предполага повече усилия, отколкото заслужава. Но освен това убедително практическо съображение, налице бе и неправдоподобната мотивировка, която полицаите от Космодрума приписваха на ганимедци. Основната цел бе глупост. Поселниците можеха да се размножават и следователно нямаха нужда от нови попълнения, а и беше изключено да се превърне един нормален възрастен индивид в Адаптиран човек — налага се

пантропията да започне още преди зачатиято, какъвто бе случаят със Суини.

За нещастие по всичко личеше, че обратното също е вярно. Суини не бе сполучил да открие никой в колонията, който да смята, че е вероятно един Адаптиран човек отново да стане обикновено човешко същество. Обещанието, което му даваха полицаите от Космодрума (въпреки че никога не го бяха заявявали категорично), поне засега сякаш не се основаваше на нещо повече от прах в очите. Ако въпреки това съществуваше възможност една личност като Суини да бъде върната към живота, само Рулман знаеше начина и Суини трябваше да бъде свръхпредпазлив, когато разпитваше учения. Рулман вече си бе направил някои неблагоприятни изводи от разните изплъзнали се факти и неизчерпаемите лъжи, които Суини му предоставяше по заповед на полицаите от Космодрума. Като останалите ганимедци, Суини се бе научил да уважава решителността и смелостта, въплътени изцяло в това, което Рулман вършеше и говореше, но за разлика от всички тях, младежът се страхуваше от неговата проникателност.

А междувреме, докато Суини изчакваше с фатализъм, смущаван само от Майк Левърол, Рулман да прозре другата страна на измамата — сковаността и объркаността, заместващи му човешката душа, — оставаше неизяснен въпросът за престъплението.

Ние трябва да върнем тези хора! Защо? Защото ни е нужно да знаем това, което знаят те. Защо не ги попитаме? Няма да кажат. Защо не? Защото се боят. От какво? Те извършиха злодеяние и трябва да бъдат наказани. Какво са направили?

ТИШИНА

И така, въпросът за престъплението оставаше висящ. Това не са били пиратските нашествия — дори ако ганимедци бяха постигнали невъзможното и бяха плячкосали въздухоплавателен съд, това нямаше да *първото* престъпление, накарало Адаптираните хора да избягат веднага на Ганимед, нямаше да е престъплението, породило цялата техника на пантропията. Какво държавно престъпление бяха извършили родителите на Адаптираните хора, че да се принудят да изолират децата си на Ганимед за период, който вероятно са смятали, че ще бъде вечен?

Не децата бяха отговорни — това поне също бе очевидно. Те въобще никога не бяха ходили на Земята. Бяха родени и отгледани на

Луната съвсем тайно. Лицемерната лъжа на полицаите, че самите колонисти трябва да бъдат върнати заради някакво старо злодеяние, бе още една измама — като историята с пиратските нападения. Ако на Земята все пак е било извършено престъпление, то е било извършено от нормалните земни жители, чиито студенокръвни деца сега се скитаха из Ганимед; не е могло да бъде извършено от който и да е друг.

Освен, разбира се, от Рулман. И на Луната, и на Ганимед всички смятаха, че той някога е бил обикновен човек на Земята. Това бе невъзможно, но общоприето. Самият Рулман предпочиташе да отклонява въпроса, вместо да го отрича. Вероятно престъплението е било лично негово, тъй като нямаше друг, който би могъл да го извърши.

Но какво престъпление? Никой на Ганимед не можеше или пък не желаше да каже на Суини. Нямаше заселник, който да не вярва в това. Повечето считаха, че срещу тях няма друго обвинение, освен че се различават от обикновените човешки същества, а малка част правеха изключение, като мислеха, че главното престъпление е самото използване на пантропията. Безспорно за това бе виновен Рулман, ако „виновен“ е подходящата дума.

Защо пантропията или отговорността за използването ѝ трябва да бъдат преследвани, бе загадка за Суини, но имаше още много други неща, които не знаеше за земните закони и норми, така че той престана да си губи времето в догадки. Щом Земята твърдеше, че създаването или използването на пантропията е престъпление, значи наистина бе така; и полицаите от Космодрума му бяха казали, че на всяка цена трябва да върне Рулман, независимо че за съжаление Суини не бе съумял да изпълни всички останали указания. Това беше някакъв отговор, и той стигаше.

Но защо полицаите не го бяха казали още в самото начало? И защо, ако пантропията бе престъпление, самите те бяха извършили същото беззаконие, сътворявайки Суини?

Малко закъснял, той ускори крачка. Майк вече бе изчезнала под навъсеното чело на голямата пещера. Суини не успя да си припомни да е забелязал кой от дузината по-малки входове бе използвала тя, а той самият знаеше къде водят само два от тях. Избра единия напосоки.

След четири завоя Суини откри, че е безнадеждно изгубен. Това бе необичайно, но не напълно неочаквано. Мрежата от тунели под

планината П представляваше лабиринт не само като факт, но и по замисъл. Дълбаейки скалите, за да изградят свой дом, Адаптираните бяха взели под внимание възможността някой ден да дойдат да ги търсят въоръжени с пушки хора в скафандри. Такива хора никога не биха намерили сами изход под планината ако някой от заселниците на Ганимед, запомнил сложния път, не ги преведеше, ала такъв Адаптиран човек беше изключено да се намери. Понеже не съществуваха карти на лабиринта, паметта бе единственият ключ, а ганимедци се подчиняваха на строгия закон да не ги чертаят.

Суини вероятно бе успял да запомни половината от лабиринта. Ако не срещнеше някой познат човек (защото в края на краищата никой не се криеше от *него*), поне можеше да разчита, че рано или късно ще навлезе в познат участък. Междувременно му беше интересно да види всичко, което бе възможно да се види.

Първото интересно нещо, което видя, бе д-р Рулман. Ученият се показа от един тунел, разположен под ъгъл 20° спрямо този, в който се намираше Суини в момента, и отмина, без да го забележи. След мигновено колебание Суини го последва колкото се може по-тихо. Шумната вентилационна система помогна да се заглушат стъпките му.

Рулман имаше навика да изчезва за периоди, колебаещи се между половин ден и цяла седмица. И да имаше някой, който знае къде отива и какво прави там, той не говореше по този въпрос. Сега може би беше моментът Суини сам да открие това. Съществуваше вероятност, разбира се, изчезванията на Рулман да са свързани с предстоящата метеорологична криза на Ганимед, за която Суини напоследък все по-често чуваше подмятания. От друга страна... от друга страна — какво? Едно проучване не можеше да навреди.

Рулман вървеше бързо, с брадичка, наведена към гърдите, сякаш изминаваше толкова познат път, че бе естествено да се довери на навика да го води. По едно време Суини почти го загуби от погледа си и след това внимателно поскъси разстоянието между тях. Лабиринтът бе достатъчно сложен и предлагаше многобройни скривалища на всяка крачка, ако Рулман проявеше признаци, че ще се връща. Докато ученият се придвижваше, от него долитаха неподозирани, но подредени групи звуци, без думи — по-скоро монотонно изпети, отколкото изговорени. Те не съобщаваха нищо, не задвижваха никакви механизми, не осигуряваха на Рулман никаква безопасност,

доказателство за което бе фактът, че Суини изминаваше същия път, без да вдига подобен шум. Наистина самият Рулман сякаш не съзнаваше, че го върши.

Суини бе озадачен. Никога дотогава не бе чувал човек да си тананика.

Усети, че в скалата под краката му се появи лек, но постоянен наклон. В същото време забеляза, че въздухът е значително по-топъл и с всяка стъпка все повече се нажежава. В него отекваше неясен звук от работещи машини.

Ставаше все по-горещо и по-горещо, но Рулман упорстваше. Шумът, който Суини вече можеше да определи със сигурност като причинен от помпи, множество на брой, също се усили. Двата мъже сега вървяха по дълъг прав коридор, ограден по-скоро със затворени врати, отколкото с изходи от лабиринта. Коридорът бе слабо осветен, но въпреки това Суини остави Рулман да се отдалеч и още повече. Към края на коридора топлината понамаля и Суини изпита облекчение, защото бе започнал да се чувства доста замаян. По нищо не личеше Рулман да забелязва тази промяна.

В самия край Рулман изведнъж се пхна в един страничен вход, който се оказа най-горната част на каменно стълбище. Надолу по него се носеше твърде осезаема струя горещ въздух. Суини знаеше, че топлият въздух в гравитационно поле по принцип се издига нагоре. И не можеше да си обясни защо струята се движи в противоположна посока, особено след като на това ниво, изглежда, нямаше вентилатори. Понеже духаше към Рулман, по въздуха до него щеше да достигне всеки шум, който Суини правеше, като вървеше напред. Той внимателно се придвижи надолу на пръсти.

Когато Суини напусна стълбищната шахта, Рулман вече не се виждаше. Младежът се озова в дълга галерия с висок таван, която правеше лек завой надясно, докдето стигаше погледът. По вътрешната част на дъгата ѝ, разположени на равномерни разстояния, се гушеха машини, всяка снабдена със странично навити метални тръби, вдигнати пред нея. Това бяха източниците на шума, който бе чул Суини.

Тук отново беше студено — неестествено студено въпреки плътния поток топъл въздух, който се носеше надолу по стълбищната

шахта. „Има нещо коренно погрешно в проявлението на термодинамичните закони долу“ — помисли си Суини.

Той предпазливо се примъкна напред. Само след няколко стъпки, като мина покрай първия работещ механизъм — да, той беше най-студен около лъскавите спирали, сякаш от тях действително се излъчваше хладина, — той откри истинска херметична камера. Нещо повече, тя се използваше: външната врата бе запечатана, но една светлинка до нея показваше, че ключалката се превърта. Срещу камерата, върху другата, стена, един от разположените в редица шкафове за скафандри стоеше отворен и празен.

Но легендата, изписана с боя върху клапана на херметичната камера, бе тази, която окончателно изясняваше всичко. Тя гласеше:

ПАНТРОПИЧНА ЛАБОРАТОРИЯ №1

опасност — не влизай!

Суини се дръпна светкавично от въздушната камера, обзет от истинска паника — както човек, търсен за убийство, би подскочил, ако види табелка с надпис 50 000 волта... Сега всичко беше ясно. В термодинамиката на този коридор нямаше нищо по-нередно, отколкото във вътрешността на всеки хладилник. Огромните машини бяха помпи, по-точно — нагревателни помпи. Спиралите им не замръзваха само защото в атмосферата на Ганимед нямаше водна пара; независимо от това те черпеха топлина от въздуха и го пренасяха към другата страна на Скалната стена в пантропичната лаборатория.

Нищо чудно, че тази зала бе изолирана от останалия лабиринт посредством херметичната камера и че е трябвало Рулман да облече скафандър, за да мине през нея.

От другата страна беше много топло. Твърде горещо за един Адаптиран човек.

Но какъв Адаптиран човек? За какво можеше да послужи на Рулман пантропията тук? Предполагаше се, че тази фаза от историята бе свършила веднъж завинаги. И все пак това, което ставаше в тази лаборатория, явно бе така чуждо за околната среда на Ганимед, както околната среда на Ганимед се различаваше от земната. А се отнася към В, както В към какво? Към С? Или към А? Дали Рулман, въпреки че

разбираше колко неосъществим е подобен проект, *не се опитваше да реадантира хората си към земята?*

От тази страна на стената трябваше да има циферблат или измервателни прибори, които да дават повече сведения за това какво представлява противоположната ѝ повърхност. И те бяха там, в малък покрит отвор, който Суини бе пропуснал да забележи при първия шок. Информацията гласеше:

Температура 059 градуса по Фаренхайт, точка на оросяване 047, налягане 0614–0030 милибара, кислородно налягане 0140 mmHg.

Някои от тези данни не означаваха нищо за Суини: никога до тогава не се беше сблъсквал с налягане, изразено в милибари, да не говорим за стенографските знаци, с които то бе отбелязано върху измервателния уред пред него, нито пък знаеше как да изчисли относителната влажност от точката на оросяването. Скалата на Фаренхайт му беше смътно позната — толкова смътно, че бе забравил как се извършваше превръщането в целзиеви градуси. Но...

Кислородно налягане!

Съществуваше една планета, една-единствена, където такова измерване би могло да има някакво значение.

Суини се затича.

Той вече не тичаше, когато стигна до кабинета на Рулман, въпреки че още не бе в състояние да си поеме дъх. Разбрал, че няма да успее отново да мине по пътя над пантропичната лаборатория, понеже усещаше как топлината извира около него, и като знаеше поне отчасти какво означава това, той бе тръгнал в обратната посока — покрай огромните топлообменници — и бе вървял слепешката нагоре откъм другата страна. Ако не грешеше, пътят, който бе следвал, бе дълъг поне три мили и по него той направи няколко допълнителни открития, които го разтърсиха почти толкова силно, колкото и първото.

Вече започна да мисли, че полудява. Но бе длъжен да разбере — в момента нищо нямаше значение за него освен отговорът на главния въпрос: да укрепи или да разбие надеждата, с която бе живял толкова дълго.

Рулман вече се беше върнал в кабинета и бе заобиколен от хората си. Стиснал зъби, със затруднено дишане, Суини си проби път между ганимедци.

— Този път смятаме да затворим всички предпазни люкове — говореше Рулман по комутатора. — Очаква се фронтите на налягането да се променят много рязко, затова не можем да разчитаме само на външните шлюзи. Погрижете се всеки да е информиран точно къде трябва да отиде веднага щом се обяви тревога, но този път внимавайте: не искаме някой да остане в плен между люковете, докато това трае. Сега може да ни връхлети, без да ни даде време да се подготвим.

Комутаторът промърмори нещо, после връзката прекъсна.

— Халам, как върви жетвата? Знаете, че ви остава по-малко от седмица, нали?

— Да, доктор Рулман, ще свършим навреме.

— И още нещо... О, здравей, Доналд. Какво има? Изглеждаш ми малко пребледнял. Доста съм зает, ако обичаш, казвай бързо.

— Ще бъда кратък — отвърна Суини. — Мога да изложа всичко в един въпрос, ако разрешите да поговоря с вас насаме. Само за няколко секунди.

Червеникавите вежди на Рулман се повдигнаха, но след като разгледа по-внимателно лицето на Суини, ученият кимна и стана.

— Щом е така, ела в съседната стая... Е, младежо, кажи си болката сега. Бурята приближава и няма време за празни приказки.

— Добре — рече Суини, като си пое дълбоко въздух. — Въпросът е следният: възможно ли е един Адаптиран индивид да се превърне отново в човек? В нормално земно създание?

Очите на Рулман се присвиха съвсем бавно и като че измина дълго време, преди той да проговори. Суини погледна през рамо. Боеше се, но вече не от Рулман.

— Виждам, че си слизал долу — най-накрая каза ученият, като барабанеше едва пръста по върха на брадичката си. — А от изразите, които употребяваш, с удивление съдя, че възпитателните методи на Шърли Левърол са оставили... как да се изразя... е, на ум ми идва само едно клише — нещо недовършено докрай. Но засега няма да обръщаме внимание на тези работи. Отговорът на запитването ти във всеки случай е „Не“. Ти никога няма да можеш да водиш нормален живот където и да е другаде, освен на Ганимед, Доналд. И ще ти обясня още нещо, което майка ти е била длъжна да ти каже: навярно ще си страшно доволен, като го чуеш.

— Защо? — почти равнодушно попита Суини.

— Защото, както на всички останали в колонията, кръвната ти проба Джей е положителна. Установихме това още първия ден, когато дойде при нас, и не ти го спестихме, но то явно не те е впечатлило или не ти се е видяло важно. Вярно, че това изследване не е от някакво значение на Ганимед. *Но обикновените земни жители, при които тази кръвна проба е положителна, са предразположени към ракови заболявания.* Те са така податливи на рака, както болните от хемофилия^[6] — на загубата на кръв, завършваща със смърт; и в двата случая процесът се развива светкавично. Ако по някакво чудо ти, Доналд, се превърнеш в нормален човек, мигновено ще бъдеш обречен на смърт. Затова казах, че трябва да си доволен, че това не може да стане; да си страшно доволен.

---

[1] Свързана лента с една-единствена повърхност, описана от А. Мьобиус — нем. математик от XIX век. — Б.р. ↑

[2] Човек с малка глава, в смисъл „глупак“ — Б.р. ↑

[3] Редуване на поколенията. — Б.р. ↑

[4] Постепенно изчезване на наследствени белези. — Б.р. ↑

[5] Способността на сродни форми да дават непрекъснат или прекъснат ред смесени форми. — Б.р. ↑

[6] Наследствена болест, при която изтичащата кръв не се съсирва. — Б.р. ↑

3.

Кризата на Ганимед — въпреки че тя, разбира се, не би се смятала дори за произшествие, ако там нямаше хора, които трябва да оцелеят — настъпваше горе-долу на всеки единадесет години и девет месеца. Точно в края на този период Юпитер — а следователно и неговото петнадесетчленно семейство от луни и лунички — осъществява най-голямото си доближаване до Слънцето.

Ексцентрицитетът^[1] на Юпитеровата орбита е само 0,0484 — което е нещо много малко за елипса, отдалечена от точките на фокусите си средно с 483 300 000 мили. Независимо от това и в перихелий^[2] Юпитер е почти десет милиона мили по-близо до Слънцето, отколкото в афелий. При това приближаване климатът на Юпитер, който и без това винаги е направо адски, става неописуем. В по-малък, но все пак достатъчно голям мащаб, същото става и с климата на Ганимед.

Температурата на Ганимед в перихелий никога не се покачва дотолкова, че да разтопи снега върху Нептуновия тризъбец, но все пак се повишава с няколко жалки градуса, които стигат, за да създадат парно налягане за лед III, съществуващ във въздуха на Ганимед. На никой земен жител дори не би хрумнало да нарече последвалото състояние „влажност“, но климатът на Ганимед зависи от такива микроскопични промени: въздух, който не съдържа вода, реагира бързо дори на нищожно съдържание на водни пари. На първо място той ще поглъща повече топлина. Протичащият впоследствие цикъл преминава само през няколко фази, преди да заглъхне, но от това крайният продукт не става по-добър.

Суини разбираше, че колонията е преживяла един такъв период, без да изпита по-сериозни затруднения — просто скрили всичко под планината, — но по много причини такъв начин на действие вече не бе възможен. Сега съществуваха полупостоянни инсталации — метеорологични станции, обсерватории, радиофарове, репери^[3] и други изследователски съоръжения, които биха могли да бъдат

демонтирани преди настъпването на кризата само с цената на много загубено време и възстановени с цената на още повече загуби.

При това някои от тях щяха да бъдат нужни да отчитат и записват хода на самата криза, затова трябваше да останат по местата си.

— И не си въобразявайте — обърна се Рулман към една масова аудитория от преселници, събрани в най-голямата пещера на лабиринта, — че този път дори планината би могла изцяло да ни защити. Казвал съм ви и преди, но пак ще ви припомня, че кулминацията тази година съвпада с върха на цикъла на слънчевата точка^[4]. Всеки е виждал как това се отразява върху характерния за Юпитер климат. Сходни последствия, в съответния мащаб, трябва да очакваме и на Ганимед. Неприятности ще има, колкото и добре да се подготвим. Единственото, на което можем да се надяваме, е, че неизбежните вреди и загуби ще бъдат незначителни. Всеки, който смята, че ще се измъкнем невредими, трябва да се послуша само за минута.

В настъпилата пресметната драматична пауза всички наостриха слух. Дори тук долу се чуваше как вятърът свисти над изходните и всмукателни шахти на вентилационната система, носен, усилян и напластен с неизброими ехтежи по дългите цели мили метални въздухопроводи. Шумът напомняше, че в разгар на приближаващата буря външните врати до една ще бъдат затворени, така че щеше да се наложи всички, намиращи се под планината, да дишат регенериран въздух. След миг сред слушателите на Рулман премина въздишка — неволно си поеа дъх, защото лесно си представиха бъдещето. Той се засмя.

— Не искам да ви плаша — каза ученият. — Ще се справим. Но не желая и самодоволно спокойствие, а най-вече няма да търпя нехайство при подготовката. Този път е особено важно да запазим външните инсталации непокътнати, защото те ще ни потрѣбват преди края на следващата юпитерова година, дори много по-рано, ако всичко продължава да върви добре.

Усмивката му изведнѣж угасна.

— Няма между вас такива, на които е необходимо да казвам колко съществено е да завършим този проект в срок — тихо промълви Рулман. — Навярно няма да имаме много време, преди полицаите от Космодрума да решат да ни нападнат; удивлявам се, че още не са го

направили, особено след като приютихме един беглец, който те си направиха труд да преследват почти до нашата атмосфера, а не бива да разчитаме, че ще ни дадат каквато и да било отсрочка.

— За тези от вас, които са запознати с проекта само в общи линии, нека подчертая, че с него са свързани повече неща, отколкото прави впечатление на пръв поглед. Цялото космическо бъдеще на човечеството вероятно ще се реши от това как ще го осъществим; не трябва да си позволим да бъдем победени — нито от Земята, нито от климата. Ако това се случи, цялата ни дълга борба за съществуване ще се окаже безсмислена. Разчитам, че всеки от вас ще се постарее да не допусне това.

Трудно бе да се разбере за какво точно говори Рулман, когато подхвана темата за „проекта“. То имаше някаква връзка с пантропичните лаборатории, поне това беше ясно, а сигурно имаше отношение и към заселническия космически кораб, който Суини случайно бе видял същия този ден (държан в един кратер, удобен за стартиране, почти идентичен с този на Луната, откъдето младият човек бе излетял, за да започне собствения си свободен живот) — кораб, пригоден (доколкото можеше да се вярва на преценка, основаваща се на един кратък поглед) както за дълго пътешествие на няколко души, така и за кратко пътуване на голяма група хора.

Извън това Суини не знаеше нищо повече за „проекта“, освен един допълнителен факт, който не можеше да проумее: по някакъв начин проектът не бе свързан с дългосрочната подготовка на колонията да предотврати загубата на нефиксирани гени. Възможно е (Суини най-малко от всички би могъл да го прецени) единствената връзка на този факт с „проекта“ да беше неговата дългосрочност.

Във всеки случай младежът прояви благоразумието да не задава въпроси. Бурята, бушуваща в него, все пак взе връх — за Суини тя бе по-важна и от бурята, извиваща се над Ганимед, или от бурята, която щеше да се извие и да помете този свят в едно бъдеще, което можеше да бъде предвидено. Той не беше свикнал да мисли от гледната точка даже на едно малко общество. Просто не проумяваше защо Рулман е привлечен от този Идеал. Суини бе най-завършеният индивидуалист в Слънчевата система — не по природа, а по замисъл.

Вероятно Рулман долови това. Така или иначе възможно е задачата, която той възложи на Суини, да беше избрана съвсем

преднамерено: да се захвърли един самотен човек в пълната изолация, от която той се страхуваше; да се стовари тежестта на едно мъчително решение изцяло върху плещите на човека, който трябва да го осъществи; или пък да се отдели един шпионин от Космодрума в място, където би навредил най-малко, докато вниманието на колонията е напълно ангажирано другаде. Вероятно е, даже твърде е възможно, Рулман да нямаше предвид нито един от тези мотиви; във всеки случай от значение бе как постъпваше.

Ученият нареди, докато трае извънредното положение, Суини да остане в Южнополярната метеорологична станция.

Там почти нямаше какво да прави, освен да се наблюдава как кристалите метанов „сняг“ се трупат по прозорците и да се поддържа ред. Уредите сами предаваха данните в базата и не се нуждаеха от по-специално внимание. В разгара на кризата Суини може би щеше да има някаква дребна работа, може би — не. Това тепърва щеше да се разбере.

Междувременно той разполагаше с много време да задава въпроси — а нямаше възможност да ги отправя към никого, освен към себе си и към фучация, непрекъснато усилващ се вятър.

Имаше един промеждутък. Суини отиде пеша до платото Н, за да си вземе радиостанцията, която бе заровил там, и след това се върна пак пеша в метеорологичната станция. Това му отне единадесет дни на усилия и лишения, които Джек Лондон би могъл да опише в цял роман. За Суини те не значеха нищо — той не беше сигурен дали когато се прибере, ще пожелае да използва апарата, или не, а що се отнася до сагата на самотното му пътешествие, той не съзнаваше, че това е сага, нито дори че е било необикновено трудно и мъчително. Нямаше с какво да го сравни, нямаше и книги — никога не беше чел нищо. Измерваше нещата с обратите, които те внасяха в съдбата му, а наличието на апарата не бе променило въпросите, които си задаваше — само му бе предоставило възможността да действа според отговорите, ако някога ги получеше.

Когато се връщаше в станцията, той забеляза една птица. Птицата се зари в най-близката преспа веднага щом го съзря, но за изминалия миг той бе имал компания. Никога вече не я видя, ала от време на време си мислеше за нея. Проблемът, просто формулиран, бе: какво щеше да прави сега?

Че е дълбоко влюбен в Майк Левърол, вече нямаше съмнение. При все това беше двойно по-трудно да се справи с чувството, защото не знаеше името му и трябваше всеки път да го преценява само според същинското преживяване, вместо според много по-удобния символ. Винаги когато си помислеше за това чувство, то отново го разтърсваше. Но не изчезваше.

Колкото до преселниците, Суини бе уверен, че не са извършили никакво престъпление, освен според Земния тираничен декрет. Те бяха работливи, храбри и почтени хора, предложили на младежа първото безкористно приятелство, което той срещаше в живота си.

И както всички заселници, Суини не можеше да не се възхищава от Рулман.

Именно на тези три схващания се крепеше основанието да не използва радиото.

Времето да докладва на Майкълджон бе почти към своя край. Безмълвната радиостанция на масата пред Суини трябваше само да отправи един-единствен от петте сигнала, и колонията на Ганимед щеше да изчезне. Сигналите бяха кодирани:

WAVVY — „Заловени са. Необходим превоз.“

NAVVY — „Заловени са. Необходима помощ.“

VVANY — „Не са заловени. Няма нужда от помощ.“

AAVYV — „Не са заловени. Необходим превоз.“

YYAVY — „Заловени са. Превоз осигурен.“

Как щеше да реагира компютърът от борда на космическия кораб, какъв курс на действие щеше да продиктува като реакция на който и да е от тези сигнали, не знаеше, но сега това почти нямаше значение. Всяка реакция щеше да бъде неуместна, тъй като, въпреки целия тежък интелектуален труд, вложен в приспособяването на петте шифъра към конкретната цел, нито един от тях не отговаряше на истинското положение.

Ако не се изпратеше никакво сведение, Майкълджон щеше да си тръгне, когато изтече 300-дневния срок. Това можеше да означава, че „проектът“ на Рулман, какъвто и да бе, щеше да се реализира, но така колонията нямаше да се спаси. На Земята щяха да й трябват минимум

две поколения, за да получи и отгледа друг Суини от изкуствено поддържаните яйчници на отдавна блаженопочившата Шърли Левърол, но там едва ли щяха да направят подобен опит. На Земята вероятно знаеха за „проекта“ повече, отколкото Суини — едва ли можеше някой да знае по-малко — и ако самият той не успееше да го възпре, следващия път вероятно щяха да го направят с бомба. Земята би престанала да иска „завръщането“ на тези хора, щом се изяснеше, че не е в състояние да се добере до тях даже чрез толкова ловък двоен агент като Суини.

Още нещо: верижната реакция. Суини знаеше, че на Ганимед има значително количество деутерий, част от който е скован в ледената пустош на Нептуновия тризъбец, а по-малко количество — разпръснато из канарите под формата на литиев деутерид. Избухването на една атомна бомба тук щеше да представлява отлична възможност за предизвикване ядрена детонация на целия спътник. Ако някой все още активен отломък след този взрив улучеше Юпитер, отстоящ сега само на някакви си 665 000 мили, планетата бе достатъчно голяма, за да има условия да протече цикъл на Бете, тоест въглероден цикъл — тя бе с малка плътност, но единствена от планетите имаше необходимата маса. Фронтът на ударната вълна от такава невъобразима катастрофа би накарал земните морета да закипят, би могъл също (вероятността бе около 3/8) да накара Слънцето да избухне като Нова^[5], въпреки че нямаше да остане човек, който да живее достатъчно дълго, за да бъде благодарен, ако това не се случи.

Тъй като и Суини знаеше тези неща, той нямаше как да не смята, че те са нещо общоизвестно и че Земята ще употреби на Ганимед само химични експлозиви. Но щеше ли да го направи? Досега Суини се беше сблъсквал с общоизвестни неща твърде рядко.

И все пак това почти нямаше значение. Ако Земята бомбардираше колонията, независимо как, неминуемо щеше да дойде и неговият край. Дори ограниченото общуване, безмълвната любов, чувството, че е възможно тепърва да се роди, всичко щеше да изчезне. Той също. Както сигурно и малкият свят.

Но ако дадеше сигнал на Майкълджон и компютъра, щяха още жив да го откъснат — далече от Майк, далече от Рулман, далече от колонията, все по-далече и по-далече. Щеше да си остане мъртвецът, какъвто беше. Даже навярно пак би му се отдал случай да изучава

същия безкраен урок за формите, които може да приема самотата, или пък Земята щеше да извърши чудо и да го превърне в жив човек, способен да оцелее.

Вятърът продължаваше да се усилва. Стихиите на ураганите в душата на Суини и на тези извън него се развихряха едновременно. Тяхната хармония представляваше класически образец на литературния похват, наричан „олицетворяване на природата“, ако Суини бе в състояние да го разпознае, но той никога не бе чел художествена литература, а да открива природата в процеса, когато тя подражава на изкуството, така или иначе нямаше да му бъде от полза.

Той дори не знаеше, че когато развихрилата се буря отвън започна да изронва наветрения край от основите на метеорологичната станция с милионите зъби на невидимата си ярост, неговата самотна битка за спасяването на базата можеше да послужи за епос. Цели глави, цели части от поеми, цели действия от това, което би било осъзнат героизъм у другото, у човешко същество, останаха неизползвани, докато Суини си гледаше работата, а съзнанието му бе ангажирано с вътрешния му спор.

Нямаше такъв сигнал, който да изпрати, за да съобщи на Майкълджон или на компютъра какво е истинското положение. Не беше заловил хората, които Земята търсеше, и не желаше да го направи, следователно щеше да е идиотско да иска помощ за това. Вече не вярваше, че Земята „трябва да върне тези хора“ както за нейните цели (при все че те оставаха тайнствени), така и за неговите собствени, колкото и дълбоко безнадеждни да изглеждаха.

Но всеки от петте сигнала можеше да го отнесе далече от Ганимед — стига да пожелаеше.

Видя, че бурята е преминала. Бързо сложи ред в станцията.

Провери радиото още веднъж. Работеше. Пъхна въртящата се стрелка в един от медните ѝ контакти и включи шифъра, като изпрати на Майкълджон сигнала VVANY. След половин час осцилографът на апарата започна ритмично да писука, което значеше, че Майкълджон още кръжи в небето на Ганимед и е чул сигнала.

Суини остави апарата на масата в станцията, върна се в планината и разказа на Рулман кой е и какво бе извършил.

Гневът на Рулман бе съвършено тих и хиляди пъти по-застрашителен, отколкото би била най-необузданата ярост. Той просто седеше на бюрото си и гледаше Суини с лице, без следа от познатата любезност, и очи, лишени от обичайната топлина. След няколко мига Суини осъзна, че празният поглед на Рулман означаваше, че той изобщо не го вижда, че съзнанието му е насочено към мислите му. А също и раздражението му.

— Удивен съм — произнесе Рулман с толкова равен глас, че звукът сякаш въобще не съдържаше изненада. — Най-вече се удивлявам на себе си. Длъжен бях да очаквам нещо подобно. Но не съм и сънувал, че те имат тези познания или ще проявят коварството да заложат всичко на такава дългосрочна програма. Накратко, проявил съм се като идиот.

Гласът му за миг само леко се повиши, но и това звучеше така унищожително, че накара Суини да се ужаси.

И въпреки всичко засега от устата на Рулман не се отрони дори един упрек към младежа — напротив, човекът ругаеше себе си. Суини нерешително се обади:

— Откъде можехте да знаете? Имаше много положения, в които съществуваше опасност да се издам, но полагах всички сили да го избегна. Можех да запазя тайната още по-дълго, стига да желяех да стане така.

— Ти ли? — възкликна Рулман. Тази единствена сричка бе по-лоша от удар. — Ти си невинен като машина, Доналд. Разбирам твърде много от пантропия, за да мисля другояче. Съвсем лесно е да изолираш едно адаптирано дете и да го лишиш напълно от възможността да стане обикновено човешко същество, стига да не ти липсва зла умисъл. Няма нищо неочаквано в поведението ти.

— Няма ли? — запита Суини малко мрачно. — Аз дойдох и ви казах, нали?

— И какво от това? В състояние ли сме да променим нещата сега? Сигурен съм, че Земята е включила тази твърде голяма вероятност в плановете си. Дотолкова, доколкото изобщо имаш чувство за преданост, то е било обречено да се раздвои, но навярно са преценили, че то ще остане раздвоено, тоест няма да се промени напълно. И ето те тук: опитваш се да използваш борбата на две групировки за собствени цели, като ми разкриваш своя маскарад и в

същото време предаваш на Земята колонията ни. Това не може да доведе до нищо.

— Сигурен ли сте?

— Напълно — безучастно отвърна Рулман. — Допускам, че са ти предложили някакъв стимул. Като съдя по въпросите, които си ми задавал, сигурно са ти обещавали да те направят нормален земен човек веднага щом разберат от нас как да го сторят. Но същината на въпроса е, че това изобщо не може да стане — и ти го знаеш. А сега за теб няма бъдеще и при нас. Жал ми е за тебе, Доналд, повярвай ми; не е твоя грешката, че са те превърнали в същество, а не в личност. Но сега ти вече си само една изстреляна бомба.

Суини никога не бе познавал баща си, а авторитетът на космодрумните полицаи беше твърде слаб, за да му внуши някакво ясно, автоматично уважение към хора, които са *in Loco parentis*^[6]. Внезапно той установи, че Рулман го е вбесил.

— Дяволски глупави думи — каза той, като се взираше надолу към бюрото, където седеше леко приведенят човек. — Още нищо не е изгубено. Мога да ви дам огромна информация, която да използвате, стига да искате да се потрудите да ги получите. Разбира се, ако предварително сте се отказали...

Рулман вдигна поглед.

— Какво знаеш? — запита той с известно недоумение. — Сам каза, че компютърът в космическия кораб на този капитан Майкълджон ще реши как да постъпи. Не можеш да се свържеш пълноценно с Майкълджон. Избрал си неподходящо време да ни заблуждаваш, Доналд.

— Защо ще ви заблуждавам? Известно ми е повече, отколкото на всеки друг в колонията, как *вероятно* ще действа Земята, щом получи моята вест. Опитът ми там е по-отскоро. Изобщо нямаше да идвам, ако смятах положението за безнадеждно и ако старателно не бях подбрал и изпратил на Майкълджон това известие, което сметнах, че оставя някаква надежда на колонията. Аз не се колебая. На ваша страна съм. Най-лошо щеше да бъде, ако въобще не бях предал съобщение. А сега има шанс да получим отсрочка.

— Как собствено — бавно процеди Рулман — можеш да помислиш, че ще ти се доверя?

— Това е ваша работа! — рязко отвърна Суини. — Ако се окаже, че наистина още се колебая, то ще бъде, защото не сте успели да ме убедите, че бъдещето ми е с вас. А в такъв случай няма да бъда сам, и грешката ще бъде единствено на колонията, защото държи в неведение собствените си хора.

— В неведение ли? — възкликна Рулман вече явно удивен. — Относно какво?

— Относно „проекта“. Относно първоначалното престъпление, заради което Земята иска да ви върне, по-специално да върне вас, д-р Рулман.

— Та това е известно на всеки, Доналд. От начало до край.

— Може и така да е. Но на мен не ми е известно, а повечето ганимедци дотолкова го приемат за нещо естествено, че могат да говорят за него само с кратки загадъчни намеци, сякаш това е известна само на тях шега, която всички са длъжни да разбират. Но не всички я разбират, знаехте ли това? Открих, че около половината от второто поколение тук има само най-смътна представа за миналото. Сведенията, които се предоставят на новодошлия, било то наскоро пристигнал като мен, или просто новороден, са колкото просено зрънце. А това е опасно. Ето защо, ако не бях решил противното, можех да предам колонията *изцяло* и вие нямаше да бъдете в състояние да ми поперчите.

Рулман се облегна назад и доста дълго време мълча.

— Често децата не задават въпроси, ако смятат, че от тях вече се очаква да знаят отговорите — промърмори той. Изглеждаше много по-слисан, отколкото когато Суини направи първото си изявление. — Те обичат да изглеждат осведомени дори ако всъщност не са. Това ги издига в собствените им очи.

— Децата и шпионите — каза Суини. — Съществуват известни въпроси, които нито едните, нито другите могат да поставят, и то почти по едни и същи причини. И колкото по-фалшиви всъщност са познанията на децата, толкова по-лесно е за шпионина да се промъкне сред възрастните.

— Започвам да разбирам — отвърна Рулман. — Мислехме, че сме недосегаеми за шпионите, защото един шпионин от Земята не би съумял да живее тук без сложни и явни защитни средства. Но това беше физичен проблем, а такива проблеми са разрешими. Трябваше

още отначало да допуснем това. А ние се формирахме като възможно най-уязвими в социално отношение.

— Така виждам нещата и аз. Обзалагам се, че баща ми нямаше да ви го прости, ако беше успял да избяга с вас. Смятаха го за признат специалист в тази област. Не зная, никога не съм го познавал. А мисля, че сега и без друго вече няма значение.

— Има — отвърна Рулман. — Съвсем не е без значение и ти току-що го доказва, Доналд. Баща ти нямаше как да го предотврати, но може би ни е дал инструмент да го поправим.

— Имате предвид мен?

— Да. Измамник или не, кръвта, която имаш, и гените са били с нас от самото начало, а аз зная до какво водят те. Сега го виждам. Седни, Доналд. У мен се заражда надежда. Откъде да започнем?

— Преди всичко — каза Суини, — моля ви, много ви моля да ми разкажете защо е основана тази колония!

Това беше трудна задача.

Първо: Властите. Много преди космическите полети някои големи градове в Съединените щати до такава степен бяха пропуснали всякаква възможност да контролират проблемите на собствения си транспорт, че чисто политическите решения изглеждаха химера. Никоя градска администрация не можеше да похарчи количеството пари, необходимо за радикално „лечение“, без да бъде сменена на следващите избори от разгневените шофьори и пешеходци, които най-много се нуждаеха от помощ.

Въпросите на движението все повече и повече се прехвърляха с благодарност и много привилегии към полудържавните космодрумни, мостови и шосейни управления; влагаха се огромни капиталовложения, но модела, по който ги използваша властите на Нюйоркския Космодрум, които се бяха справили с построяването и изпълнението на такива големи обекти като Холандските и Линкълновите тунели, моста Джордж Уошингтън, летищата Тетърбъро, Ла Гуардия, Айдълуайлд, Нюарк и множество по-дребни битови удобства. До 1960 година бе възможно да се пътува от края на полуостров Флорида до границата на Мейн изцяло по територия, притежание на местната Управа, стига човек да можеше да плати съответните такси (и да нямаше нищо против, ако в Поконос стрелят

по него строени в боен ред земевладелци, които продължаваха да оказват съпротива на гигантския проект Инкадел).

Друго: Таксите. Властите бяха рожба на щати, които обикновено действаха два по два и като такива бяха защитени от закона, нещо непостижимо за други частни фирми, които се занимават с търговията между отделните щати. Всред тези протекции в символичния упълномощаващ акт имаше уговорка, че „гореспоменатите два щата няма да ограничават или накърняват правото на Управленията да определят, налагат и събират данъци и други такси...“ Федералното правителство помагаше и въпреки че според неговия Декрет за мостовете от 1946 година събирането на такси трябваше да се преустанови с изплащането на амортизацията, Конгресът почти никога не използва Декрета срещу кое да е Управление. В резултат на това таксите останаха; до 1953 година властите на Нюйоркското пристанище бяха отчели годишна печалба над двадесет милиона долара със средно годишно увеличение от 10%.

Известна част от приходите отиваше за построяването на нови съоръжения, множество от тях направени там, където може да се увеличи таксата, а не където да решат транспортния проблем. И пак начело бяха властите от пристанището в Ню Йорк. Противно на всякакъв здрав разум те построиха трето метро за Линкълновия тунел, като по такъв начин още осем и половина милиона коли годишно се изсипаха в центъра на Манхатън, а там градът вече се задушаваше от липса на подходящи артерии, които да отвеждат потока на наличните превозни средства.

И още: Пристанищната полиция. От самото начало властите бяха получили правото да контролират собствените си сгради. С разрастването на Управата се разраснаха и частните полицейски сили.

По времето, когато се осъществи полет в космоса, той също бе притежание на властите. Бяха положили усилия да сложат ръка на него, защото работата с летищата, които почти единствени между проектите им неизменно водеха до загуби, ги бе научила, че най-доброто е да се установява пълен контрол. Характерно беше, че те никога не проявиха интерес към такива видове космически полети, които не бяха свързани с огромни разходи — иначе не можеха да извличат никаква печалба от допълнителното договориране, от бързото погасяване на заемите, от законите, разрешаващи безлихвени заеми за

нови строежи, от безкрайното протакане при събирането на такси и налози, след като първоначалните вложения и парите по поддържането се изплатяха.

Кацането на всеки космически кораб на първото в света търговско космическо пристанище — Космодрум Земя, струваше на собствениците си по 5000 долара. Таксите за кацане при частните полети бяха отменени вече от години, но властите на Разширения космодрум Земя действаха по своя собствена система от прецеденти; те превърнаха таксите за приземяване на космическите кораби в установена практика. Същите власти поддържаха първите космодрумни полицейски войски, които бяха по-големи от въоръжените сили на нацията, дала им тази привилегия; много скоро разграничението се заличи и космодрумните полицаи станаха въоръжени сили на Съединените щати. Това не бе трудно осъществимо, тъй като властите на Разширения космодрум Земя всъщност представляваха акционерно дружество, обхващащо всички други власти в страната, включително и Космодрум Земя.

И когато скоро след започването на космическите полети хората взеха да се питат един друг: „Как ще завладеем планетите?“, властите от Разширения космодрум Земя имаха готов отговор.

И още: Тераформирането.

Тераформирането — преобразуването на планетите в близки подобия на Земята, за да може нормалните земни жители да живеят на тях. Космодрум Земя бе подготвен да започне скромно. Той искаше да измести Марс от орбитата му до точка, малко по-близо до Слънцето, и да направи минималните корекции в орбитите на останалите планети; да транспортира на Марс приблизително такова количество вода, което да изпразни Индийския океан — в края на краищата само едно дребно подаяние от Земята, което не съставляваше и 10% от това, което по-късно щеше да бъде нужно за тераформирането на Венера; да се пренесе на малката планета горен слой почва, почти равна по площ на щата Айова, с оглед да започне отглеждането на растения, които постепенно да променят атмосферата на Марс, и т.н. Цялата работа, основателно посочваше Космодрум Земя, бе напълно изпълнима от гледна точка на наличните припаси и енергийни ресурси и щеше да струва по-малко от тридесет и три милиарда долара. Властите на Разширения космодрум Земя бяха подготвени да възстановят тази сума

чрез такси без загуби за по-малко от столетие, като събират например по 50 долара за марки — ракетна поща, по 10 000 за кацане върху Марс, по 1000 за билет в една посока без удобства, по 100 на акър от парцел в пустинна земя, когато се наименува, и така нататък. Разбира се, облагането щеше да продължава след възстановяване на стойността — за поддържане.

Властта основателно питаше: а каква в крайна сметка бе алтернативата? Само куполи. Управата на Разширения космодрум Земя ненавиждаше куполите. Преди всичко те струваха твърде евтино и транспортният поток натам и обратно винаги щеше да бъде минимален. Опитът на Луната бе изяснил напълно това. А и обществото мразеше куполите; хората вече масово проявяваха нежелание да живеят под тях.

Що се отнася до правителствата (като изключим Съединените щати, които властта още търпеше), никое от тях не питаеше любов към куполите или към ограниченото заселване, което те означаваха. Трябваше да изсипят množащите се тълпи с кофи, а не с капкомери. Ако Властта е знаела, че емиграцията по-скоро увеличава, отколкото намалява местното население, тя старателно се бе въздържала да го каже на заинтересуваните правителства; те можеха и сами да преоткрият Закона на Франклин. Куполите се изключваха, на преден план стоеше тераформирането.

После дойде пантропията.

Ако тази трета алтернатива на проблема за колонизирането на планетите бе изненадала Управата и Космодрум Земя, те нямаха кого друго да винят за това, освен самите себе си. Бяха се явили безброй предвестници. Идеята за генетична модификация на човешката раса, за да живее на планетите такива, каквито са, вместо да се видоизменят за удобство на хората, принадлежеше на Олаф Стейпълдън; до нея по-късно се бяха докосвали още редица писатели, а същността ѝ водеше началото си още от Протей и бе така дълбоко залегнала в човешкото съзнание, като таласъма, вампира, красивото подменено от феите дете и преселението на душите.

Но изведнъж осъществяването ѝ стана възможно и не много дълго след това се превърна във факт.

Властта бе обзета от ненавист. Пантропията предполагаше големи начални вложения за първите преселници, но това бе метод,

който с усъвършенстването си щеше да става все по-икономичен. Установяха ли се веднъж колонизаторите, вече нямаше да бъдат нужни капиталовложения: заселниците щяха да се чувстват удобно в своя новоизбран свят и да създават поколение без помощ отвън. Нещо повече — за най-скъпата пантропия бяха нужни по-малко от половината средства за построяването на най-малкия и най-простия купол. От гледна точка на Властта, в сравнение с разходите по тераформирането дори на една толкова благоприятна планета, каквато бе Марс, пантропията не струваше абсолютно нищо.

А нямаше начин да се събират такси даже срещу първоначалните разходи. Бе твърде евтино, за да си струва труда.

УРОД ЛИ ЩЕ БЪДЕ ДЕТЕТО ВИ?

Ако се даде път на известен брой влиятелни учени да постигнат целта си, някое ваше дете или внуче може да завърши живота си в ледената пустош на Плутон, където слънцето е само една искра в небето — и то няма да се завърне на Земята чак докато умре, *пък едва ли и след това*.

Да, и сега още са в ход ред проекти за превръщане на невинни неродени деца в чуждоземни същества, които ще умрат в ужасни мъки в момента, в който кракът им стъпи върху зелената планета на техните прадеди. Обзети от нетърпение поради бавния, но сигурен процес на заледяването на Марс от човека, видни мечтателно настроени мислители разработват методи за създаването на най-различни пародии на човешката форма — пародии, които по някакъв начин ще оцеляват и в най-суровия и необуздан планетен ад.

Процесът, който може да създаде тези жалки аномалии с цената на огромни разходи, се нарича „пантропия“. Макар още не усъвършенствана, тя вече съществува и заплашва. Главният измежду пророците ѝ е белокосият д-р Джейкъб Рулман с мечтателния поглед, който...

— Спрете! — извика Суини. Той притисна слепоочията си с върховете на пръстите, след това разтреперан свали ръцете си и погледна към Рулман.

Ученият остави изрезката от старото списание, която дори в своя тефлонов калъф бе жълта като паеля^[7], след като бе прекарала половин живот в атмосферата на Ганимед. Ръцете на самия Рулман изобщо не трепереха, а колкото коса имаше още, тя бе червеникаво-кафява като всякога.

— Тези лъжи... извинявайте! Но те оказват въздействие, зная го. Тъкмо с тях ми напълниха главата. Съвсем друго е, когато осъзнаеш колко са злонамерени.

— Зная — тихо каза Рулман. — Това е лесна работа. Възпитанието на едно адаптирано дете е специфичен процес; детето е винаги изолирано и се стреми към подражание, можеш да му кажеш всичко, което пожелаеш, то няма друг избор, освен да повярва, защото отчаяно се нуждае от по-близък контакт, от одобрение, от прегръдките, които никога няма да усети! Това е крайната степен на бебето в епруветки, случва се гърдта, която е можела да го откърми, да бъде просто от другата страна на стъклото, но същевременно да е останала и цели поколения в миналото. Дори гласът на майката достига до него по жица, ако изобщо достигне. Зная, Доналд, повярвай ми. Аз съм преживял същото. И е много трудно.

— Джейкъб Рулман е бил...

— Мой пряк баща от разстояние. Майка ми почина рано. Често става така с майките, вероятно поради лишения, както е станало и с твоята майка. Но моят баща ми разкри истината там, в Лунните пещери, преди да бъде убит.

Суини дълбоко си пое дъх.

— Научавам всичко това сега. Продължавайте.

— Сигурен ли си, Доналд?

— Не спирайте! Нужно ми е да зная, и не е твърде късно. Моля ви.

— Да — замислено продължи Рулман... — Властта прокара закони срещу пантропията, но известно време те не бяха особено сурови. В Конгреса не бяха много склонни да забранят вивисекцията^[8], нямаха представа какво точно ги карат да забранят, защото от Космодрума не искаха да го обяснят прекалено подробно.

Баща ми бе решил твърдо да види пантропията изпробвана, докато в законите още оставаха някакви вратички; достатъчно добре му бе известно, че те щяха да станат по-строги в момента, в който Космодрумът реши, че е безопасно да ги затегне. И там бяха убедени, че никога няма да завладеем звездите чрез построяване на куполи или тераформиране. Тези закони биха могли да вършат работа в някои от местните ни планети — Марс и Венера, но не и отвъд.

— Отвъд? Как би могъл някой да стигне дотам?

— С междузвездния двигател, Доналд. Той съществува от десетки години, всъщност почти от половин столетие. Веднага след откриването му с него бяха направени няколко изследователски пътешествия, които без изключение завършиха напълно успешно, въпреки че в пресата от онова време няма да намерите нищо упоменато за тях. Космодрумът не можа да види каквато и да е изгода от междузвездния двигател и потуляше новините, замразяваше патентите, унищожаваше записите от полетите, доколкото бе по силите му. Но всички космодрумни ракети имат междузвезден двигател; просто за всеки случай. Дори нашият космически кораб има. Както и корабът на твоя приятел пилота там горе.

Суини млъкна.

— Работата е такава... повечето планети, дори тези от Слънчевата система, първо на първо не са подходящи за куполи, нито могат да бъдат тераформирани по какъвто и да е даже въображаем начин: Юпитер например. А твърде много са планетите, които прекалено бавно и твърде неизгодно ще се поддадат на която и да е от двете процедури, за да изкушат Космодрума. За междузвездните пространства той не бе и опитал, тъй като там нямаше да има търговия или транспорт, за да се събират такси.

Очевидният отговор на въпроса беше пантропията. Не за Космодрума, естествено, а за бъдещето на човечеството изобщо. Баща ми намери начин да внуши тази идея на някои политици, а и на някои богати хора. Той дори успя да издири няколко още живи участници от тези ранни междузвездни експедиции, които познаваха известен брой планети извън Слънчевата система и бяха използвали междузвездния двигател. Всички те искаха да осъществят поне един показан експеримент по пантропия, който да се провежда непрекъснато и да доведе до други подобни опити, ако излезе сполучлив.

Експериментът сме ние: колонията на Ганимед.

Космодрумът бе обявил експеримента за незаконен още когато едва започваше, но докато открият, че има лунни лаборатории, стана твърде късно; ние се измъкнахме. Именно тогава те направиха законите особено сурови и със задна дата; трябваше да ликвидират пантропията и те го знаеха.

Затова самото ни съществуване е престъпление, Доналд. Задължително условие на Космодрумната политика е колонията да се провали — *и те да са в състояние да го докажат*. Ето защо държат ние да се върнем. Искат да ни представят като веществено доказателство, да покажат какви безпомощни аномалии ще бъдем на Земята и да уверят своите хора, че и на Ганимед не сме могли да се справим и трябва да ни спасяват от кашата, която сами сме забъркали.

След това... да, тези лъжливи обвинения в пиратски нападения, за които ти ми разказа. Ще бъдем съдени. Твърде вероятно — унищожени, като публично ни оставят в нормални земни условия. Би било чудесен нагледен урок; наистина прекрасен завършек.

Суини се сви на стола, цял разтърсен от първото пълноценно чувство, което някога бе изпитвал: отвращение от самия себе си. Едва в тоя момент той разбра отънъците в речта на Рулман. Всички са били измамани — всички до един.

Гласът безмилостно продължи, трупайки подробности.

— А що се отнася до проекта, до нашия проект, искам да кажа, че той е също така прост. Ясно ни е, че в края на краищата човек не може да покори звездите без пантропията. Ясно ни е, че Космодрумът няма да допусне използването на пантропията. Следователно ни е ясно, че сами трябва да пренесем пантропията на звездите, преди Космодрумът да ни попречи. На една, две, три, на безкрайно много от тях.

И така, това е, което възнамеряваме или *възнамерявахме* да направим. Стегнахме стария кораб за пътешествието, а имаме и ново поколение деца, малко на брой, подготвени да го пилотират и адаптирани за... е, просто за някъде. Тези хлапета не са в състояние да живеят на Земята, нито на Ганимед, но могат да живеят на някоя от шестте избрани от нас планети извън Слънчевата система, всяка от които се намира в различна посока и е на различно разстояние от Слънцето. Зная имената само на две от тях, хлапетата са единствените,

които знаят останалите названия. Към коя планета в действителност ще се насочат, ще се реши едва когато са вече високо в небето и на път. Никой от тези, които не заминат, няма да може да ги издаде. Изключено е Земята да ги открие.

Това ще бъде началото на най-огромната „програма на засяване“ в историята на човечеството: засяване на звездите с хора.

Ако все още е възможно да излетим.

В последвалата тишина вратата на кабинета се отвори тихо и влезе Майк, понесла една папка с угрижен вид. Щом ги видя, тя се спря и сърцето на Суини се сви от топящата се лапавица в своите затруднено пулсиращи камери.

— Извинете — каза тя. — Мислех... Случило ли се е нещо? И двамата изглеждате толкова мрачни...

— Случи се — отвърна Рулман и погледна към Суини.

Младежът усети как едното ъгълче на устата му неволно трепна. Запита се дали се опитваше да се усмихне и ако беше така, защо.

— За това няма спасение — каза той. — Д-р Рулман, ще се наложи колонистите ви да се опълчат срещу Вас.

---

[1] Отклонение от центъра. — Б.р. ↑

[2] Най-близката до Слънцето точка от орбитата на планета и движещо се около него тяло (обратното на афелий) — Б.пр. ↑

[3] Точки за нивелиране и измервания. — Б.пр. ↑

[4] Слънчева (подслънчева) е точката, над която слънцето е в зенита. — Б.р. ↑

[5] Звезда, която за няколко дни увеличава светимостта си до милион пъти. — Б.р. ↑

[6] Вместо родител — Б.пр. ↑

[7] Испанско ястие с ориз и различни меса, миди и др. — Б.пр. ↑

[8] Разрязване на жив организъм с научна цел. — Б.пр. ↑

4.

Осветителният снаряд избухна високо, може би на около три мили горе в небето. Въпреки че това стана над западния край на платото по дъното на Улея се разля достатъчно зарево, за да освети полугъсеничната машина, която се клатушкаше и бучеше.

Звукът обаче бе твърде слаб, за да проникне през шума на турбините, и Суини не се разтревожи от краткия блясък. Всъдеходът, който си пробиваше път на север с приличната скорост двадесет мили в час под дивата растителност, толкова трудно можеше да бъде забелязан от въздуха, колкото една мишка, която тича между корени.

Пък и не беше вероятно някой да се вглежда в Улея сега. Доказателствата за битка, опустошаваща платата, приковаваха вниманието; самият Суини ги следеше напрегнато.

Майк шофираше, като даваше възможност на Суини, сгушил се отзад до голямото алуминиево буре сред разхвърляните сечива и инструменти, да следи радарния екран. Параболоидната мрежа на радарната антена върху покрива на возилото за сняг не се въртеше, тя сочеше право натам, откъдето той и Майк идваха, взели пътем едно микровълново реле от последната автоматична станция. Суини използваше картините, получени от големия въртящ се радиотелескоп върху планината П.

Младежът почти не обръщаше внимание на честите, бледи и бързи просветвания върху екрана; те бяха изписани от малокалибрени ракети — част от сражението, което не оказваше влияние върху цялостната картина. Картината беше ясна: личеше си, както дни наред посочваше, че бунтовническите войски още държат планината и нейните тежки оръжия, но инициативата бе в ръцете на атакуващия нападател от лагера на лоялистите горе на север, който набираше сила.

Бе се стигнало до безизходно положение. Въпреки че въстаниците очевидно бяха успели да изтикат лоялистите от планината П, може би като бяха направили нещо на вентилаторите или бяха използвали някоя форма на партизанска война, съвсем явно те не можеха да се мерят с лоялистите в боевете на полето. Там те губеха

почва два пъти по-бързо, отколкото първоначално. Подкрепителният огън от планината като че не им помагаше особено — той бе силен, но ужасно неточен. Често изстрелваните осветителни снаряди показваха, че има лоша видимост и още по-лоша организация. А лоялистите, макар и изместени, разполагаха с всичките самолети и проявяваха наглостта да летят над бойната линия със запалени светлини.

Друг бе въпросът как щяха да постъпят, когато се сблъскат с проблема да си възвърнат планината. Нищо, освен мощно оръдие, не можеше да направи дори вдлъбнатинка в планината П. А и да пренебрегнем факта, че цялата тежка артилерия се намиреше единствено вътре в планината, използването ѝ на Ганимед от която и да е сила щеше да бъде равно на самоубийство. Засега сражението не бе станало толкова ожесточено. Но имаше такива изгледи.

И космическите кораби от Земята, които се виждаха на екрана във всъдехода, го знаеха. Това поне си личеше ясно от разположението им. Почти нямаше съмнение, че те са там, защото бяха дошли до заключението, че Суини води бунтарите, но не бяха проявили никакво желание да се намесят и да му помогнат. Напротив, стояха встрани, навлезли малко в орбитата на Калисто, на разстояние около 900 000 мили от Ганимед — достатъчно далеч, за да са в състояние да побягнат, ако видят атомна искра върху въпросната планета, и достатъчно близо, за да измъкнат Суини, ако стане ясно, че по някакъв начин е победил.

Гласът на Майк, крещяща нещо неразбрано, достигна до него, смесен с рева на турбините в полугъсеничните механизми.

— Какво има? — извика той, като повдигна глава.

— ... свличането на скали пред нас. Ако е като... преди... сигурно ще счупи антената.

— Задръж! — изкрещя Суини. — Трябва още веднъж да сверя данните.

Моторът покорно спря и Суини сравни своя екран с данните от Рулман, записващи се на барабани, които се въртяха върху един брояч близо до лакътя му. Той провери — 900 000 мили бе доста близо. Може би бе малко, но не много по-близо. Ако се взривеше целият спътник, фронтът на ударната вълна щеше да прекоси разстоянието за около пет секунди, носейки със себе си моментално унищожение. Това време

обаче стигаше, за да се даде възможност на автоматите да тласнат космическите земни кораби в едно безпределно пътешествие.

Младежът потупа Майк по рамото два пъти.

— Дотук добре. Продължавай нататък.

Отговорът ѝ не се чу, но Суини видя, че предпазната ѝ каска се поклаща в знак на съгласие и всъдеходът започна да се клатушка бавно и сигурно нагоре по дълъг, неравен път от обли камъни и чакъл; беше нещо като сипей, един от многото, които всяка година се свличаха в Улея при изветрянето на канарите. Майк се обърна и му се усмихна радостно, и той ѝ се усмихна в отговор; гъсениците тракаха твърде шумно, за да позволят да се отговори другояче.

От самото начало планът зависеше от толкова дълга верига предположения, че все още можеше да се провали всеки момент, ако се скъсаше някоя брънка. Можеше да се разчита на него само в началото. Сигналът, който Суини изпрати на Майкълджон — VVANY — не означаваше нищо за пилота, понеже не знаеше кода, но от него компютърът бе научил, че Суини още не бе успял да залови Адаптираните хора, които Земята искаше, че нямаше да се нуждае от помощ, както бе смятал, за да ги залови рано или късно. Толкова се знаеше предварително. Какви заповеди щеше да даде за Майкълджон компютърът в отговор, представляваше първото поред предположение.

Компютърът можеше, разбира се, да реагира с някакъв невероятно дързък замисъл, премного различен от нормалното човешко мислене, и да не могат дори да гадаят какъв ще бъде — понякога шахматните автомати на Шанън печелеха срещу шампиони тъкмо по този начин, въпреки че обикновено едва устояваха срещу неопитни противници. Тъй като нямаше начин да се предвиди как би изглеждал подобен гамбит^[1], нито Суини, нито Рулман бяха губили време в безуспешни опити да си го представят.

Но другата алтернатива бе много по-правдоподобна. Машината щеше да сметне, че Суини е в безопасност, което щеше да се потвърди от получаването на кодирания сигнал, и че щом няма нужда от помощ, сигурно е събрал около себе си тайно ядро от неприязнено настроени заселници, една „предана“ ганимедска съпротива или нещо равностойно. Земята щеше да приеме същото и да внесе в компютъра хипотезата, че много от колонистите са недоволни от живота си; това бе просто една надежда, която Земята можеше да превърне в

действителност, без да съзнава заблудението си, тъй като никой на Земята не можеше да подозира, че на Ганимед е красиво. А компютърът щеше да приеме, че сигурно бе въпрос на дни Суини да успее да ги залови и да изпрати на Майкълджон WAVYU — или навярно дори VVAWY.

— Как ще разберем дали това е станало? — бе поискал да узнае Рулман.

— Ако е станало, тогава фаталният срок ще изтече, без Майкълджон да предприеме нещо. Той ще си стои в орбитата, докато компютърът промени решението си. Пък и каква друга заповед да му даде? Той е сам в малък космически кораб, без тежко въоръжение. При това е човек от Земята; не би могъл да слезе тук и да се присъедини към моята предполагаема подмолна група дори ако му хрумне такава идея.

Полугъсеничната машина се изкатери по един едър, почти кубичен камък, плъзна се настрани по наклонената му горна част и се стовари тежко върху по-малките обли камъни на пътя. Суини вдигна поглед от радарния пулт, за да види как се отразяваше пътуването върху голямото алуминиево буре. То плуваше в море от сечива (търнокопи, тесли, тежки ковашки чукове, втулки, намотки от бързо развиваща се жица), но бе здраво вързано с ремъци. Чудото на фойерверковата химия (и по-специално — на химията на Ганимед) още дремеше вътре в него. Суини с мъка се изкатери в предната част на кабината до Майк и се пристегна с колана, за да се наслаждава на пътуването.

Нямаше начин да се предвиди или изчисли какво продължение на фаталния срок щеше да отпусне на Суини машината в кораба на Майкълджон, за да вдигне той бунта. Колонията работеше така, като че изобщо нямаше да има никаква отсрочка. Когато фаталното време изтече без никакъв знак, че Майкълджон изобщо съществува (въпреки че според радиотелескопа все още беше там), Суини и Рулман не се поздравиха с предвиждането. Те не можеха да бъдат сигурни, че мълчанието и забавянето означават точно това, което те с основание предполагаха. Оставаше им само да продължават да работят.

Единадесет дни по-късно в планината П ненадейно започна движение на машини, хора и демонстриране на сила, които трябваше да изглеждат на Майкълджон като бунт на заселниците. Всичко

сочеше, че именно лоялистите са разположили базата си близо до Северния полюс на Ганимед. Поради това Суини и Майк вече бяха минали с кола през Улея, за да скрият из обърквана джунгла от радари цяла серия малки автоматични приспособления, до едно направени така, че да бъдат записани от детекторите на Майкълджон като струпани тежки машини. Видимите стратегически придвижвания на противниковите армии също говореха, че лоялистите се съсредоточават при Полюса.

А сега Суини и Майк се връщаха.

Компютърът като че ли изчакваше — Майкълджон очевидно бе внесъл в него данни като за истински бунт. Първоначално страната, на която беше Суини, явно печелеше. Компютърът нямаше причина да прави нова екстраполяция^[2] до деня, в който въоръжените сили на лоялистите все още успяваха да удържат позициите си; едва след това с пълна сила трябваше да се заеме с въпроса как да се попречи на войските им да завземат планината дори ако това означаваше, че в следващите няколко седмици щяха да изчистят цялото бойно поле, включително и Суини.

— Детска играчка — бе казал младият човек. — Няма никакво основание да мисли различно. Тя е твърде елементарна, за да я накараш да екстраполира извън първата производна.

— Много си уверен, Доналд!

Суини се раздвижи неспокойно върху сгъваемата седалка, докато си припомняше усмивката на Рулман. Никой Адаптиран човек, а най-малко Суини, не бе имал истинско детство, нито „детски играчки“. За щастие космодрумните полицаи бяха сметнали, че за задачата на Суини е от съществено значение той да познава теорията на игрите.

Полугъсеничната машина отново започна да напредва сравнително равномерно и Суини отиде да провери екрана. Сипеят, както Майк бе предвидила, пречеше на сигналите от радарната транслационна радиостанция зад тях; Суини включи антената и тя започна да се върти. Голяма част от полето бе отрязана от близката издатина на Улея, но този ефект вече щеше постепенно да изчезва от екрана. С приближаването на Северния полюс дъното на Улея се издигаше все по-нагоре, въпреки че никога не достигаше напълно нивото на равнините. Суини вече можеше да следи достатъчно голяма

част от небето, за да изпита задоволството, че земните кораби се намират точно там, където бяха и преди.

Това беше последният риск: Майкълджон, силно обезпокоен от постоянните указания на компютъра да не се предприемат действия, щеше да се свърже със Земята за съвет от по-висши инстанции. Несъмнено един бунт на заселниците от Ганимед, който би могъл да бъде обрисуван като движение, наречено „Искаме да се завърнем у дома“, щеше да послужи идеално за целите на Земята. Земята не само щеше да настоява Майкълджон да остане пасивен, както му беше наредил компютърът, но и би побързала да докара подкрепление на Суини — просто за всеки случай.

И Суини, и Рулман знаеха колко голяма бе вероятността това да се случи и бяха решили да рискуват, като вземат предпазни мерки. Късметът им бе изневерил: корабите от Земята пристигнаха, но все още изглеждаше, че си е струвало да се подготвят.

Доволен, доколкото бе възможно при такива обстоятелства, Суини пропълзя напред. Преди да посегне към предпазния колан, той спря, за да целуне Майк — нещо, което беше в доста голям уцърб на контрола ѝ върху клатушкащото се возило.

Взривът със сила го прати на половината разстояние до празната сгъваема седалка.

Той направи опит да се надигне, а главата му бучеше. Моторите на машината сякаш бяха спрели да работят — звъntenето му пречеше да чуе каквото и да е освен звука от вентилаторите.

— Дон! Добре ли си? Какво бе това?

— Пфу! — изсумтя той и седна. — Нямам нищо счупено. Само дето главата ми щеше да се спуска. Ако съдим по звука, взривът трябва да е бил силен. Много.

На слабата светлина от таблото лицето на Майк изглеждаше изпито и неспокойно.

— От нашите? Или...?

— Не зная, Майк. Прозвуча така, сякаш попадението е било на доста голямо разстояние, надолу по седловината. Какво става с двигателя?

Тя дръпна стартера. Той простена и моторът веднага заработи.

— Трябва да съм затънала — извини се Майк за оправдание и включи на скорост. — Но все пак нещо не е в ред. Тягата от твоята

страна е лоша.

Суини отвори вратата на кабината и скочи върху каменистата земя. След това подсвирна.

— Какво има?

— Било е по-близко, отколкото смятах — отвърна той. — Дясната гъсеница е разсечена почти наполовина. От летяща скална отломка, предполагам. Хвърли ми горелката!

Тя се пресегна надалече през неговата седалка и му подаде електрожена, а след това — защитните очила. Той си проправи път към задната част на всъдехода и щракна ключа. Електрическата дъга блесна със серно-син пламък, а след миг повредената гъсеница се развиваше от четирите големи, движими при снежни условия гуми, като издъхваща змия. Влачейки кабела след себе си, Суини преряза и лявата гъсеница, подир което се върна в кабината, като пътем го нави.

— Готово, само че карай бавно. Гумите ще станат на парцали, докато стигнем до тази база.

Лицето на Майк беше все така бледо, но тя не зададе повече въпроси. Полугъсеничната машина запълзя напред, но вече не беше полугъсенична машина. След като изминаха малко повече от две мили, първата от осемте гуми се спуска, което накара и двамата да подскочат. Бързата проверка показва, че гумата е отдясно, във външния ред, и е задна. След малко повече от две мили — ето че се спуска и дясната водеща гума отвътре. Лошо беше, че от строя излязоха две гуми от една и съща страна на возилото, но поне бяха на различни оси и срещулежащи. Следващата, която се пукна пет мили по-нататък (и не покри земята с толкова много парчета), бе лява, отвътре и задна.

— Дон!

— Да, Майк?

— Мислиш ли, че това бе земна бомба?

— Не зная, Майк. Съмнявам се; те се намират твърде далеч, за да бомбардират Ганимед, освен напосоки, а и защо биха го направили? По-скоро е било някое наше изплъзнало се торпедо. — Той щракна с пръсти. — Чакай, чакай малко. Ако вече използваме взривни вещества един срещу друг, полицаите са забелязали, а това можем да проверим.

Трас!

Машината се наклони надясно и започна да боксува. Суини и без да проверява, знаеше, че този път се е скъсала дясната външна трансмисия. Двете колела щяха да вървят по голи джанти през следващите хиляда фута (или приблизително толкова) от пътуването — главната тежест на машината отново падаше там, докато предните колела пострадаха сравнително малко.

Стиснал зъби, той откопча защитния колан и с мъка пропълзя до радарното устройство, като пътем механично провери алуминиевото буре.

Сега върху екрана се виждаше много повече небе. Беше невъзможно да се триангулира^[3] положението на земните кораби сега, когато сигналите от планината я бяха отрязани, а писуканията от екрана — значително по-глухи. Суини предположи, че корабите са се отдалечили поне още сто хиляди мили. Той се усмихна широко и е наведе към ухото на Майк.

— Бил е от нашите — каза той. — Рулман е хвърлил в боя тежка артилерия, това е всичко. Някой от пилотите му трябва да е изгубил торпедото си в Улея. Полицайте от Космодрума са усетили, че битката се разгаря — и какво? Оттеглили са се. Все повече и повече изглежда, че бунтарите могат да опитат да смажат базата на лоялистите с ядрена бомба и корабите не искат да бъдат в непосредствена близост с планетата, когато това се случи. Все пак — докъде трябва да стигнем? Майк отвърна:

— Ние сме...

Прас! Девојката завъртя ключа на стартера и моторът угасна.

— ... дотук — довърши тя, а след това, за негово удивление, започна да се кикоти.

Суини преглътна и тогава си даде сметка, че той също се хили.

— С три непокътнати гуми — каза той. — Ура за нас! Да се залавяме за работа!

Още един осветителен снаряд избухна в небето, но не така близо, както предишният. Суини заобиколи до задната част на всъдехода, а Майк внимателно пристъпваше подире му и двамата загледани печално в гирляндите от разкъсан силиконов каучук, които някога представляваха две отлични гуми. Две от шините бяха съвсем голи, а петата спаднала гума, с която не бяха карали, бе само продупчена и имаше възможност да бъде спасена.

— Свали ремъците от бурето и го търколи към задната врата — нареди Суини. — Не бързай! А сега да го спуснем на земята, ей там.

Навсякъде около тях сред скалите и масивните възлести стволове бяха скрити малките електронни уреди, от чието усилено потракване мястото изглеждаше за космическите кораби, спрели край Ганимед, като огромен военен лагер. Разбира се, не биваше да се очаква, че това ще се отрази при снимане: видимата светлина бе недостатъчна, инфрачервената — още по-слаба, а атмосферата не беше прозрачна, за да се използват ултравиолетови плаки. Никой не можеше да се надява, че по някакъв начин ще види нещо от космоса, поне не в Улея, но детекторите щяха да отчетат, че там се изразходва енергия и се преместват енергийни източници, а торпилите на бунтовниците умишлено се целеха в този район. Това стигаше.

С помощта на Майк Суини изправи алуминиевото буре горе-долу в средата на струпалите уреди.

— Смятам да сваля пукнатата гума — каза той. — Остават петнадесет минути до излитането, а по-късно може да ни дотрябва. Знаеш ли как да навиеш това нещо?

— Не съм идиот. Върви смени гумата.

Докато Суини работеше, Майк установи местонахождението на главния входящ проводник за хранването на малките невидими кречетала и включи към него жица. Към нея бързо инсталира пружинно задвижван бутон, който изключваше с щракване, щом токът стигнеше до соленоид, привеждащ в движение спусъка му. Единият край на навития на макара кабел водеше до соленоида, другият — до боядисаното в червено дъно на алуминиевата бъчва. Майк провери бутона в другия край на кабела. Всичко бе готово. Когато бутонът се натиснеше, малките кречетала щяха да се изключат, а в същия момент щеше да се включи бурето.

— Нагласи ли всичко, Майк?

— Готово е и чака. Пет минути до излитането.

— Чудесно — каза Суини и взе макарата от нея. — Най-добре ще е да се качиш на возилото и да го откараш през полюса отвъд хоризонта.

— Защо? Не съществува реална опасност. А и да съществува, каква ще е ползата от мен там сама?

— Виж какво, Майк! — каза Суини. Той вече бе тръгнал заднишком все на север, като развиваше кабела. — Просто искам да махна оттук всъдехода. Може да ни върши работа, а включи ли се бъчвата, не е чудно да го подпали. Освен това представи си, че полицаите решат да огледат старателно мястото. Возилото се вижда или поне има подозрително правилни очертания. Но мене не биха успели да видят. Далеч по-добре ще е машината да бъде отвъд хоризонта. Прав ли съм?

— Е, добре. Само гледай да не те убият, това е всичко.

— Бъди спокойна. Ще бъда при теб след края на представлението. Хайде, тръгвай.

Като се намръщи, макар и не много убедително, девойката се покатери в полугъсеничната машина и тя бавно се отдалечи по нанадолнището. Суини чуваше как джантите стържат по голите камъни дълго след като машината се бе изгубила от погледа, но накрая и този звук изчезна.

Той продължи да се движи заднишком, като размотаваше кабела от макарата, докато се свърши, така че маскировъчният лагер остана на цяла миля южно от него. Суини сложи дясната си ръка на бутона, провери часовника си и се притаи да чака зад един дълъг, нисък, издаден хребет.

Поредица осветителни снаряди прекоси небето с диря от сини слънца. Някъде профуча ракета, после земята тежко се разтърси. Суини с цялата си душа се надяваше, че „въстаниците“, които изпращаха торпеда, нямаха твърде точен мерник.

Но вече не оставаше много време. Само след няколко мига оцелелият космически кораб, корабът, насочен към една от шестте непознати звезди, натоварен с новото поколение Адаптирани деца, щеше да излети от планината П.

Двадесет секунди. Петнадесет. Десет. Девет. Осем. Седем. Шест. Суини натисна бутона.

Алуминиевото буре се възпламени с глух хрип и ослепително кълбо светлина — прекалено ярка, за да се вижда както през защитните очила, така и през затворени клепачи или и през двете — се издигна в небето на Ганимед. Топлината заля кожата на Суини така силно, както реактивната струя на катапултиращия апарат бе

направила това толкова отдавна. Ударната вълна, която последва след девет секунди, го притисна към земята и от носа му потече кръв.

Без да обръща внимание, той се претърколи и погледна нагоре. Светлината вече почти бе изчезнала. Появи се мътен стълб от бял пушек, изпъстрен с ярки, пламтящи цветове, който се издигна към небето със скорост почти миля в минута.

В общи линии този фалшификат дяволски убедително приличаше на ядрена бомба.

Стълбът дим образува гъба, когато космическият кораб достигна височина близо пет мили, но дотогава Суини бе сигурен, че на десет парсека^[4] от Ганимед няма никакъв земен кораб. Никой кораб нямаше да спре, за да направи разследвания, особено след като всички уреди в „лагера“ бяха преустановили сигналите си при избухването на „взрива“.

Нищо чудно по-късно на Космодрума да хрумнеше, че „детонацията“ може да се е дължала на пускането на една-единствена огромна Римска свещ^[5], изстреляна от алуминиево буре при смесването на димни вещества и нискокачествени експлозиви. Но до това време спасителният космически кораб щеше да бъде далеч от всяка възможност да се проследи траекторията му.

Всъщност вече беше далече. Беше стартирал точно навреме — на нулата, която Суини бе изпуснал при броенето.

Младият човек стана, като си тананикаше весело (но също така немелодично, както и Рулман), и продължи да си пробива път на север. Предполагаше се, че на обърнатото към Юпитер полукълбо на Ганимед, от другата страна на Полюса, дъното на Улея щеше да се издига все по-нагоре. Там имаше зона на сумрак, сгрявана неравномерно от слънцето (поради либрацията^[6], докато Ганимед се намираще от слънчевата страна на Юпитер) или периодически (когато спътникът се приближаваше и отдалечаваше поради осцилацията^[7] спрямо планетата). Разбира се, периодите на осцилацията щяха да бъдат твърде студени, но всеки от тях траеше по-малко от осем часа.

Навсякъде на Ганимед останалите преселници се отправяха към подобни точки — унищожили фалшивата военна екипировка, осъществили целта си. Снаряжението им бе различно, но не по-лошо, отколкото на Суини. А той имаше здраво возило за сняг с десет колела, чиито шест останали гуми можеха да се преразпределят така, че да

може транспортното средство да се използва като влекач, а в задната му част да се натоварят инструменти, семена, издънки и резници, медикаменти, хранителни запаси и гориво. Имаше също и съпруга.

Земята щеше да посети Ганимед, естествено. Но нямаше да открие нищо. Вътрешността на планетата П бе заличена при излитането на спасителния кораб. А що се отнася до хората, те нямаше да представляват опасност — невежи и разпръснати.

„Селяни — помисли си Суини. Като си подсвиркваше, той прекоси Северния полюс. — Просто селяни.“

Най-накрая зърна тумбестото тяло на всъдехода ниско долу, в началото на една долина. Като погледна, не видя Майк, но после я откри седнала с гръб към него върху едно възвишение. С мъка се изкатери до нея.

Долината бе тясна в продължение на около сто фута, а след това се разперваше в широко ветрило от равнинна земя. Бе обвита в лека мараня. За земните хора едва ли би могло да има по-мрачна гледка, но там никой земен човек не я съзерцаваше.

— Обзалагам се, че това място е най-подходящото за земеделие на Ганимед — прошепна Суини. — Бих искал...

Майк се обърна и го погледна. Той млъкна, недоизказал желанието си, но нямаше съмнение, че тя го бе разбрала. Рулман обаче вече не се намираше на Ганимед, за да сподели със Суини красотата му — там, или където и да е другаде. Въпреки че никога нямаше да види края на пътешествието, нито би оцелял на новото място, ученият бе заминал с децата на космическия кораб и беше отнесъл със себе си своите преносими знания.

Суини разбираше, че Рулман е велик човек. Навярно по-велик и от собствения му баща.

— Тръгвай напред с всъдехода, Майк — меко каза Суини. — Аз ще повървя след теб.

— Защо? На тази почва возилото ще върви леко, допълнителното натоварване няма да има значение.

— Не се тревожа за натоварването. Просто искам да извървя пътя пеша. Това е... е, по дяволите! Майк, не разбираш ли, че аз ей сега ще се родя? Къде се е чуло и видяло едно бебе да се появява на бял свят в четиринадесеттонен всъдеход?

[1] Начален ход с жертване на маловажна фигура, за да се получи възможност за атакуване. — Б.р. ↑

[2] Обобщаващо заключение въз основа на частични данни. — Б.пр. ↑

[3] Изчисляване на ъгли и дължини по тригонометричен начин. — Б.р. ↑

[4] Астрономическа единица за разстояние — Б.р. ↑

[5] Вид фейерверки. — Б.р. ↑

[6] Привидно колебание на небесно тяло, даващо възможност да се изучава малко повече от половината му. — Б.р. ↑

[7] Колебливо движение, трептене. — Б.р. ↑

КНИГА ВТОРА

НАМЕРЕНОТО НА ГОРНИЯ СВЯТ

... И е написано, че след като Великаните от далечните звезди дошли на Телуда^[1], те поживели там известно време, наблюдавали повърхността на земята и я намерили бедна и вещаеща зло. Ето защо направили така, че човекът винаги да обитава въздуха и слънчевата светлина, и светлината на звездите, за да му напомнят вечно за тях. И Великаните поживели там още малко и научили хората да говорят, да пишат, да тъкат и да вършат много необходими неща, за което разказват писанията. А след това те си заминали към далечните звезди с думите: „Приемете този свят като собствен и въпреки че ние ще се завърнем, не се бойте, защото той е ваш.“

ИЗ „Книга на
законите“

1.

Хонат, Шивача на торби, бе измъкнат от мрежите един час преди останалите затворници, както подобаваше на ролята му — бе най-скептичният от тях. Още не се бе зазорило, когато съществата, които го бяха заловили, го поведоха стремглаво през безкрайните орхидееви градини, ухаещи на мускус; имаха малки тъмни тела с криви крака, прегърбени рамене и тънки, неокосмени опашки, които, както и неговата, бяха завити в концентрични спирали по посока на часовниковата стрелка. Зад тях подтичваше Хонат, вързан с дълго въже, като равняваше подскоците си с техните, тъй като всяка неволна грешка можеше да доведе до обесването му по съкратената процедура.

Разбира се, така или иначе скоро след развиделяване той щеше да бъде на път за повърхността, на около 250 фута под нивото на орхидеевите градини. Но и най-скептичният от всички не желаше да започне пътешествието (макар и дърпан милостиво с опъващото гръбнака му въже) дори миг преди законът да каже: „Тръгвай!“

Виещата се плетеница от пълзящи растения под тях със стебла, дебели колкото човешко тяло, рязко се издуваше и спадаше, докато тичащите същества стигнаха края на една папратова гора, която опасваше хвощовия гъсталак. Преди да започне спускането, групата спря и всички погледнаха на изток през потъналата в мъгла котловина. Звездите все по-бързо и по-бързо избледняваха, само яркото съзвездие на Папагала още можеше да се разпознава точно.

— Чудесен ден — подхвърли един от пазачите. — По-добре да слезеш долу в слънчево време, отколкото в дъждовен ден, Шивачо на торби.

Хонат потръпна и не отвърна нищо. Естествено, долу в Ада винаги валеше, това го виждаше всяко дете. Дори в слънчеви дни непрестанният ситен дъжд от потенето на стотиците милиони листа във вечните лесове замъгляваше горския въздух и проникваше в черните блата завинаги.

Той се огледа наоколо в просветляващото мрачно утро. Небосклонът на изток тъмнееше в контраст с лимба^[2] на голямото

червено слънце, което вече бе подало една трета от диаметъра си. Почти бе дошло времето малкият синьо-бял, страхотно горещ спътник да го последва. Както към всеки друг хоризонт, по целия път към този предел морето, изтъкано от короните на дърветата, се разливаше спокойно на дълги заоблени вълни, безформени, като че бяха гладка, течна смазка. Само наблизко окото можеше да различи подробности в този океан, да го види като света, който беше: голяма нагъната мрежа, гъсто обрасла с дребна папрат, с пиещи влага от въздуха орхидеи, с хиляда разновидности на гъби, никнещи навсякъде, където едно виещо се растение се срещаше с друго и на мястото се събираше малко хумус за гъбите; с паразити, всмукващи сок от растенията; с дървета и дори с разни хора. С развиделяването в езерата от дъждовна вода, събрана от плътно прилепналите листа на блатните растения, дървесни жаби и цвърчащи твари колебливо прекъсваха дрезгавите си песни и една по една замлъкваха. В дървесата под света плахите сутрешни крясъци на летящите гущери (души на прокълнатите или дяволите, които се вселяват в тях — никой не знаеше със сигурност кое точно), се присъединяваха към концерта.

Един слаб порив на вятъра неочаквано се изви от котловината над поляната с хвоцове, от което мрежата под краката на групата леко се раздвижи, сякаш в тъкачен стан. Хонат се справи с това лесно, машинално, но едно от по-малките увивни растения, към което бе протегнал неокосмена ръка, изсъска и стремително изчезна надолу в тъмнината; бе хлорофилно-зелена змия, дошла от мокрите небесни пътеки — където ловуваше в първобитния мрак, — за да поздрави слънцата и да изсуши люспите си в тихата утрин. По-ниско долу една изненадана маймуна, която възмутеното влечуго бе измъкнало от гнездото ѝ, скочи на друго дърво, като избълва по време на скока поне десет смъртни обиди една след друга. Змията, то се знае, не ѝ обърна никакво внимание, понеже не разбираше езика на хората, но групата в края на поляната с хвоцове се изкикоти одобрително.

— Тук долу ругатните се посрещат с одобрение — обади се друг от пазачите. — Подходящо място за теб и осквернителите като тебе, Шивачо на торби. Тръгвай вече.

Въжето около врата на Хонат потрепна, после неговите мъчители се устремиха с високи зигзагообразни подскоци надолу през падината към Съдилището. Той ги последва, тъй като нямаше друг избор —

въжето непрекъснато заплашваше да омотае ръцете, краката или опашката му и още по-лошо, много, много по-лошо — да направи всяко негово движение заплашително тромаво. Над тях Звездните пера на Папагала блещукаха и избледняваха в небето на фона на общата синева.

Някъде към средата на плитката котловина над горичката имаше плътно скупчени, съшити от листа и обработена кожа къщи-торби, завързани към самите лиани или повесени от някой клон, твърде висок или твърде тънък, за да издържи тежестта на лианите.

Хонат добре познаваше много от тези торби не само като посетител, но и като майстор. Най-красивите от тях, обърнатите надолу цветни чашки, които автоматично се разтваряха, щом ги окъпеше утринната роса, но при все това можеха здраво и сигурно да се затварят около обитателите си само с едно подръпване на нишката, бяха измислени и изработени лично от него. Някога те бяха обект на всеобщо възхищение и подражание.

Славата, която му бяха създали, също бе спомогнала да стигне до въжето, опъващо гръбнака. Те бяха придали тежест на думите му пред другите — тежест, достатъчна да го направи в края на краищата най-уважаваният скептик, човекът, който води младите към светотатство, този, който се съмнява в Книгата на законите.

При това вероятно бяха помогнали да си спечели място в Платформата за Пъкъла.

Когато групата минаваше с ритмични крачки между торбите, те вече се разтваряха. Тук-там всред отворените помещения от същите с кръстосан бод хлабави парчета сурова кожа, пропита от роса, се мяркаха сънливи лица. Някои от пробуждащите се стопани познаха Хонат — той бе сигурен в това, — но никой не излезе да последва групата, въпреки че до този час на всеки обикновен ден селяните трябваше да са се изсипали от своите съшити цветя, както семена — от зрели шушулки.

Предстоеше произнасянето на присъда — и те го знаеха. Но дори онези, които бяха спали през нощта в една от най-хубавите къщи на Хонат, сега не искаха да кажат нищо в негова защита. Така или иначе общоизвестно бе, че той не вярва във Великаните.

Хонат вече виждаше самото Съдийско място — закачен с ремъци плетен тръстиков стол с облегалка, украсена с гирлянди от гигантски

пъстри орхидеи. Предполагаше се, че са били присадени там, когато са направили стола, но никой не бе в състояние да си спомни колко годишни бяха; и тъй като не съществуваха сезони, нямаше начин да се пресметне дали не са там от памтивека. Въпросният стол се намираше в дъното на арената, високо над нея, и в усиливащата се светлина Хонат успя да различи обраслото с бяла козина лице на Говорителя на племето — самотна сребристо-черна теменужка между огромните ярки цветове.

Точно в средата на арената се намираше и Платформата. Хонат твърде често я бе виждал и сам бе ставал свидетел на присъди, при които я бяха използвали, но все още не можеше да повярва напълно, че почти със сигурност именно той щеше да бъде следващият ѝ пътник.

Платформата представляваше просто един грамаден кош (толкова дълбок, че човек трябваше да скочи, за да се измъкне от него) с тръни по ръба, за да не може да скочи обратно вътре. Три конопени въжета бяха завързани за края му и след това изкусно преплетени и навити върху една-единствена дървена макара, която можеше да се върти от двама мъже даже когато кошът бе натоварен.

Процедурата беше също така проста. Насила вкарваха осъдения в коша и го спускаха далече от погледа до момента, когато въжетата се отпуснеха, което означаваше, че е докоснал повърхността. Жертвата се изкатерваше и излизаше — а ако не го направеше, кошът оставаше долу, докато тя не умреше от глад или пък Адът не се погрижеше по друг начин за полагаемото му се, — и тогава отново навиваха макарата.

Присъдите бяха с различна продължителност според тежестта на престъплението, но на практика тази формалност беше излишна. Въпреки че когато изтечеше срокът на наказанието, спускаха коша, не беше имало случай някой да се е върнал в него. Разбира се, в един свят без годишни времена или луни (следователно — само с условно определяна година) правилното пресмятане на дълги интервали от време не е лесно. Кошът често пристигаше тридесет-четиридесет дни преди или след определената дата. Това обаче бе само една техническа подробност, защото, ако точността бе нещо трудно в горния свят, вероятно в Пъкъла пък беше направо невъзможна.

Пазачите на Хонат завързаха свободния край на въжето му за някакъв клон и се настаниха около него. Един от тях разсеяно му

подаде борова шишарка и той се опита да отвлече мислите си, като се зае да вади от нея сочните семена, но кой знае защо, те му се видяха безвкусни.

Сега започнаха да довеждат още пленници, докато Говорителя наблюдаваше всичко с блестящите си черни очи от своето високо място. Сред тях беше Матилд Билкарката, която трепереше като от пристъп на треска — козината по лявата ѝ страна лъщеше мокра и настръхнала, сякаш по невнимание тя бе преобърнала върху си някое растение, събиращо вода. Следваше Аласкон Водача — човек на средна възраст, само с няколко години по-млад от самия Хонат. Завързаха го редом с Хонат и той веднага се намести, като задъвка парче тръстика с подчертано безразличие.

Дотук се бяха събирали, без да се изрекат повече от няколко думи, но с това се свърши, когато стражата се опита да доведе хванатия в мрежите Сет, Ковача на игли. Веднага го чуха — по целия път до поляната той редуваше брътвежи и крясъци в смесица от звуци, които можеха да означават или страх, или ярост. С изключение на Аласкон, всички присъстващи на поляната се обърнаха да гледат, а от торбите се показваха глави като новоизлюпени пеперуди от пашкули.

Само след миг стражата на Сет дойде до края на поляната в безредна група, като вече крещяха и самите те. Някъде от средата на кълбото хора се носеше още по-силно гласът на Сет — той явно се вкопчваше с петте си крайника във всяка лиана или папратов лист, които докопваше, и щом го откъснаха от едно растение, той се отскубваше със сила и скачаше по възможност в обратна посока, върху друго. Въпреки това Сет неумолимо бе стоварен на арената: две крачки напред, една назад, три напред...

Пазачите на Хонат отново започнаха да чоплят своите шишарки. Хонат разбра, че по време на бъркотията тихо бяха докарали от същата страна на поляната Чарл Четеца. Сега той седеше с приведени рамене срещу Аласкон и гледаше равнодушно надолу към плетеницата от лиани. Фигурата му излъчваше отчаяние; дори само като го погледнеше, Хонат отново се разтърсваше от тръпки.

От високия стол Говорителя оповести:

— Шивачо на торби Хонат, Водачо Аласкон, Четецо Чарл, Ковачо на игли Сет, Билкарко Матилд, призовани сте да отговоряте пред

Правосъдието.

— Правосъдие! — викна Сет и се отскубна от охраната си, като направи огромен скок и рязко опъна края на въжето си. — Това не е правосъдие. Аз нямам нищо общо с...

Пазачите му го уловиха и здраво запушиха устата му с мургавите си ръце. Говорителя наблюдаваше злорадо.

— Обвиненията са три — съобщи той. — Първо, говоренето на лъжи пред децата. Второ, поставянето под съмнение на свещения ред в живота на хората. Трето, отричането на Книгата на законите. Всеки от вас може да вземе думата по реда на възрастта си. Шивачо на торби Хонат, да чуем твоята защитна реч.

Хонат се изправи леко разтреперан, но с изненада усети възобновен прилив на старото си чувство за независимост.

— Вашите обвинения — заяви той — почиват върху отричането на Книгата на законите. Не съм проповядвал нищо противоположно на това, в което всички вярваме, и нищо друго не съм подлагал на съмнение. Затова отхвърлям обвинението.

Говорителя погледна надолу към него със съмнение.

— Много мъже и жени потвърдиха, че ти не вярваш във Великаните, Шивачо на торби. Няма да измолиш милост, като трупаш още лъжи.

— Отхвърлям обвинението — настоя Хонат. — Вярвам в Книгата на законите като цяло, вярвам и във Великаните. Единственото, което съм казвал, е, че Великаните не са истински в смисъла, в който сме ние. Проповядвал съм, че те са били замислени като символи на някаква по-висша действителност, а не с намерението да бъдат възприемани дословно като Личности.

— Каква е тази по-висша действителност? — настойчиво запита Говорителя. — Опиши я!

— Искате от мен да направя нещо, което самите автори на Книгата не са сполучили — разгорещено каза Хонат. — Ако на тях им е било наложително да възплътят битието в символи, а не да го представят конкретно, как би могъл един обикновен Шивач на торби да постигне нещо повече?

— Тази доктрина е несъстоятелна — рече Говорителя. — И тя явно цели да подкопае властта и реда, установени от Книгата на законите. Кажи ми, Шивачо на торби, ако не е необходимо хората да се

страхуват от Великаните, откъде накъде ще трябва да се страхуват от законите?

— Защото са хора, а в техен интерес е да се страхуват от законите. Те не са деца, та да имат нужда от някакъв жив великан, който да седи над тях и с камшик да ги кара да се държат прилично. Нещо повече, Говорителю, именно това архаично убеждение подкопава основите ни. Докато вярваме, че съществуват истински Великани и че един ден те ще се завърнат и ще продължат да ни учат, дотогава няма да е по силите ни сами да търсим разрешение на своите проблеми. Половината от това, което знаем, ни е дадено от Книгата, а другата половина се предполага, че ще ни падне наготово от небесата, ако изчакаме достатъчно дълго. Междувременно ние вегетираме.

— Ако част от Книгата е невярна, няма с какво да се докаже, че и цялата не е само лъжа — каза мрачно Говорителя. — И така ще изгубим дори това, което ти наричаш половината от нашите знания, а за тези, които виждат с ясен поглед, то практически означава всичките ни знания.

Изведнъж Хонат загуби самообладание.

— Изгубете ги тогава! — изкрещя той. — Нека забравим нещата, които просто сме на зубрили, и се върнем към началото, за да научим всичко отново и да продължим да се учим от собствения си опит. Говорителю, вие сте възрастен човек, но някои от нас все още помнят какво означава „любознателност“.

— Тишина! — каза Говорителя. — Чухме достатъчно. Призоваваме Аласкон Водача.

— Голяма част от Книгата явно не е вярна — безизразно изрече Аласкон, като се надигна от мястото си. — Тя ни служеше добре като наръчник на дребни занаяти. Но като насока за това как е била създадена Вселената, по мое мнение, е безсмислица; Хонат е твърд снизходителен към нея. Не съм пазил в тайна това, което мисля, и го поддържам.

— За което ще платиш — отсече Говорителя, като от високо бавно присви очи към Аласкон. — Чарл Четеца!

— Нищо — промълви Чарл, без да става и даже не вдигна поглед.

— Значи не отричаш обвиненията?

— Нямам какво да кажа — отвърна Чарл, но след това внезапно изправи рязко глава и се вгледа свирепо, с безумно смели очи, в Говорителя. — Аз мога да чета, Говорителю. Виждал съм в Книгата на законите думи, които си противоречат. Посочвал съм ги. Това са факти, те съществуват по страниците. Не съм поучавал никого за нищо, не съм разправял лъжи, не съм проповядвал безверие. Изкарвал съм найаве истината. Нищо повече.

— Ковачо на игли Сет, сега ти имаш думата!

Пазачите с радост махнаха ръцете си от устата на Сет — беше ги ухапал вече няколко пъти, докато го усмиряваха. Сет начаса отново започна да крещи:

— Аз не принадлежа към тази група! Жертва съм на клюка и злобни съседи, на ковачи, които завиждат, че съм способен и търсен. Най-лошото, което някой може да каже за мене, е, че продавах игли на този Шивач на торби — продавах ги добросъвестно. Обвиненията срещу мен са лъжливи, всички до едно!

Хонат скочи на крака в пристъп на ярост, но отново седна, като подтисна в себе си ответния вик, почти без да вкуси горчилката му. Какво значение имаше? Защо да свидетелства срещу младия човек? Това нямаше да помогне на останалите, а ако Сет желаше да се спаси от Пъкъла с измама, защо да не му предоставе тази възможност?

Говорителя гледаше Сет презрително — със същото изражение на оскърбено доверие, с което първоначално се бе отнесъл и към Хонат.

— Кой е изрязал сквернословията по твърдокорите дървета до къщата на Хози Законодателя? — настойчиво попита той. — Там са работили остри игли и има свидетели, които твърдят, че твоите ръце са ги държали.

— Нови лъжи!

— В къщата ти са намерени игли, които съответстват на резките, Сет.

— Не са били мои или са ги откраднали. Настоявам да бъда освободен.

— Ще бъдеш освободен — студено заяви Говорителя. Нямаше място за съмнение какво точно имаше предвид. Сет започна едновременно да плаче и крещи. Отново върху устата му бяха сложени ръце.

— Билкарко Матилд, твой ред е да се защитиш.

Младата жена се надигна колебливо от мястото си. Сега козината ѝ почти бе изсъхнала, но тя още трепереше.

— Говорителю — промълви тя, — аз видях нещата, които ми посочи Чарл Четеца. Колебаех се, но казаното от Хонат възстанови вярата ми. Не виждам никаква вреда в неговото учение. То унищожава съмненията, а не ги подхранва, както твърдите вие. Не забелязвам нищо лошо в това и не разбирам защо го смятате за престъпно.

Хонат ѝ хвърли поглед, изпълнен с ново възхищение. Говорителя тежко въздъхна.

— Жал ни е за вас — каза той, — но като Говорител ние не можем да приемем непознаването на Закона за оправдание. Все пак ще проявим милост към всички ви. Отречете се от вашата ерес, потвърдете вярата си в Книгата така, както е написана, от кора до кора, и единственото ви наказание ще бъде отлъчване от племето.

— Отричам се! — заяви Сет. — Никога не съм я споделял. Цялата е сквернословие и всяка нейна дума е лъжа. Вярвам в Книгата, във всеки нейн ред.

— Ковачо на игли, ти лъга пред този съд и вероятно и сега лъжеш. Не си включен в помилването — отсече Говорителя.

— Змиеподобна гъсеница! Твоята хм... хм... хм... м...

— Шивачо на торби, какъв е твоят отговор?

— Той е „не“! — безучастно отвърна Хонат. — Казвал съм истината, а в такъв случай не може да взимаш думите си назад.

Говорителя погледна надолу към останалите.

— Що се отнася до вас тримата, обмислете внимателно отговорите си. Да споделиш ереста, означава да приемеш и присъдата. Наказанието няма да бъде смекчено само защото не вие сте я измислили.

Задълго последва тишина.

Хонат преглътна с мъка. Смелостта и вярата в настъпилата тишина го накараха да се чувствава по-нищожен и безпомощен от всякога. Внезапно той осъзна, че останалите трима нямаше да нарушат тишината дори ако не беше измяната на Сет, която ги накара да станат по-твърди. Почуди се дали имаше сили да постъпи като тях.

— В такъв случай обявяваме решението — каза Говорителя. — До един сте осъдени да останете хиляда дни в Пъкъла.

Всички ахнаха — покрай арената, без Хонат да забележи, се бе събрала безмълвна тълпа. Звукът не го изненада. Наказанието бе най-дългото в историята на племето.

Не че това действително означаваше нещо. И от сто дни в Пъкъла никой никога не се бе връщал. Нямаше изобщо случай някой да си е дошъл оттам.

— Развържете Платформата! Всички ще вървят едновременно, а с тях и ереста им.

---

[1] От лат. *tennus, urus* — „земя“ — Б.пр. ↑

[2] Външният край от диска на небесно тяло. — Б.пр. ↑

2.

Кошът се олюля. Последното, което Хонат видя от горния свят, бе наредени в кръг лица, които надничаха надолу подир тях, но не прекалено близко до дупката в плетеницата на лианите. След това кошът се спусна още няколко ярда до следващото завъртане на макарата и лицата изчезнаха.

Сет плачеше на дъното на Платформата, плътно свит на кълбо, а краят на опашката му беше увит около носа и очите му. Никой друг не можеше да издаде и звук, най-малко Хонат.

Мракът ги обви. Изглеждаше необичайно тихо. Случайният пронизващ писък на някой летящ гуцер, вместо да наруши тишината, своеобразно я подчертаваше. Светлината, която се процеждаше надолу в дългите пространства между дърветата, като че се поглъщаше от една синьо-зелена мараня, из която лианите преплитаха своите източени, криви стебла. Колоните на дървесните стволоче — подпорите на света — ги заобикаляха от всички страни, твърде далечни в сумрака, за да дават възможност да се прецени скоростта на спускането; единствено неравномерните потъвания на коша показваха, че той все още се движи, въпреки че се люлееше и описваше във въздуха сложни, застъпващи се поредици от осморки, в отговор на въртенето на планетата — едно махало на Фуко, уравновесено с пет човешки живота.

После кошът се плъзна надолу още веднъж, спря внезапно и се наклони на една страна, като праметна всички към твърдата тръстикова стена. Матилд извика с тънък гласец, а Сет се изправи почти мигновено и задраска с нокти в търсене на някаква опора. Още едно поклащане — и Платформата легна неподвижно настрани.

Те се намираха в Пъкъла.

Хонат предпазливо започна да се катери навън, като се провираше край дългите бодили върху ръба на коша. Миг по-късно Чарл Четеца го последва, подир което Аласкон хвана Матилд здраво за ръката и я изведе на повърхността. Почвата, на която стъпиха, бе

влажна и рохкава, но изобщо не пружинираше и студенееше при допир. Пръстите на краката на Хонат неволно се свиха.

— Хайде, Сет — рече Чарл с утешителен глас. — Няма да го издърпат обратно, докато не излезем всички. Знаеш това.

Аласкон погледна хладните мъгли наоколо.

— Да — каза той. — Тук долу ще имаме нужда от Ковач на игли. С добри инструменти има възможност...

Погледът на Сет се стрелкаше насам-натам — от единия към другия. Ненадейно той изпищя кресливо, с един тласък се отблъсна от дъното на коша, излетя над главите им с дълъг полегат скок и падна надолу в подножието на най-близкото дърво — огромна ветрилообразна палма. Като се блъсна в нея, краката му се подгънаха под тялото и с почти същото движение той сякаш бе изстрелян право нагоре в тъмния въздух.

Хонат зяпна, загледан подире му. Младият Ковач на игли бе разчел пътя си до част от секундата. Той стремглаво се катереше нагоре по въжето, на което бе провесена Платформата. Дори не си направи труда да се обърне назад.

След секунда кошът се изправи. Тласъкът от тялото на Сет, когато се блъсна във въжето, очевидно бе възприет от хората при макарата като знак, че всички осъдени са излезли навън — обичайният сигнал бе едно подръпване. Кошът започна да се издига, като подскачаше и танцуваше. Скоростта му на изкачване, прибавена към тази на Сет, тутакси скриха от погледа неговата бързо движеща се смалена фигура. След малко кошът също бе изчезнал.

— Никога няма да стигне до горе — прошепна Матилд. — Много е далече, а той се движи прекалено бързо. Ще се измори и ще падне.

— Не мисля така — тежко каза Аласкон. — Сет е пъргав и силен. Ако изобщо е възможно, само той може да го направи.

— Ако успее, ще го убият.

— Разбира се, че ще го убият — рече Аласкон и сви рамене.

— Няма да ми липсва — каза Хонат.

— Нито пък на мен. Но тук долу няколко остри игли щяха да ни бъдат от полза, Хонат. Сега ще се наложи да започнем собствено производство, ако сме в състояние да разпознаем различните дървета тук долу, където няма листа, които да ни помогнат в това.

Хонат погледна Водача с любопитство. Бягството на Сет към небето му бе попречило да схване, че и кошът липсва, но сега това отчайващо обстоятелство стигна до съзнанието му.

— Ти всъщност имаш намерение да останеш жив в Ада, нали, Аласкон?

— Естествено — спокойно отвърна Аласкон, — това е Ад не повече, отколкото там горе е Рай. Ние сме на повърхността на планетата нито повече, нито по-малко. Ще оцелеем, ако не изпадаме в паника. Нима ти, Хонат, смяташе да си седиш тук, докато бесовете дойдат да те приберат?

— Не съм се замислял много по този въпрос — призна Хонат. — Но ако съществува някаква вероятност Сет да изпусне от ръцете си онова въже, преди да е стигнал до горе и да са го наръгали с нож, не трябва ли да изчакаме и да видим дали няма да можем да го хванем? Той в никакъв случай не тежи повече от тридесет и пет фунта^[1]. Сигурно ще успеем да измислим някаква мрежа...

— Сет просто ще ни счупи кокалите, като счупи своите — каза Чарл. — Според мене, да се махаме оттук колкото се може по-скоро.

— Защо? Знаеш ли някое по-добро място?

— Не, но независимо дали това е Пъкълът, или не, тук има зли духове. И тримата сме ги виждали от горе: великани с глави на змии. На тях сигурно им е известно, че Платформата винаги се приземява на това място и изсипва лесна плячка. Трябва да им е нещо като ловно поле...

Той още не бе свършил да говори, когато клоните високо над тях започнаха да се поклащат и да стенат. Преваля ситен бръснещ дъжд, изсипа се през синия въздух и прокънтя гръмотевица. Матилд изхлипа.

— Ще се извие буря, нищо повече — каза Хонат.

Но вместо думи, от устата му излизаше насечен грак. Докато вятърът преминаваше през дърветата, Хонат машинално бе приклепнал, разперил ръце да търси опора в очакване дългата вълна на реакцията да премине по земята под него. Но нищо не се случи. Повърхността под краката му остана там, където си беше, без да се огъне ни най-малко в която и да е посока. И наблизко нямаше нищо, за което да се хване с ръце.

Той залитна, понеже се бе приготвил да посрещне разтърсването на земята, но в същия момент между дърветата избухна нов порив на

вятъра, малко по-силен от първия, който настойчиво изискваше още веднъж да нагоди тялото си към вълните, които минаваха по короните на дърветата. Отново меката почва под краката му отказа да противодейства — познатото пружиниране на плетеницата от лиани при вятър; част от света, така привичен за него, както и самите ветрове, бе изчезнал.

Почувствувал се определено зле, Хонат се принуди да седне. Влажната, хладна почва под неокосмената му задна част бе неприятна, но той не бе в състояние да остане повече прав, иначе щеше да повърне оскъдната си затворническа закуска. Едната му ръка пипнешком се вкопчи в ръбестите, грапави стъбла на туфа хвощове, но допирът с тях не сполучи да уталожить безпокойството.

Останалите като че го понасяха не по-добре от Хонат. Особено Матилд се олюляваше зашеметена, с плътно стиснати устни, запушила с длани малките си уши.

Виене на свят. Горе, на високото, това бе нещо нечувано, освен сред онези, които бяха претърпели сериозни наранявания на главата или пък бяха тежко болни. Но върху неподвижната земя на Ада това усещане явно щеше постоянно да ги съпътствува.

Чарл приклегна и конвулсивно преглътна.

— Аз... аз не мога да издържа — простена той. — Това е магия, Аласкон... злите духове със змийски глави...

— Глупости! — отсече Аласкон, въпреки че той се удържа на крака само понеже бе сграбчил огромния, с цвят на тиня топчест плод на едно саго^[2]. — Чисто и просто нарушава се усещането ни за равновесие; болестно състояние поради неподвижността. Ще привикнем към него.

— Това би било най-доброто — добави Хонат, като пусна туфата хвощове единствено защото си го наложи. — Аласкон, мисля, че Чарл е прав: това е ловно поле. Чувам нещо да обикаля наоколо из папратите. И ако този дъжд продължи дълго, водата ще стигне и до нас. Много пъти след порой съм виждал сребрист блясък тук долу.

— Вярно е — каза Матилд унило. — Почвата на горичката от папрати винаги се наводнява, затова короните на дърветата там са пониски.

Вятърът като че бе малко поотслабнал, въпреки че дъждът все още се изливаше. Аласкон се изправи колебливо.

— Тогава да продължим нататък — каза той. — Ако се постареем да се прикрием, докато стигнем по-високо място...

Слаб пукот далече над главата му го прекъсна. Пукотът се усили. Обзет от неочакван пристъп на истински страх, Хонат погледна нагоре.

За миг не се виждаше нищо освен далечната завеса от клони и папратови листа. След това ужасяващо внезапно нещо малко и черно се срина през синьо-зеления покрив към тях, като се премятеше през глава. Беше човек, който се извива и превърта из въздуха нелепо бавно, както дете, което се обръща в съня си. Те се разпръснаха.

Тялото се удари с трясък в прогизналата земя, но звукът бе съпроводен от резки шумове като при спукването на катуна. Един момент никой не помръдна. После Хонат пропъльза напред.

Беше Сет, както Хонат бе разбрал още когато черната фигурка се бе изсипала през клоните далече горе. Но не падането го беше убило. Сет бе промушен поне от дузина игли — някои от тях, без съмнение, направени в неговата работилница, с върхове, изострени докрай върху собствените му скъпоценни точила от кора на кожено дърво, кисната, докато стане мека, гъвкава и почти прозрачна в калта на затоплените от слънцето водохранилища на блатните растения.

Горе нямаше да ги помилват. Присъдата бе хиляда дни. Тази смазана и безформена купчина козина оставаше едничката алтернатива.

А първият ден едва беше започнал.

През останалата част от деня те се мъчеха да достигнат по-високо място, като повечето време плътно се държаха за земята, защото дърветата, с изключение на няколко разпръснати гинко^[3], цъфнал кучешки дрян и избуяли дъбове, започваха да се разклоняват чак когато стволите им се издигнеха на повече от осемнадесет фута^[4] над земята. Когато се прокрадваха предпазливо към подножието на Голямата планинска верига, където почвата стана потвърда, те можеха да правят къси скокове във въздуха, но още щом се озовяха високо сред върбите, десетки летящи гущери се спущаха с писъци върху им, като се бореха кой от тях първи да ухапе някоя от тези закръглени и невъобразимо бавно придвижващи се маймуни.

Никой човек, дори ако е твърдо убеден, че е свободомислещ, не би устоял на такова яростно нападение от страна на съществата, които

от дете е бил научен да смята за свои прародители. При първия такъв случай всеки член на групата тупна като шишарка върху пясъчната почва и остана да лежи парализиран под най-близкото прикритие, докато пъстроперите кресльовци с ветрилообразни опашки не се умориха да кръжат плътно и не се насочиха към по-чист въздух. Дори след като летящите гуцери се бяха отказали, хората дълго време тихо се гушеха в очакване да видят какви по-големи страшилища могат да бъдат привлечени от суматохата.

До този миг не се бе появил нито един от бесовете със змийски глави, въпреки че на няколко пъти Хонат бе чул подозрително тежки стъпки в джунглата наблизко.

За щастие на височината се намираха много повече прикрития от нискостеблените храсти и дървета: дребни палми, сасафри^[5], няколко вида дафинови дървета, магнолии и множество блатни тревни. При това тук безкрайната джунгла започваше да оредява, скупчена в подножието на грамадни розови канари, и оставаше приятни открити просеки, тук-там насечени с преплетени мостове, водещи от света на лианите към самите канари. В редуващите се колони син въздух цяла йерархия от хвъркати същества се нареждаше по ранг, пласт след пласт: първо ниско летящите бръмбари, пчели и двукрили насекоми; после преследващите ги водни кончета, чиито разперени криле у някои достигаха до две стъпки ширина; след тях идваха летящите гуцери, преследващи водните кончета и всичко останало, което можеше да бъде ухапано, без да окаже съпротива; и накрая високо горе огромните плъзгачи се влечуги кръжаха около челата на канарите, яхнали надигащите се въздушни течения; гладът в дългите им челюсти дебнеше всичко, което хвърчи, а понякога издебваха и птиците от горния свят, и летящата риба по повърхността на далечното море.

Групата се спря в един особено плътен гъсталак от острица. Макар че дъждът продължаваше да вали по-силно от преди, и тримата умираха от жажда. Трябваше непременно да намерят поне едно блатно растение. Явно растенията-водохранилища не вирееха в Ада. Като подлагаха шепи към плачещото небе, те събираха учудващо малко вода, а и върху пясъка не оставаха достатъчно дълбоки локви, от които да пият. Но поне тук, на открито, имаше толкова много свирепа борба из въздуха, че летящите гуцери не смогваха да се събират и да връхлитат върху скривалището им.

Бялото слънце вече бе залязло, а над хоризонта още се виждаше огромната изпъкнала дъга на червеното слънце само защото светлината от лимба му бе достигнала по-високо в небето на Телура, когато планетата премина през силното гравитационно поле на бялото слънце. В огнения отблясък дъждът приличаше на кръв и гънките по повърхността на розовите канари почти не се забелязваха. Хонат колебливо надникна изпод острицата към все още далечните скатове.

— Не виждам как може да се надяваме, че ще ги изкачим — каза той с тих глас. — Този вид варовик се рони, щом го докоснеш, иначе щеше да ни провърви повече във войната със скалното племе.

— Можем да заобиколим канарите — предложи Чарл. — Подножието на Голямата планинска верига не е много стръмно. Ако издържим до канарите, можем да продължим нагоре през самата планина.

— Към вулканите?! — възпротиви се Матилд. — Но там не е място за живи същества, там са само белите огънове. Ами потоците лава, ами задушаваният пушек...

— Да, не можем да се изкатерим по канарите, Хонат е напълно прав — прекъсна я Аласкон. — Както не е по силите ни и да стигнем до базалтовите степи, където няма нищо за ядене, да не говорим за вода или подслон. Не виждам друг изход, освен да се опитаме да се изкачим по предпланините.

— Не можем да останем тук, така ли? — жаловито запита Матилд.

— Не можем — отвърна Хонат доста по-меко, отколкото бе възнамерявал.

Той схващаше, че изречените от Матилд думи бяха най-опасните в Пъкъла — напълно бе уверен в това, защото вътре в него имаше затворено едно същество, което му викаше да каже „можем“ вместо „не“.

— Трябва да се махаме от страната на злите духове. И може би... кой знае... ако сполучим да прекосим Голямата планинска верига, ще успеем да се присъединим към някое племе, където не са чували, че са ни осъдили да живеем в Ада. Предполага се, че на обратната страна на планината живеят други племена, но скалните хора никога не са пускали нашите да стигнат дотам. Сега това е в наша полза.

— Вярно — каза Аласкон, като се поободри. — А от върха на планината можем да се спуснем надолу до някое друго племе, вместо да се мъчим да се катерим до селото им откъм Пъкъла. Хонат, мисля, че това е постижимо.

— Тогава най-добре да се опитаме да пренощуваме тук — каза Чарл. — Изглежда достатъчно безопасно. Щом ни предстои да заобиколим канарите и да се изкатерим в предпланината, ще ни е нужна всичката останала в нас сила.

Хонат се канеше да се възпротиви, но изведнъж се почувствува прекалено уморен, за да го е грижа. Защо да не решат на сутринта? Ако през нощта ги откриеха и заловяха — е, това поне би сложило край на мъките им.

Да преспят на това място, означаваше да се измокрят до кости, но по-добра възможност нямаше. Сгушиха се как да е. Точно когато най-последно се канеше да заспи, Хонат чу, че Матилд тихичко хлипа, и като следваше инстинкта си, пропълзя до нея и започна да приглажда козината ѝ с език. За негово удивление всеки отделен копринен косъм бе натезал от роса. Много преди момичето да се сгуши по-плътно на кълбо и жалбите му да притихнат в унесен шепот, Хонат бе утолил жаждата си. Той си науми да спомене това на сутринта.

Но когато бялото слънце най-последно изгря, нямаше време да се мисли за жаждата. Чарл Четеца бе изчезнал. Нещо го бе грабнало от средата на сгушената им купчина, както се грабва паднал плод на хлебно дърво — и беше захвърлило съвсем немарливо оглозгания му, с цвят на слонова кост череп на около двеста стъпки по-нататък, нагоре по склона, който водеше към розовите канари.

---

[1] Равно на 15,8 кг. — Б.р. ↑

[2] Примитивно растение (повечето разновидности са изчезнали от земята по време на кредния период). — Б.р. ↑

[3] Дърво, появило се вероятно в края на палеозойската ера, сега „жива вкаменелост“ — Б.р. ↑

[4] Равно на около 5,5 метра — Б.р. ↑

[5] Вид лаврово дърво — Б.р. ↑

3.

Късно същия следобед тримата се натъкнаха на синия буен поток, който извираше от подножието на Голямата планинска верига. Дори Аласкон не знаеше как да го приеме. Приличаше на вода, но течеше като реките от лава, които пълзяха надолу от вулканите. Това можеше да бъде всичко друго, но не и вода: водата стои, тя никога не тече... Възможно бе човек да си представи неподвижна голяма маса вода като тази, но само във въображението си — преувеличение, произлизащо от прочутите количества вода в растенията с водохранилища. Но толкова много подвижна вода? Приличаше на огромна змия и сигурно беше отровна. На никого от тях не хрумна да пие оттам. Те се бояха дори да докоснат потока, камо ли да минат през него, защото той положително бе горещ както всички реки от лава. Групата предпазливо следваше пътя му към предпланината, а гърлата им бяха пресъхнали и грапави като кухите стебла на хвощовете.

Като оставим настрана жаждата, която в известен смисъл досега се явяваше техен приятел, тъй като подтискаше глада, катеренето не бе трудно. Само дете заобикаляха, защото трябваше да търсят прикрития, да се оглеждат на всеки няколко крачки, да избират най-безопасния път, вместо най-прекия. По мълчаливо съгласие никой от тримата не спомена Чарл, но погледите им непрекъснато се стрелкаха насам-натам да не би да се мерне онова нещо, което го бе отвлякло.

Това беше може би най-лошата, най-ужасяващата част на трагедията: всъщност нито веднъж, откакто бяха в Пъкьла, не бяха видели зъл дух или дори животно, голямо колкото човек. Огромната следа от птичи крак с три нокътя, която бяха открили в пясъка до леговището им от предишната нощ (на мястото, където това нещо бе стояло загледано надолу в четиримата спящи, хладнокръвно избиращо кого от тях да сграбчи), представляваше единственото им доказателство, че вече наистина се намираха в един и същи свят със злите духове — със същите зли духове, които понякога бяха наблюдавали отгоре, от далечната лианова плетеница.

Само следата — и черепът.

До здрач те бяха извървели нагоре около сто и петдесет стъпки. В сумрака разстоянията се преценяваха трудно, а лиановите мостове към розовите канари, напомнящи им горния свят, сега бяха отрязани от погледа от по-близките грамади на самите канари. Но нямаше възможност да успеят да се изкатерят по-високо днес. Въпреки че Матилд бе понесла изкачването удивително добре, а самият Хонат почти не усещаше умора, Аласкон беше напълно изтощен. Бе се препънал и на едното му бедро имаше дълбока рана от назъбеното острие на вулканично стъкло и порязаното място, превързано с листа, за да не оставя диря, която би могла да бъде проследена, явно все повече го болеше.

Щом достигнаха малкия хребет с пещерата в задната му част, Хонат най-последно обяви почивка. Докато помагаше на Аласкон да преодолее последните големи камъни, той с учудване забеляза колко горещи бяха ръцете на Водача. Хонат го заведе отзад в прикритието и после излезе на скалната издатина.

— Много е зле — каза той тихо на Матилд. — Има нужда от вода и от нова превръзка за раната. И ние трябва да му осигурим и двете по някакъв начин. Ако изобщо се доберем до джунглата от другата страна на планината, един Водач ще ни е нужен дори повече, отколкото Ковач на игли.

— Но как? Бих могла да превържа раната, ако имаше с какво, Хонат. Но тук горе няма вода. Това е пустош, никога няма да ни се удаде да я прекосим.

— Длъжни сме да опитаме. Мисля, че мога да му намеря вода. На склона, по който дойдохме, точно преди да минем покрай острия обсидианов камък, който нарани Аласкон, растеше голямо саго. В толкова едри кухи плодове обикновено има достатъчно вода, мога да използвам парченца от камъка, за да ги разцепя.

Една малка ръка се появи от мрака и здраво го хвана за лакътя.

— Хонат, не можеш да отидеш пак там долу. Ами ако злият дух, който... който взе Чарл, е още по стъпките ни? Те излизат на лов нощем... тези места са толкова необичайни...

— Ще се оправя. Ще следвам звука на потока от стъкло или от каквото е там. Ти откъсни няколко свежи листа за Аласкон и се постарай да го облекчиш. Най-добре поразхлаби лианите около превръзката. Ще се върна скоро.

Той докосна ръката ѝ и леко я отмести. После, без да се замисля повече, се свлече по ръба и започна да се промъква към шума на потока, като се придвижваше рачешката, на четири крака.

Но скоро се загуби. Мракът бе плътен и съвсем непрогледен. Струваше му се, че шумът на водата идва отвсякъде и изобщо не може да го насочи. При това споменът му за хребета, по който бяха стигнали до пещерата, се оказа погрешен, защото Хонат усети как той рязко завива надясно под него, макар да помнеше ясно, че възвишението се простира направо до първата отбивка, а след това продължава наляво. Дали пък в мрака бе пропуснал да види първото отклонение? Той предпазливо протегна ръка в тъмнината.

В същия миг в нощта се изви силен режещ вятър и връхлетя с фучене върху хребета. Хонат инстинктивно премести тежестта си, за да посрещне огъването на земята под себе си...

Той моментално осъзна грешката си и се опита да възпре последвалата сложна поредица от движения, но един стереотипен навик, вкоренен така дълбоко, не може да бъде напълно отстранен. Надвит от световъртежа, Хонат се мъчеше да се улови за нещо във въздуха с ръце, крака и опашка, докато се прекатури.

Секунда по-късно, доловил познат шум и изпитал също така добре познат шок от студа, който като че проникна навсякъде в тялото му, Хонат бе заобиколен от... вода. Ледена вода, вода, която бушуваше около него невероятно, наподобявайки заплашително бърбрене на маймуни — но въпреки това вода.

Нищо повече не можеше да направи Хонат, за да се удържи да не изкрещи истерично: просто клекна в потока и се намокри. Докато се потапяше, усещаше леки ухапвания по прасците, но нямаше основание да се бои от рибите — често техни дребни представители се появяваха във водохранилищата на блатните растения. След като пхна муцуната си в бушуващата невидима повърхност и пи до насита, той се гмурна целия и после изпълзя на брега, като нарочно внимаваше да не се отърси.

Завръщането му на скалната издатина не беше вече толкова трудно.

— Матилд! — извика я той с дрезгав шепот. — Матилд, имаме вода.

— Тогава бързо идвай тук. Аласкон е още по-зле. Страх ме е, Хонат.

Капки се стичаха от Хонат, докато пипнешком намери входа на пещерата.

— Не нося никакъв съд. Само се намокрих. Ще трябва да му помогнеш да приседне, нека ближе козината ми.

— Не съм сигурна, че ще може.

Аласкон обаче намери сили — малко, но достатъчно. Макар че водата бе студена (едно съвсем ново преживяване за човек, който никога не бе пил нещо друго освен топлото като супа съдържание на блатните растения), тя като че му помогна.

Най-сетне той се отпусна назад и каза със слаб, но иначе непроменен глас:

— Значи в края на краищата потокът се оказа вода.

— Да — отвърна Хонат. — В нея има и риба.

— Не говорете — намеси се Матилд. — Почивай, Аласкон.

— Това правя. Хонат, ако се движим непрекъснато по течението на реката... Какво исках да кажа?! А! Сега, когато знаем, че е вода, можем да вървим покрай него през планината.

— Загубих равновесие и паднах вътре. Аласкон се засмя доволно.

— Адът не е чак толкова лош, нали? — каза той. После въздъхна и тръстиката под тялото му изскърца.

— Матилд! Какво стана? Той... умря ли?

— Не... не. Диша... По-болен е, отколкото си мисли, това е всичко... Хонат, само ако знаеха горе, над нас, колко си смел...

— Бях вцепенен от страх — мрачно рече Хонат. — И още ме е страх.

Но в гъстия мрак ръката ѝ отново докосна неговата и след като той я улови, усети, че е безразсъдно весел. Зад тях Аласкон дишаше неравно, затова вероятността, че някой от двамата им щеше да успее да заспи тази нощ, бе малка, но те тихо седяха един до друг на твърдия камък в своеобразен временен покой и когато входът на пещерата започна да се очертава при първия лъч на червеното слънце — първоначално така неясно, както плаващите цветни петна, които човек вижда, като стисне клепачи, — те се спогледаха: двама участници в светъл заговор, който беше само техен.

„Пъкълът — помисли си Хонат — в крайна сметка не е толкова противен.“

С изгрева на бялото слънце една млада оксиена^[1], лежала свита на входа на пещерата, се надигна бавно и изящно се протегна, като показва пълен комплект саблеобразно извити зъби. За миг ги гледа втренчено, наострила уши, после се обърна и с дълги скокове побягна надолу по склона.

Колко време бе лежала там, заслушана в разговора им, нямаше как да се разбере. Провървяло им беше — бяха попаднали на леговището на младок. Един самец би убил и тримата само няколко секунди след като котешките му очи погълнеха достатъчно зрак, за да разпознае плячката си. А младата оксиена, тъй като още нямаше собствено семейство, явно само се бе озадачила, че е намерила леговището си заето, но не беше склонна да се кара за него.

Хонат остана смразен след оттеглянето на голямата котка — беше не толкова стреснат, колкото просто изумен от този съвсем неочакван край на нощното бдение. При първия стон на Аласкон Матилд обаче се изправи и с тихи стъпки се запъти към Водача, като шепнешком редеше изречения, в които нямаше особен смисъл, пък и вероятно без подобно намерение. Хонат се размърда и я последва.

На средата на пътя, като влизаше навътре в пещерата, той закачи с крак нещо. Погледна надолу — беше бедрената кост на някакво средно голямо животно, не напълно оглозгана, но доста отдавнашна — навярно споменът, който оксиената се бе надявала да спаси от похитителите на леговището си. По извитата вътрешна повърхност имаше петно от дебел слой сива плесен. Хонат приклепна и старателно го излющи.

— Матилд, да сложим това върху раната — каза той. — Някои плесени помагат раните да не гноясват... Как е Аласкон?

— Мисля, че е по-добре — промълви Матилд. — Но го тресе. Смятам, че днес няма да можем да продължим.

Хонат не беше сигурен дали да се радва, или да се безпокои. Безспорно никак не му се щеше да напуснат пещерата, където, изглежда, поне им беше сравнително удобно. Може би тук също бяха горе-долу в безопасност, тъй като дупката с нисък таван положително още миришеше на оксиена и евентуалните натрапници щяха да разпознаят миризмата (за разлика от хората в горния свят) и да останат

на разстояние. Нямахте откъде да научат, че котката е била млад звяр и при това е напуснала жилището си, въпреки че, естествено, не след дълго и миризмата щеше да отслабне.

От друга страна, важно бе да се придвижат, да прекосят Голямата верига, ако е възможно, и най-после да извоюват правото си да се завърнат в света, на който принадлежаха; пък и да бъдат оправдани, колкото и време да отидеше за това. Даже ако излезеше, че е относително лесно да оцелееш в Ада (засега имаше някои такива признаци), единствено правилният път бе да се борят, докато отново се установят на горната земя. В края на краищата щеше да е най-просто и удобно, ако още в самото начало всеки бе запазил покълващата ерес за себе си и бе останал в добри отношения със съседите си. Но Хонат бе казал какво мисли, а така бяха постъпили и останалите — всеки по свой начин.

Такъв беше древният вътрешен конфликт между това, което Хонат искаше да направи, и онова, което знаеше, че трябва да се направи. Той никога не бе чувал за Кант и Категоричния императив^[2], но отлично разбираше коя страна от природата му ще надвие с течение на времето. Жестока шега на наследствеността беше обаче една мързелива натура да бъде натоварена с чувство за отговорност. От това дори вземането на маловажни решения ставаше мъчително болезнено.

Но поне за момента решението не бе в негови ръце. Аласкон се чувствуваше твърде зле, за да го местят. В допълнение силните слънчеви лъчи, които ослепително блестяха по пода на пещерата, помръкваха с всяка секунда и се чу далечен предупредителен тътен на гръмотевица.

— Тогава ще спрем тук — каза той. — Пак се кани да завали, този път силно. Записка ли сериозно, мога да изляза да набера малко плодове; дъждът ще ме прикрива дори ако нещо дебне наоколо. А докато дъждът продължава, няма да се наложи да ходя чак до потока за вода.

Случи се така, че пороят не престана целия ден — изливаше се все по-проливен и рано следобед на входа на пещерата имаше завеса от дъжд. Бълбукането на близкия поток скоро прерасна в рев.

До вечерта треската на Аласкон като че почти бе изчезнала и силите му също почти се възвърнаха. Раната (най-вече благодарение на образуваната коричка от плесента и после на липсата на усложнения),

макар че още изглеждаше зле, вече го болеше само когато се помръднеше рязко, и Матилд бе убедена, че заздравява. Самият Аласкон, понеже цял ден не можеше да прави нищо, бе необикновено приказлив.

— Минавало ли е през ума на някой от двама ви, че щом този поток е вода, възможно е да не извира от Голямата верига? Всички върхове там са просто конуси от пепел и лава. Виждали сме млади вулкани в процеса на образуването им, така че сме убедени в това. Нещо повече, те обикновено са горещи. Не виждам как може изобщо да има воден източник в това място, дори и от падащите дъждове.

— Изключено е да извира ей тъй, от земята — отвърна Хонат. — Трябва да се събира от валежите. Както вече бучи, може и да започне наводнение.

— Имаш право, трябва да е от дъждовна вода — оживено каза Аласкон. — Но не от Голямата верига, това поне е сигурно. Най-вероятно е вода, която се събира върху канарите.

— Дано бъркаш — промърмори Хонат. — Вярно, че канарите от тази страна са малко по-лесни за изкачване, но все пак трябва да мислим и за скалното племе.

— Добре, добре. Но канарите са големи. Племената от нашата страна на пътя може никога да не са чували за войната с горната земя. Не, Хонат, смятам, че само оттам можем да минем.

— Ако е тъй — мрачно каза Хонат, — сега повече от всякога ще ни се иска да имаме няколко здрави остри игли.

Мнението на Аласкон бързо бе възприето. Призори на следващата сутрин тримата напуснаха пещерата. Аласкон ходеше малко сковано, но иначе без забележими смущения. Продължиха да се изкачват покрай потока — поток, придошъл от дъждовете и превърнат в ревящ бързей. След като около миля лъкатушеше нагоре все в посока на Голямата верига, потокът завиваше обратно и бързо се спускаше към базалтовите канари, като на три пъти водата последователно падаше върху все по-стръмните площадки на една стърчаща скала.

След това потокът отново завиваше под прав ъгъл и тримата се озоваха в началото на тъмен пролом, дълбок малко повече от тридесет стъпки, но тесен и дълъг. Тук потокът бе почти съвършено гладък и тънката ивица земя от двете му страни бе покрита с ниски храсти.

Групата се спря и надзърна предпазливо в каньона. Там бе учудващо мрачно.

— Поне има много укрития — каза Хонат с тих глас. — Но на място като това може да обитават всякакви зверове.

— Нищо много едро не може да се скрие тук — изтъкна Аласкон. Сигурно е безопасно. Във всеки случай само оттук можем да минем.

— Добре. Да вървим тогава! Но не зяпайте и бъдете готови за скок!

Хонат изгуби от погледа си останалите двама веднага щом се промъкнаха в сенчестия гъсталак, но долавяше предпазливите им стъпки наблизко. Като че нищо друго в пролома не се помръдваше, дори и водата, която течеше, без да образува нито една вълничка върху невидимата повърхност. Освен това нямаше никакъв вятър, за което Хонат бе благодарен, въпреки че той вече бе започнал да добива имунитет към липсата на движение.

След малко Хонат чу слабо изсвирване. Тръгна пълзешком настрана, към източника на звука, и едва не се сблъска с Аласкон, който бе клекнал под една силно разклонена магнолия. Минута по-късно лицето на Матилд надзърна от тъмната зеленина.

— Вижте! — прошепна Аласкон. — Какво мислите, че е това?

„Това“ беше дупка в пясъчливата почва, широка около четири стъпки и обградена с нисък насип пръст, явно същата пръст, която е била изгребана от средата. По-голямата част от дупката бе заета от три сиви елипсовидни предмета, гладки и неопределени на вид.

— Яйца! — възкликна Матилд.

— Точно така. Но погледнете колко са големи! Чудовището, което ги е снесло, сигурно е било с гигантски размери. Мисля, че престъпваме границите на нечия частна долина.

Матилд притаи дъх. Хонат разсъждаваше бързо, за да предотврати паниката както у себе си, така и в момичето. Отговорът даде един островрѣх камък, който лежеше недалеч. Младият човек го сграбчи и взе да удря.

Външната обвивка на яйцето бе по-скоро жилава, отколкото крехка — разкъса се на парчета. Хонат внимателно се наведе и прилепи уста до капките по повърхността.

Беше чудесно на вкус. Миришеше определено по-силно, отколкото птичите яйца, но Хонат беше прекалено гладен, за да бъде придирчив. След миг, спрели да се удивляват, Аласкон и Матилд енергично нападнаха другите две яйцевидни топки. Това беше първото им истинско задоволително ядене в Пъкъла. Когато накрая се дръпнаха от опустошеното гнездо, за пръв път от деня на арестуването си Хонат се почувствува по-добре.

Като продължиха нагоре по пролома, до ушите им отново взе да долита рев на вода, при все че потокът изглеждаше спокоен както всякога. Тук видяха и първия признак на оживление в долината: ято огромни водни кончета, които се носеха едва докосвайки водата. Насекомите отлетяха в момента, в който Хонат се зададе, но начаса се върнаха — почти несъществуващите им мозъци вече бяха убедени, че в долината винаги е имало хора.

Ревът се усилваше много бързо. Когато тримата извървяха дългия плавен завой, който досега им пречеше да виждат началото на пролома, източникът на рева се показва. Това бе завеса от падаща вода, дълга, колкото бе дълбоко самото дефиле, която изскачаше между два базалтови стълба дъгообразно и падаше в мътен разпенен вир.

— По-нататък не може! — изкрещя Аласкон, за да го чуят през грохота. — Никога няма да успеем да изкачим тези стени.

Поразен, Хонат местеше погледа си от едната на другата страна. Всичко, казано от Аласкон, излизаше съвсем вярно. Проломът явно бе се образувал от пласт мек, частично разтворим камък в канарите, изнесен на повърхността при някое вулканично изригване и после напълно размит от буйния поток. И двете предни стени на канарите бяха от по-твърда скала, стръмни и гладки, като че полирани на ръка. Тук-там мрежа жилави лиани бе започнала да се катери по тях, но никъде не доближаваше поне малко върха.

Хонат се обърна и още веднъж погледна голямата дъга от вода и пръски. Ако само съществуваше някакъв начин да избегнат принуждението да се връщат по стъпките си!...

Неочаквано през шума на водопада се чу свистящ, пронизителен кръсък. Ехото го поде и го повтори по всички зъбери на канарите. Хонат подскочи право нагоре във въздуха и падна разтреперан, с гръб към вира.

Първоначално той не виждаше нищо. След това долу, в открития край на завоя, настана страхотна суматоха.

Секунда по-късно едно двукрако синьо-зелено влечуго, извисяващо се на половината на пролома, се появи иззад завоя с един-единствен огромен скок, яростно се блъсна в по-отдалечения скат на долината, но спря заковано, като че тутакси се слиса, и грамадната глава обърна към тях лицето си с израз на зловеща и свирепа лудост.

Крясъкът му отново накара въздуха да закипи. Като пазеше равновесие с тежката си опашка, звярът наведе глава и обзет от бяс, погледна към водопада.

Собственикът на ограбеното гнездо се бе завърнал в своя дом, а те най-после бяха срещнали един от злите духове на Ада.

В този момент съзнанието на Хонат стана бяло и празно като подкорието на топола. Той реагира, без да разсъждава, без поне да знае какво прави. Когато мисълта боязливо взе да се завръща в разсъдъка му, тримата стояха разтреперани в полумрака и наблюдаваха неясната сянка на чудовището, което се поклащаше напред-назад на фона на блестящата вода.

Откритието, че остава значително пространство между извивката на падащия водопад и отвесната стена на каньона, беше чист късмет, а не предварителна подготовка.

Късмет беше също, че нещо накара Хонат да обиколи вира, за да се добере до водопада, и по този начин всички бяха стигнали зад сребърната завеса — там, където силата на падащата вода беше твърде малка, за да ги прикове към това място завинаги. А най-много им провървя в това, че злият дух, хвърлил се подире им, бе паднал право във вира, където дълбоката, бушуваща вода омаломощи мятащите се задни крака достатъчно, за да го спре да не се озове под водопада, както по-рано се бе блъснал в скалистия скат на пролома.

В мозъка на Хонат нямаше и помен от подобни мисли, преди това да се случи. Още щом огромното влечуго нададе повторен вик, той просто бе сграбчил ръката на Матилд и бе хукнал към водопада, като скачаше от ниско дърво на храст и оттам на папрат — по-бързо, отколкото го бе правил досега. Не се спря да види доколко Матилд успяваше да не изостава и дали Аласкон ги следва, или не. Само тичаше. Възможно е и да беше крещял — не си спомняше.

Сега и тримата стояха мокри до кости зад водната завеса, докато сянката на злия дух избледня и изчезна. Най-накрая Хонат усети една ръка да потупва рамото му и бавно се обърна.

Тук бе невъзможно да се приказва, но сочещият пръст на Аласкон говореше напълно красноречиво. По стената зад водопада ерозията цели столетия не бе съумяла да изрони напълно някогашния мек варовик — там още имаше нещо като нащърбена пукнатина откъм пролома, по която, изглежда, можеха да се изкатерят. В най-горната част водата струеше между базалтовите стълбове като гладка на вид, плътна тръба и образуваше свод, дълъг поне шест стъпки, преди да започне да се разпада във ветрило от ситни капчици и цветни дъги, което се разперваше в клисурата. Изкачеха ли се веднъж по процепа, сигурно щеше да е възможно и да се изкачат над водопада, без отново да минават през водата.

А след това?

Внезапно Хонат се усмихна. Усещаше слабост в цялото си тяло вследствие на преживяното, а злобното лице на чудовището вероятно дълго щеше да му се явява насън, но наред с това нямаше как да подтисне един силен прилив на неоправдана увереност. Той самодоволно посочи нагоре, отърси се и скочи напред към зиналия процеп.

Едва ли бе изминал повече от час, и всички те вече стояха върху една издатина над пролома, а водопадът се пенеше долу, само на няколко педи от тях. Оттук ставаше ясно, че самият пролом представляваше просто дъно на една по-дълбока пукнатина — цепнатина в розово-сивите канари — сякаш изсечена дълбоко в скалата от разпръснала се светкавица. Отвъд базалтовите стълбове, откъдето започваше водопадът, потокът обаче се пенеше над дълъг ред от каменни стъпала, които като че водеха право към небето. Зад стълбовете издатината се разширяваше като насечено скалисто плато, сякаш водите векове наред бяха текли на това равнище, преди да се натъкнат на по-мек каменен пласт, поради което бяха успели да дълбаят по-нататък, за да се образува долина. Каменната площадка бе осеяна с огромни скали, заоблени от дългогодишна водна ерозия — очевидно останки от размит конгломерат^[3] или друг подобен утаечен слой.

Хонат погледна огромните речни камъни — много от тях поголеми от него, — след това се взря назад, надолу към пролома. Фигурата на злия дух, превърнат на джудже от разстоянието и перспективата, още се луташе напред-назад край водопада. Схванало, че зад покритото с вода пространство се крие плячка, съществува спокойно можеше да не се помръдне оттам, докато не умре от глад, защото, доколкото Хонат разбираше, то съвсем не изглеждаше умно; Хонат обаче реши, че може да се направи нещо по-добро.

— Аласкон, ще успеем ли да улучим звяра с една от тези скали?

Водача предпазливо надникна в пролома.

— Не би ме учудило — най-после отвърна той. — След като чудовището само пристъпва насам-натам все край малкия свод. Предметите падат с еднаква скорост; ако хвърлим скалата така, че да падне там точно когато звярът минава отдолу... хмм... Да, мисля, че ще успеем. Все пак за по-сигурно да изберем някой голям камък.

Но амбициите на Аласкон надвишаваха силите му.

Камъкът, който той избра, не се помръдваше — най-вече защото той самият още бе твърде слаб, за да помогне на Хонат.

— Нищо — каза Водача. — Дори малък камък ще падне с голяма сила, когато стигне до долу. Изберете такъв, който ти и Матилд можете да търкаляте лесно. Само ще се наложи да пресметна малко по-точно, нищо повече.

След няколко опита Хонат избра един камък, около три пъти поголям от главата му. Той бе тежък, но двамата с Матилд го избутаха до края на издатината. — Задръжте го! — угрижено нареди Аласкон. — Наклонете го към ръба така, че да е готов да се сгромоляса в мига, когато го пуснете. Добре. Сега чакайте. Злият дух се връща по стъпките си. Щом прекоси... Прекрасно! Четири, три, две, едно — *пускайте!*

Камъкът се претърколи. И тримата се притаиха върху издатината над пролома. Камъкът се смали, стана колкото плод, после колкото нокът и накрая колкото пясъчно зрънце. Дребният силует на звяра достигна края на свода, където яростно дебнеше, завъртя се бясно, за да тръгне обратно, и...

И се стъписа. Един миг просто стоеше. След това безкрайно бавно се прекатури на една страна във вира. Два-три пъти се разтърси

от гърч, след това изчезна; вълните, вдигнати от водния стълб, замаскираха по повърхността всяка следа от потъването му.

— Като забиване на копие в риба от водохранилище — гордо каза Аласкон.

Но гласът му трепереше. Хонат добре знаеше защо.

В края на краищата те току-що бяха убили един зъл Дух.

— Лесно бихме го повторили — прошепна Хонат.

— Много пъти — съгласи се Аласкон, който не можеше да откъсне поглед от вира. — Изглежда, че злите духове нямат много ум. Ако сме нависоко, бихме могли да ги примамваме в задънени проходи като този и колкото си искаме да хвърляме по тях скали. Как не можах аз да се сетя за това!

— Накъде ще вървим сега? — запита Матилд, загледана в стъпалата отвъд базалтовите стълбове. — Натам ли?

— Да, и колкото е възможно по-бързо — отвърна Аласкон, изправи се на крака и погледна нагоре, заслони очите си с ръка. — Трябва да е късно. Мисля, че не след дълго вече ще се стъмни.

— Ще трябва да вървим един след друг — каза Хонат. — И най-добре да се държим за ръка. Едно подхлъзване по тези мокри стъпала и... отново дългият път надолу.

Матилд потръпна и конвулсивно стисна ръката на Хонат. За негово учудване в следващия момент тя го задърпа към базалтовите стълбове.

Докато се изкачваха, несиметричното петно от все по-наситено виолетово в небето бавно се уголемяваше. Те многократно почиваха, вкопчени в назъбените скални издатини, докато си поемаха дъх, и гребваха с шепи ледена вода от бързея, който се спущаше редом по стъпалата. В полумрака нямаше как да разберат докъде ги бе отвел пътят, но Хонат предполагаше, че те вече се намираха малко над равнището на собствения си свят от преплетени лиани. Въздухът беше по-студен и пронизващ, отколкото изобщо някога ставаше над джунглата.

Последният прорез в канарите, през който течеше потокът, бе друга цепнатина — по-стръмна и с по-гладки стени от тази, по която бяха излезли от пролома, но също достатъчно ясна, за да може да бъде изкачена, като подпреш гърба си на едната страна, а ръцете и краката

— на другата. Стълбът въздух вътре в процепа бе пълен с пръски, но в Пъкъла това беше съвсем дребно неудобство, та да ги безпокои.

Най-сетне Хонат се прехвърли над ръба на пукнатината върху плоска скала, прогизнал и изтощен, но изпълнен с въодушевление, което не можеше, а и не искаше да подтисне. Бяха над джунглата на горния свят, победили самия Ад. Той се огледа да се увери, че Матилд е в безопасност, и след това протегна ръка на Аласкон. Болният крак на Водача му създаваше затруднения. Хонат дръпна силно, Аласкон тежко се прехвърли на издатината и се просна без сили върху високия мъх.

Звездите изгряха. Известно време тримата просто седяха и си поемаха въздух. После един по един се обърнаха да видят къде са.

Нямаше много неща за гледане: високото плато с купола, осеян навсякъде със звезди, едно лъскаво вретено с перки (приличащо на огромна риба-бодливка), насочено към небето, в средата на скалистата площадка и около него, неясни на звездната светлина...

... Около блестящата бодливка се суетяха Великаните.

---

[1] Измряло хищно животно, подобно на тигър — Б.р. ↑

[2] „Безусловната повеля“, изискваща да се ръководим от правило, което да стане всеобщ закон на поведението — Б.р. ↑

[3] Разнородни парчета, свързани в скала — Б.р. ↑

4.

Значи това бе краят на борбата, в която се мъчеха да постъпват както трябва въпреки изключително трудните условия! Цялата проявена смелост срещу предразсъдъка, всички тежки битки със самия Ад се свеждаха до това: *Великаните съществуваха!*

Те бяха неоспоримо истински. Въпреки че бяха двойно по-високи от туземците, по-изправени, с по-широки рамене, по-обемисти в ханша и без видими опашки, тяхното родство с хората си личеше. Дори гласовете, докато си подвикваха около извисяващата се метална бодливка, бяха гласове на хора, превърнати в богове — така различни от гласовете на туземците, както техните се различаваха от маймунските, и въпреки това — гласове от едно семейство.

Това бяха Великаните от Книгата на законите. Не само че бяха истински — бяха се завърнали на Телура, изпълнили обещанието си.

И те щяха да знаят какво да правят с едни безверници, бегълци от Пъкъла. Всичко е било напразно — не само физическите усилия, но и борбата за правото човек да разсъждава самостоятелно. Боговете съществуваха буквално, действително. Тази вяра бе истинският ад, от който Хонат се бе опитвал да се освободи през целия си живот. Но сега това вече не беше само вяра. Беше истина, която виждаше със собствените си очи.

Великаните се бяха завърнали да видят делото си. И първите хора, които щяха да срещнат, бяха трима изгнаници, трима осъдени и опозорени престъпници, трима бегълци от затвора — възможно най-долният измет от горния свят.

Всичко това накара главата на Хонат да пламне за по-малко от секунда, но въпреки това мисълта на Аласкон очевидно бе работила още по-бързо. Винаги най-дръзкият неверник от цялата малка група на размирниците, този, чийто свят се крепеше единствено върху съществуването на разумни обяснения за всяко нещо, сега тъкмо неговите схващания най-много се разрушаваха от гледката пред очите им. Аласкон дълбоко и шумно пое въздух, рязко се обърна и се отдалечи от двамата.

Матилд нададе вик на протест, който сподави по средата, но вече бе твърде късно. Едно кръгло око от голямата сребърна бодливка се насочи към тях, като ги окъпа в овално сияние.

Хонат се спусна след Водача. Без да се оглежда, Аласкон неочаквано започна да тича. Още миг виждаше крехката му фигура, очертана на фона на черното небе, после Аласкон тихо изчезна от погледа, така внезапно и безследно, като че никога не бе съществувал.

Аласкон бе понесъл всички трудности и целия ужас на изкачването от Ада храбро и дори бодро, но не можа да приеме факта, че това е било безсмислено.

С болка на сърце Хонат се обърна назад, заслони очи от чудноватата светлина. Откъм вретеното ясно се чу как някой вика на непознат език.

Последваха стъпки — няколко души приближаваха.

Беше дошло времето на Второто пришествие.

След дълго мълчание един силен глас от тъмнината изрече:

— Не се бойте. Не ви мислим злото. Ние сме хора също като вас.

Речта носеше архаичния аромат на Книгата на законите, но иначе бе напълно разбираема. Друг на свой ред се обади:

— Как се казвате?

Езикът на Хонат сякаш бе залепнал за небцето. Докато се бореше с него, гласът на Матилд ясно прозвуча:

— Той е Хонат, Шивача на торби, а аз съм Матилд Билкарката.

— Доста далече сте от мястото, където оставихме народа ви — каза първият Великан. — Не обитавате ли вече лиановите плетеници на джунглите?

— Господи...

— Казвам се Джарл Илевън. Той е Герхард Адлър.

Това сякаш съвсем стъписа Матилд. Хонат разбираше защо: самата мисъл да се обръщат към Великаните по име бе почти парализираща. Но тъй като вече не се намираха в по-изгодно положение, отколкото ако отново ги захвърлеха в Ада, нищо не губеха от това.

— Джарл Илевън — промълви той, — хората още живеят сред лианите. Джунглата под тях е забранена. Там изпращат само престъпници. Ние сме престъпници.

— О?! — изненада се Джарл Илевън. — И сте дошли чак от низините до това високо плато? Герхард, това е изумително! Нямах представа каква е повърхността на тази планета; място, където еволюцията изобщо не е сполучила да надхвърли етапа на зъбите и ноктите. Динозаври от всеки период на мезозойската ера, първобитни млекопитаещи от цялата стълбица на развитието чак до древните котки, всичко накуп. Затова и първоначалният заселващ екип е настанил хората в короните на дърветата.

— Хонат, какво престъпление си извършил? — попита Герхард Адлър.

Хонат почти изпита облекчение, че разпитът така скоро бе стигнал до тази точка — монологът на Джарл Илевън, пълен с множество понятия, които той не разбираше, плашеше със самото си безсмислие.

— Бяхме петима — каза Хонат с тих глас. — Ние твърдахме, че... че не вярваме във Великаните.

Настъпи кратка тишина. После внезапно като шок и двамата — Джарл Илевън и Герхард Адлър — избухнаха в страхотен смях.

Матилд се сви, притиснала с ръце ушите си. Хонат също потръпна и отстъпи крачка назад. Смяхът секна и Великанът на име Джарл Илевън прекрачи в елипсата от светлина и седна до тях. На светлината се виждаше, че лицето и ръцете му са неокосмени, въпреки че по главата му растеше коса: останалата част от тялото му бе покрита с някаква материя. Седнал, той не бе по-висок от Хонат и съвсем не изглеждаше така страшен.

— Моля да ни извините — рече Великанът. — Не беше любезно от наша страна да се смеем, но казаното от вас бе съвършено неочаквано. Герхард, ела и седни тук, за да не приличаш чак толкова на статуя на някой генерал. Кажи ми, Хонат, в какъв смисъл не вярвахте във Великаните?

Хонат не вярваше на ушите си. Един Великан му се беше извинил. Дали това не е някоя още по-жестока шега? Но каквато и да бе причината, Джарл Илевън му бе задал въпрос.

— Всеки от петимата се различаваше по нещо — отвърна той. — Аз твърдах, че вие сте... че сте само символ на някаква абстрактна истина. Един от нас, най-мъдрият, смяташе, че не съществувате

изобщо, в никакъв смисъл. Но всички бяхме единодушни, че не сте богове.

— Разбира се, че не сме — каза Джарл Илевън. — Човеци сме. Имаме общ произход с вас. Не сме ви господари, а ваши братя. Ясно ли е това, което говоря?

— Не — призна Хонат.

— Тогава нека ви разкажа. На много светове живеят хора, Хонат. Те се различават едни от други, защото световите се различават, и са необходими всякакви видове хора, за да се заселят на всеки от тях. Герхард и аз сме от тези, които живеят в света, наречен Земя, и в много други светове като нея. Ние сме двама съвсем второстепенни участници в огромен проект, наречен „програма на заселване“, който се осъществява вече хиляди години. Задачата на този проект е да изследва новооткрити светове, а след това да направи хора, които са годни да живеят във всеки от тях.

— Да направи хора?! Но само боговете...

— Не, не, имайте търпение и чуйте. Ние не правим хора. Правим ги годни за някъде. Има голяма разлика между двете. Вземаме живата зародишна цитоплазма, сперматозоида и яйцеклетката, и я видоизменяме, после се появява видоизмененият човек и ние му помагаме да се засели в своя нов свят. Това направихме и на Телура; станало е много отдавна, още преди да се родим с Герхард. Сега се завръщаме, за да видим как се справяте и да ви протегнем ръка, ако е нужно.

Той премести погледа си от Хонат към Матилд, после отново към Хонат и попита:

— Схващаш ли?

— Опитвам се — отвърна Хонат. — Но тогава би трябвало да идете над джунглата. Ние не сме като другите; те са хората, които искате да срещнете.

— Ще го сторим утре сутринта. Току-що кацнахме тук. Но точно защото не сте като другите, сега се интересуваме повече от вас. Кажете: имало ли е случай някой осъден да се измъкне от дебрите на джунглата?

— Не, никога... В това няма нищо странно. Там има чудовища.

Джарл Илевън крадешком погледна към другия Великан, който като че ли се усмихваше:

— Когато видиш филмите — подхвърли му той, — ще наречеш това „заблудата“ на столетието. Хонат, в такъв случай как вие тримата успяхте да се спасите?

Като се запъваше в началото, а после с по-голяма увереност, щом спомените пак ясно изникнаха в съзнанието му, Хонат му разказа. Когато описваше пиршеството край гнездото на злия дух, Джарл Илевън отново многозначително извърна очи към Адлър, но не прекъсна обясненията.

— А най-накрая се добрахме до върха на цепнатината и излязохме на това равно място — рече Хонат. — Тогава Аласкон още бе с нас, но когато видя вас и блестящото нещо, хукна назад и се хвърли от скалата. Беше престъпник като нас, но не биваше да умира. Той бе смел човек и мъдър.

— Не достатъчно мъдър, за да почака, докато се съберат всички доказателства — загадъчно заяви Адлър. — Като цяло, Джарл, бих казал, че „изумително“ е най-точната дума. Това наистина е най-успешната заселническа операция, която някой екип е извършвал, поне в този край на Галактиката. И какъв късмет, да дойдем тук точно навреме, при това да заварим двойка.

— Какво означават тези думи? — запита Хонат.

— Само следното, Хонат: когато заселващият екип ви е оставил да се оправяте на Телура, те не са имали предвид вечно да живеете по върховете на дърветата. Знаели са, че рано или късно ще трябва да слезете на земята и да се научите да се борите с тази планета според условията ѝ. Иначе ще се изродите и ще измрете.

— Да живеем непрекъснато на земята? — възкликна Матилд с несигурен глас.

— Да, Матилд. Времето в короните на дърветата е трябвало да бъде само междинен стадий, докато съберете необходимите познания за Телура и ги приложите. Но за да станете истински господари на този свят, ще трябва да покорите и земната повърхност. Измисленото от вашите хора средство да се изпращат само престъпници долу е било най-добрият начин да се завладее планетата, който са могли да изберат. Изисква се силна воля и изключително мъжество да се опълчиш срещу традицията, а и двете качества са потребни, за да се проучи Телура. Вашите хора са заточавали точно такива борчески духове на повърхността в продължение на много, много години. Рано или късно

някои от тези изгнаници щяха да открият как да се справят с живота на земята и така да дадат възможност на останалите да напуснат дърветата. Вие с Хонат сте извършили именно това.

— Моля те, Джарл, забележи — каза Адлър. — Престъплението при този първи успешен случай е било идеологическо. То е било и повратният завой в наказателната практика на обществото. Само бунтарски дух не е достатъчен, но когато той се съчетае с интелект... Ессе Номо!^[1]

На Хонат му се замая главата.

— Но какво означава всичко това? — запита той. — Нима ние вече сме свободни от наказанието си в Пъкъла?

— Не, още сте осъдени, ако все още искате да го наричате с това име — спокойно отговори Джарл Илевън.

— Вие сте се научили да живеете там и при това сте открили нещо по-ценно: как да оцелеете, като намалявате враговете си. Знаете ли, че сте убили три чудовища с голи ръце — ти, Матилд и Аласкон?

— Убили...

— Разбира се — продължи Джарл Илевън. — Изяли сте три яйца. Това е класическият и всъщност единствен начин да се изтрият от лицето на планетата зверове като динозаврите. Самците могат да бъдат унищожени само с противотанково оръдие, но те са безпомощни в зародишно състояние; пък и възрастните нямат инстинкта да пазят гнездата си.

Хонат чуваше всичко това, но сякаш от разстояние. Дори усещането за топлината на Матилд до него като че не помагаше особено.

— В такъв случай трябва да се върнем там долу — мрачно промълви той. — И този път завинаги.

— Да — потвърди кротко Джарл Илевън. — Но вие няма да бъдете сами, Хонат. От утре нататък цялото ви племе ще бъде с вас.

— *Цялото* племе ли? Но... значи възнамерявате да ги прогоните оттам?

— До един. О, ние няма да забравим и лианите, но отсега нататък вашата раса ще трябва да се бори и за съществуването си на земята. Вие с Матилд сте доказали, че това е постижимо. Крайно време е и другите да го научат.

— Джарл, твърде малко мислиш за младата двойка — обади се Адлър. — Разправи им какво ги очаква. Те са изплашени.

— Разбира се, разбира се. Виждам. Хонат, ти и Матилд сте единствените живи представители от расата си, които знаят как се оцелява върху повърхността на планетата. Ние нямаме намерение да обясняваме на хората ви как става това. Дори не се каним да им загатнем каквото и да е. Тази роля остава на вас.

Хонат зяпна.

— Остава на вас — твърдо повтори Джарл Илевън. — Утре ще ви върнем при племето ви и ще кажем на хората, че вие двамата знаете какво трябва да се прави, за да се оцелее на земята, и че останалите трябва да слязат и да заживеят там. Извън това няма да добавим нищо. Какво смяташ, че ще сторят те тогава?

— Нямам представа — стъписано отвърна Хонат. — Всичко е възможно. Нищо чудно да ни направят говорители, само че ние сме едни обикновени престъпници.

— Необикновени пионери, Хонат. Мъжът и жената, които ще изведат човечеството на Телура от горната земя по широкия свят.

Джарл Илевън се изправи облян от силната светлина. Като го проследи с поглед, Хонат видя, че има още поне дузина великани, които стоят току до светлия кръг и съсредоточено следят всяка дума.

— Но докато започнем, остава малко време — каза Джарл Илевън. — Навярно вие двамата искате да разгледате нашия кораб?

Вцепенен, но обзет от безгласно вътрешно чувство, доста наподобяващо музика, Хонат хвана Матилд за ръка. Те заедно се отдалечиха от дупката за Пъкъла, като следваха стъпките на Великаните.

---

[1] Ето човека! (С тези думи Пилат Понтийски посочил Исус). — Б.пр. ↑

КНИГА ТРЕТА
ПОВЪРХНОСТНО НАПРЕЖЕНИЕ

ПРОЛОГ

Д-р Шатвикс дълго стоя над микроскопа, поради което Ла Вентура нямаше какво друго да прави, освен да съзерцава мъртвата панорама на Хайдрот. „Водорама“, помисли си той, би било по-точна дума. От Космоса бяха видели новия свят само като малък триъгълен континент, разположен сред безкраен океан, а дори и континентът в по-голямата си част представляваше мочурища.

Останките от разбилия се заселнически космически кораб се търкаляха разхвърляни по единствената истинска издадена скала, която, изглежда, имаше на Хайдрот, извисяваща се величествено на двадесет и една стъпки над морското равнище. От това възвишение Ла Вентура виждаше на разстояние четиридесет мили, чак до хоризонта, до края на един равен пласт кал. Червената светлина на Тау от съзвездието Кит^[1], която блещукаше над хиляди езерца, вирове, блата и локви, придаваше на водната равнина вид на мозайка от оникс и рубин.

— Ако бях религиозен — внезапно рече пилотът, — щях да нарека това отявлен случай на божие наказание.

Шатвикс измънка:

— Хм?

— Сякаш бяхме повалени заради нашето... *високомерие* ли е думата? Може би горделивост или самонадеяност?

— *Високомерие* — каза Шатвикс, като най-после вдигна поглед. — Хайде де, нима? В момента не се чувствам надут от гордост. А ти?

— И аз не бих казал, че се гордея с пилотирането си — призна Ла Вентура. — Но не това имам предвид. Мислех защо изобщо дойдохме тук. Трябва да си много самонадеян, за да мислиш, че можеш да разпръснеш хора или пък много близки техни подобия из цялата Галактика. А още по-голяма горделивост е нужна, за да вършиш това да натовариш всичките съоръжения, да пътуваш от планета на планета и всъщност да създаваш хора, да ги правиш годни за всяко място, на което кацнеш.

— Сигурно е така — отвърна Шатвикс. — Но ние сме само един от стотиците заселнически кораби в тази част на Галактиката, така че се съмнявам боговете да са избрали нас като особено грешни. — Той се усмихна. — Ако са го направили, навярно щяха да оставят цял ултрафона ни, така че Колонизационният съвет да научи как сме се сгромолясали. При това, Пол, ние не правим хора. Адаптираме ги; адаптираме ги към сходни на Земята планети, нищо повече. Достатъчно сме разумни или смирени, ако това понятие повече ти харесва, за да знаем, че не е по силите ни да аклиматизираме хора към планета като Юпитер или към повърхността на едно слънце като Тау от Кит.

— Във всеки случай ние сме тук — мрачно рече Ла Вентура. — И без изгледи да се измъкнем. Фил казва, че вече е свършено и с банката зародишни клетки, така че не можем да заселим това място по обичайния начин. Захвърлени сме в един мъртъв свят и дръзваме да се адаптираме към него. Какво ли ще направят пантропистите с непокорените ни тела, дали ще ни присадят перки?

— Не — спокойно отвърна Шатвикс. — Ти, аз и всички останали ще умрем, Пол. Техниката на пантропията не може да се прилага върху тялото; то за цял живот е било фиксирано при зачатиято. Всеки опит за преустройство ще доведе само до осакатяване. Пантропията въздействува единствено върху гените, върху факторите, определящи наследствеността. Извън възможностите ни е да вградим перки в тялото ти, така както не можем да ти дадем нов комплект мозък. Вярвам, че ще успеем да заселим този свят с хора, но ние няма да доживеем да го видим.

Пилотът помисли върху тези думи, а стомахът му постепенно се сви и стана като буца лед.

— Колко ни остава? — най-накрая запита той.

— Кой знае? Може би месец.

Преградата, отделяща разрушената част на кораба, бе закрепена на мястото си и през нея минаваше солен задушен въздух, тежък от въглеродния двуокис. Влезе радистът Филип Страсвогъл, оставяйки подире си кални стъпки. И той като Ла Вентура сега бе останал без работа и това явно го дразнеше. Не беше добре подготвен за самоанализ, а както ултрафонът му бе напълно разбит и не реагираше на бързите непрекъснати движения на ръцете му, оставаше му

единствено да се самовглъбява, но възможностите на съзнанието му бяха малки. Само поръченията, които Шатвикс му възлагаше, му бяха попречили да изпадне в постоянно мрачно настроение като желиращ колоид.

Той откопча от кръста си един брезентов колан, в чиито гайки като патрони бяха пъхнати пластмасови шишенца.

— Още проби, докторе — каза той. — Навсякъде е едно и също: вода, много мокро. Имам и малко плаващ пясък в единия си ботуш. Открихте ли нещо?

— Доста работи, Фил. Благодаря. Останалите наблизко ли са?

Страсвогъл подаде глава навън и подвижна. Други гласове прокънтяха над калното мочурище. След няколко минути останалите оцелели от катастрофата вече се тълпяха в лабораторията. Солтънстол, главен помощник на Шатвикс — винаги жизнерадостен, с вечно млад дух лаборант, който искаше да опита от всичко по веднъж, включително и от смъртта; Юнис Уагнър, зад чието спокойно лице си почиваше мозъкът на единствения останал еколог в експедицията; Елефтериос Венецуелос, винаги мълчаливият делегат на Колонизационния съвет; и Джоан Хийт, помощник-пилот, чиито задължения, както и тези на Ла Вентура и Фил, сега бяха без значение, но чиято светлокоса глава и дълго, привидно лениво тяло, изглеждаха в очите на Пол по-ярки от Тау от Кит, а след катастрофата — по-ярки и от родното слънце.

Петима мъже и две жени, дошли да заселят една планета, на която „да стоиш“, означаваше да газиш вода.

Те влязоха тихо и се разположиха из кабинета по местата за сядане или за отдых, по масите, в ъглите. Джоан Хийт отиде до Ла Вентура. Те не се погледнаха, но на него му стигаше топлината от рамото ѝ. Нещата не бяха толкова лоши, както изглеждаха. Венецуелос запита:

— Какво е заключението, д-р Шатвикс?

— Това място не е мъртво — отвърна Шатвикс. — Живот има и в морето, и в прясната вода. Еволюцията на изследваните животни сякаш е спряла до ракообразните; най-развитата форма, която открих в една от местните рекички, е раче, което, струва ми се, не е много разпространено. В езерцата и вировете има доста дребни метазои от по-низш разред, та чак до ротаторията — в това число и строящи

крепости низши рачета, подобни на земните флоскуларии. Нещо повече, съществува удивително пъстър свят от първачи, като доминира ресничестият тип, много сходен с чехълчетата, както и различни саркодини^[2], обичайното количество фитокамшичести и даже един фосфоресциращ вид, който не бих очаквал да срещна другаде, освен в солена вода. Що се отнася до растенията, те преминават в бърза последователност от простото синьо-зелено водорасло до доста напредналите в развитието си талофити^[3] — въпреки че никое от тях, разбира се, не може да вирее извън водата.

— В морето е почти същото — каза Юнис. — Намерих някои от по-големите прости метазои, медузи и тем подобни, а също и раци, големи почти колкото омари. Но естествено е да се установи, че соленоводните видове са по-едри от сладководните. Наблюдават се и характерните организми за планктонни и микропланктонни среди.

— Накратко — обобщи Шатвикс, — ще се спасим, ако се борим.

— Чакай малко! — намеси се Ла Вентура. — Ти току-що твърдеше, че няма да оцелеем. И говореше за нас седмината, които сме тук, не за човешкия род изобщо, защото вече не разполагаме с банките със зародишни клетки. Какво...

— Не разполагаме с банките, вярно, но ние самите можем да станем източници на зародишни клетки, Пол. След малко ще го обясня. — Шатвикс се обърна към Солтънстол. — Мартин, какво би казал да влезем в морето? Някога, много отдавна, сме излезли от него, може отново да излезем от него тук, на Хайдрот.

— Безполезно е — веднага отвърна Солтънстол. — Идеята ми харесва, но не мисля, че на тази планета някога са чували за Суинбърн или Омир. Ако разглеждаме това само като проблем на колонизирането, като че самите ние не сме намесени в него, не бих дал дори последния си грош за „епи ойнопа понтон“^[4]. Еволюционното напрежение там е твърде високо, конкуренцията от другите видове ще възпира развитието; заселването на морето трябва да е последното нещо, което да опитаме, не първото. Преди заселниците да успеят да научат нещичко, те ще бъдат излапани.

— Защо? — попита Ла Вентура. Отново му беше трудно да успокои чувството за смърт в стомаха си.

— Юнис, сред твоите морски мешести има ли такива, които приличат на португалски боен кораб? — попита Солтънстол.

Екологът кимна утвърдително.

— Това е отговорът на твоя въпрос, Пол — обърна се Солтънстол към Ла Вентура. — Морето се изключва. Ще стане в сладка вода, където съперническите си същества не са толкова ужасни и има повече места за криене.

— Няма да можем да си съперничим с медузите, така ли? — попита Ла Вентура и преглътна.

— Не, Пол — отвърна Шатвикс. — Поне не с толкова опасни екземпляри. С пантропията се създават изменени видове, а не богове. Взимат се човешки ембрионални клетки (в този случай ще бъдат от нас, след като банката ни е унищожена при катастрофата) и се ориентират генетично към такива организми, които са в състояние да живеят в дадена сносна среда. Резултатът ще бъде човекоподобно създание, при това интелигентно. Обикновено то повтаря и особеностите от личността на дарителя, понеже често пъти измененията се извършват повече във формата и строежа, отколкото в съзнанието на новополучения индивид.

Но памет не може да се предава по наследство. В новото обкръжение адаптираният човек е по-безпомощен от дете. Той няма история, техника, прецеденти, няма дори език. Обикновено в проектите за колонизиране, както стана на Телура, заселващите екипи повече или по-малко му дават някои елементарни познания, преди да му оставят планетата на разположение, но ние няма да живеем толкова дълго, че да дадем подобни указания. Ще се наложи да подготвим за нашите потомци многобройни вградени защиты и да ги поставим във възможно най-благоприятната среда, така че поне някои от тях да оцелеят, като се учат само от опита си.

Пилотът помисли върху казаното, но не му хрумна нищо, от което бедствието да не продължаваше да му изглежда все по-реално и по-близко с всяка измината секунда. Джоан Хийт леко се премести към него.

— Едно от новите същества може да наследи модела на личността ми, но няма да може да запомни, че това съм аз. Така ли?

— Да. При сегашното положение вероятно ще направим колонистите хаплоидни^[5], така че някои от тях, навярно мнозина, ще имат наследственост, чието начало си единствено ти. Може да останат нищожни следи от личността. Пантропията ни е дала някои данни в

подкрепа на древната идея на Юнг^[6] за родовата памет. Пол, всички ще умрем на Хайдрот, но ще умрем като съзнателни личности. Това е неизбежно. Някъде след себе си ще оставим хора, които ще постъпват, мислят и чувствуват като нас, но които няма да помнят Ла Вентура, д-р Шатвикс или Джоан Хийт, нито пък Земята.

Летецът не каза нищо повече. В устата му имаше неприятен вкус.

— Солтънстол, ти каква форма би препоръчал?

Пантропистът подръпваше носа си, размишлявайки.

— Ципести крайници, естествено, с тежки и наподобяващи шипове палци, с които съществото да се защитава, докато натрупа опит. По-малки външни уши, а тъпанчето — по-развито и по-близо до външния край на ушния канал. Мисля, че ще трябва да преустроим системата за запазване на водата; кълбовидният бъбрек е напълно подходящ за сладки басейни, но за едно същество със сол в организма, което живее потопено изцяло във вода, вътрешното осмотично налягане ще бъде по-високо, отколкото външното, така че всъщност бъбреците ще трябва да помпат непрекъснато. При тези обстоятелства най-добре ще е да засилим отделянето на урина, а това означава, че по практически съображения ще се наложи да се премахне изцяло антидиуретичната функция на хипофизата.

— А дишането?

— Хм — позамисли се Солтънстол, — предполагам — трахейни бели дробове, каквито имат някои паякообразни. Могат да бъдат снабдени с междуребрени дихателни отвори. Ще притежават способността постепенно да привикват към атмосферен въздух, ако решат някога да излязат от водата. За да се подsigури тази вероятност, бих предложил носът да се остави, за да запази носната кухина като част от носоглътката, но и да се раздели от ларинкса с клетъчна мембрана, която се снабдява с кислород по-скоро чрез пряко оросяване, отколкото чрез кръвообращението. Такава мембрана не би съществувала много поколения, щом организмът започне да прекарва дори част от времето си извън водата; ще живеят две-три поколения като земноводни, а после един ден внезапно ще открият, че отново дишат през ларинкса.

— Находчиво! — възкликна Шатвикс.

— Освен това, д-р Шатвикс, предлагам да се размножават със спори. Като воден обитател, нашият Адаптиран човек ще има неопределена продължителност на живота си, но ще трябва да му осигурим един размножителен цикъл от около шест седмици, за да запази числеността си в периода, когато трупа опит, така че ще се наложи известно прекъсване за определен интервал през активната му година. В противен случай той ще се сблъска с останалите организми, преди да знае достатъчно, за да се справя с тях.

— И ще е най-добре, ако нашите заселници прекарват зимата в хубава, здрава раковина — съответно добави Юнис Уагнър. — Така че отговорът очевидно е размножаването със спори. То е характерно за много други микроскопични създания.

— Микроскопични ли? — изумено запита Фил.

— Разбира се — отвърна развеселен Шатвикс. — Не е съвсем лесно да натъпчеш човек, висок шест стъпки, в локва, дълбока две стъпки. Но това води до друг въпрос. Ще имаме сериозна конкуренция от страна на ротаториите, а множество техни представители не са, точно казано, микроскопични; а има и първаци, които могат да се видят с просто око, поне очертанията им си личат на осветен фон. Мисля, че вашият заселник не бива да е много по-малък от 250 микрона, Солтънстол. Дайте им възможност да спечелят борбата.

— Смятах да ги направим два пъти по-големи.

— Тогава те ще бъдат най-грамадните твари в своята среда — заяви Юнис Уагнър — и изобщо няма да развият никакви умения. Освен това, ако ги направите големи приблизително колкото ротатория, това би ги подтикнало да изгонят строящите къщички организми и да заемат техните убежища, за да ги използват като жилища.

Шатвикс кимна.

— Добре, да започваме. Докато пантропистите се уточняват, не е зле ние, останалите, да измислим как да оставим някакъв писмен документ на тези хора. Ще издълбаем микроскопичния запис върху устойчиви на корозия метални пластинки с такива размери, че нашите колонисти лесно да боравят с тях. Можем да им обясним съвсем просто какво се е случило и между другото да подметнем, че Вселената е нещо повече от това, което представляват техните локви. Един ден те може да го разгадаят.

— Имам въпрос — обади се Юнис Уагнър. — Ще ги осведоим ли, че са микроскопични? Аз съм против. Това би обременило цялата им ранна история с митология за богове и демони, без която ще бъдат по-добре.

— Да, ще ги осведоим — отвърна Шатвикс. И от промяната на тона му Ла Вентура заключи, че в този момент той говори като старши на тяхната експедиция. — Тези хора ще принадлежат към човешката раса, Юнис. Ние искаме от тях да си пробият път и да се върнат в обществото на хората. Те не са играчки, та вечно да бъдат предпазвани от истината в една сладководна утроба.

— Пък и през целия период на ранната си история те няма да успеят да преведат документа — забеляза Солтънстол. — Ще трябва да създадат собствена писменост, а ние няма да можем да им оставим някакъв Розетски камък^[7] или какъвто и да било ключ. Докато настъпи времето, когато ще могат да дешифрират истината, те сигурно ще бъдат подготвени за нея.

— Ще запиша това официално — неочаквано се обади Венецуелос. И с това приключиха обсъждането.

А после в общи линии всичко приключи. Дадоха клетките, които щяха да са необходими на пантропистите. Ла Вентура и Джоан Хийт тайно отидоха при Шатвикс и помолиха да участвуват заедно, но ученият каза, че микроскопичните хора ще бъдат хаплоидни, а за да се постигне клетъчна микроструктура с ядра, дребни колкото на Земните рикетсии^[8], всеки трябва да даде зародишни клетки самостоятелно, няма да има нужда от зиготи. Така че дори тази утеха им бе отказана — и в смъртта нямаше да имат деца; всеки щеше да остане сам както преди.

Помогнаха, доколкото можаха, да се състави текстът на посланието, което трябваше да бъде нанесено върху металните листове. Записаха моделите на всяка личност. Направиха и това усилие... Вече започнаха да огладняват; морските раци, единствените животни на Хайдрот, достатъчно големи, за да стават за ядене, живееха във вода, прекалено дълбока и студена, и нямаше как да се препитават с тях.

След като Ла Вентура бе включил контролното си табло (безполезен жест, превърнал се обаче в навик, който той бе научен да уважава и който по необясним начин правеше нещата малко по-

поносими), той излезе от играта. Седна сам в отдалечения край на скалната издатина, гледаше как огнената Тау от Кит залязва и хвърляше камъчета в близкото езерце.

След миг Джоан Хийт тихо пристъпи зад него и също приседна. Той хвана ръката ѝ. Силният блясък на огненото слънце сега бе почти угаснал; двамата го гледаха как изчезва, докато Ла Вентура мрачно се питаше кое ли безименно езерце щеше да бъде неговата Лета^[9].

Естествено, той никога не узна това. Не го узна никой от тях.

---

[1] По редица съображения учените смятат, че има вероятност около звездата Тау от Кит да обикалят планети, населени с разумни същества — Б.р. ↑

[2] Метазои, ротатории, флоскуларии, чехълчета, саркодини — Нисши многоклетъчни и едноклетъчни организми. — Б.р. ↑

[3] Нисши растения, които не са разчленени на стъбла, корени и листа. — Б.р. ↑

[4] Море с цвят на вино (ст.гр.) — Б.пр. ↑

[5] Организми с наполовина редуциран брой хромозоми (при бактериите или половите клетки). — Б.пр. ↑

[6] Карл Юнг (1875–1961) — швейцарски психолог и философ на културата, представител на аналитичната психология. — Б.р. ↑

[7] Име на селище, където при влизането на Наполеон е била открита плоча с надпис на два езика, която е послужила за разчитане на египетските йероглифи. — Б.р. ↑

[8] Болестотворни бактерии. — Б.р. ↑

[9] В древногръцката митология — реката на забравата в подземния свят. — Б.пр. ↑

ЦИКЪЛ ПЪРВИ

В едно забравено кътче на Галактиката водният свят на Хайдрот безкрайно лети около червената звезда Тау от Кит. Месеци наред неговият единствен малък континент е бил засипан със сняг, а и многобройните вирове и езера, пръснати по континента, са били сковани от лед. Сега обаче червеното слънце се премества в небето на Хайдрот все по-близо и по-близо до зенита, снегът се втурва като стремителен порой към вечния океан, а ледът се оттегля към бреговете на езерата и мочурите...

1.

Първото нещо, което достигна съзнанието на спящия Лавън, бе един слаб, пресекив и скърцащ звук. Той бе последван от чувство на тревога в тялото му, сякаш светът, а с него и Лавън, се люлееха напред-назад. Той се размърда неспокойно, без да отваря очи. Неговата безкрайно забавена обмяна на веществата го караше да се чувства вял и отпаднал, а и клатушкането не го ободряваше. Въпреки това, щом се помръдна, и звукът, и движението станаха по-осезаеми.

Изглежда, трябваше да минат няколко дни, за да изчезне замайването от мозъка му, но каквато и да бе причината за този смут, тя не му даваше покой. Лавън изстена, с мъка отвори клепачите си и замахна рязко с едната си ципеста ръка. На фосфоресценцията, която се получи от движението на пръстите му, той видя, че гладките кехлибарени стени на кълбовидната му черупка бяха здрави. Опита се да погледне през тях, но можа да види само тъмнината навън. Е, това беше естествено — светлина се образуваше от околоплодната течност

в спората, но не и от обикновената вода, независимо колко силно се раздвижва.

Това, което поклащаше кълбото отвън, пак беше там — чуваше се същото шушнене от търкането му в черупката. „Вероятно някой любопитен диатом^[1] — сънен помисли Лавън — се опитва да си пробие път през преградата, понеже не му стига умът да я заобиколи. Или подранил ловец, копнеещ да опита късчето месо вътре в спората.“ Е, нека се мъчи — Лавън все още нямаше намерение да чупи черупката. Течността, в която бе спал толкова месеци, бе възпирала процесите в тялото му и бе забавила реакциите му. Излезеше ли във водата, той отново трябваше да диша и да търси храна, а от монотонния мрак там му ставаше ясно, че навън още беше съвсем ранна пролет, за да започва да мисли за това.

Лавън препъваше пръстите си назад в несъгласувано движение от кутрето до палеца — нещо, което, за разлика от човека, никое животно не умее да възпроизведе — и наблюдаваше как разширяващите се кръгове зеленикава светлина отскачат като уголемени дъги от извитите стени на спората. Стоеше си съвсем удобно, свит на кълбо в малка кехлибарена топка, където можеше да остане дори когато дълбочините погълнеха топлина и светлина. Засега вероятно в небето все още се бе задържал лед и положително нямаше да се намери кой знае какво за препитание. Не че някога бе съществувало изобилие, като се има предвид, че хищните ротатории също се събуждаха с първия изблик на топла вода...

Ротаториите! За тях ставаше въпрос. Имаше в действие план да бъдат прогонени. Паметта се завръщаше нежелано стремително. Като че да ѝ помогне, спората отново се разклати. Това бе навярно някоя прото^[2], която се опитваше да го събуди — нямаше човекоядно, което да стига толкова рано на Дъното. Той бе отправил покана към пара^[3] да го потърсят и сега времето бе дошло — така студено, рано и тъмно, както той бе смятал, че иска да бъде.

Лавън с неохота се опъна, забил дълбоко ципестите пръсти на краката си и силно извил гръбнак, като се опря с цяло тяло в кехлибарения си затвор. С насочено и рязко пращане полупрозрачната черупка бързо се покриваше с мрежа от пукнатини.

След това стената на спората се пръсна на хиляди крехки парченца, а Лавън силно се разтрепери от яростната атака на ледената

вода. По-топлата течност на зимната му клетка се разпиля безшумно, като леко светеща мъгла. В краткотрайния проблясък Лавън видя позната форма недалече: прозрачен, пълен с мехури цилиндър — безцветно пихтиесто чехълче със спираловидни издатини, почти толкова широко, колкото дълго. Повърхността му бе покрита с леко трептящи тънки ресни, удебелени в основата.

Светлината угасна. Протозоата не каза нищо — тя чакаше, докато Лавън се дави и кашля, изхвърляйки последните остатъци околоплодна течност от трахейните си бели дробове, за да всмуче чистата, леденостудена вода.

— Пара? — най-накрая продума Лавън. — Време ли е?

— Време е. — Невидимите реснички потрепваха в равномерен, спокоен ритъм. Всеки отделен микроскопичен процес бръмчеше със собствена променлива скорост — последвалите звукови вълни се разпростираха във водата, като се смесваха и се усилваха или унищожаваша. Докато достигнеше човешкото ухо, съвкупният вълнови фронт се превръщаше в твърде странна, но все пак разбираема членоразделна реч.

— Времето настъпи, Лавън.

— Тъкмо подходящото време — обади се нечий глас от падналия мрак, — ако искаме да изгоним флоските^[4] от техните крепости.

— Кой се обажда? — запита Лавън, като напразно се обърна по посока на новия глас. — Аз съм също пара, Лавън. Откакто се събудихме, станахме шестнадесет. Ако вие можете да се размножавате бързо като нас...

— Разумът е по-важен от числеността — прекъсна го Лавън, — факт, който гладниците много скоро ще установят.

— Какво да правим, Лавън?

Човекът сви краката си в колената и потъна в студената тиня на Дъното, за да размишлява. Нещо се плъзна под задните му части и една мъничка сперила^[5], която се усещаше само при допир, побягна, криволичейки. Той я остави да мине — още не беше гладен, а трябваше и да мисли за гладниците — за ротаториите. Не след дълго горните слоеве на небето щяха да гъмжат от ротатории, които поглъщат всичко, дори хора, а от време на време и естествените си врагове, първаците, успеят ли да ги хванат. А дали първаците можеха

да бъдат организирани да се сражават с тях, или не, бе въпрос, който тепърва щеше да бъде поставен на изпитание.

Разумът е по-важен от числеността... Дори това твърдение все още предстоеше да бъде проверено. В края на краищата първаците бяха разумни по своему и за разлика от хората познаваха света си. Лавън и досега помнеше колко трудно му беше да заучи правилно различните родове на създанията в този свят и да се оправи с обърканите им имена. Учителят му Шар безпощадно му ги беше повтарял, докато накрая започна да схваща.

Думата „хора“ предполагаше същества, които си приличат. Бактериите бяха три вида: пръчици, кълба и спирали, но до една мънички и годни за ядене, затова той бързо се бе научил да ги познава. Когато се стигнеше до първаците, определянето им се превръщаше в истински проблем. Въпросният пара също беше първак, но безспорно изглеждаше много по-различен от всеки стент^[6], а семейството на дидин^[7] не приличаше нито на едните, нито на другите. Оказа се, че всичко, което не е зелено и има видимо ядро, е първак, независимо от причудливостта на формата си. Множеството гладници също без изключение се различаваха, а някои от тях бяха красиви като отрупаните с плод корони на водните растения, но всички те носеха смърт и всички имаха въртящ се шеметно ресничест венец, с който можеха в миг да те засмучат в непрекъснатото мелещата хранителна вакуола. Всичко, зелено на цвят, с издатини по стъкловидната черупка, Шар наричаше диатоми — измъкна и тази странна дума, както измъкваше всички останали, някъде от Дъното на своя череп, а дотам никой от останалите не можеше да се добере и дори Шар не бе в състояние да го обясни.

Лавън бързо се надигна.

— Нужен ни е Шар — каза той. — Къде е спората му?

— Върху едно клонче, далече горе, близо до небето.

Идиот! Старецът никога не мисли за безопасността си. Да спи близо до небето, където може да бъде грабнат и отнесен от всеки гладник, мярнал се там в мига на събуждането му, докато е още отпаднал от дългия зимен сън! Как е възможно един мъдрец; да бъде толкова безразсъден?

— Ще трябва да побързаме. Водете ме.

— След малко. Почакайте! — каза един пара. — Вие не виждате. Ноктата^[8] се навърта тъдява. — Цилиндърът светкавично полетя надалече и плътният мрак леко се раздвижи.

— Защо ни е нужен Шар? — запита другото чехълче.

— Заради ума му, пара. Той е мислител.

— Но мислите му са вода. Откакто научи първаците на човешкия език, той забрави да мисли за гладниците. Непрекъснато умува над загадката как човекът е дошъл тук. Това е загадка, дори гладниците не са като хората; но и да я проумее, няма да ни стане по-лесно да живеем.

Лавън се обърна към създанието, без да го вижда:

— Пара, искам да зная едно нещо. Защо първаците са винаги с нас? С човека, имам предвид. Защо сме ви потребни? Гладниците се боят от вас.

Последва кратка пауза. Когато пара отново заговори, трептенията в гласа му бяха по-приглушени от преди, по-плавни, още повече лишени от някакво разбираемо чувство.

— Ние обитаваме този свят — каза пара. — Част от него сме. Властвуваме в него. Стигнахме до това положение много преди идването на хората, след дълга война с гладниците. Но ние разсъждаваме като гладниците, не правим планове; само споделяме познанията си и така съществуваме. Хората правят планове; те са водачи; различават се един от друг; искат да преустроят света. И мразят гладниците също като нас. Ще им помагаме.

— И ще престанете да властвувате?

— Ще се откажем от това, ако излезе, че господството на хората е по-добро за нас. Това е основателна причина. Сега можем да вървим; ноктата се връща със светлина.

Лавън вдигна поглед. Наистина, далече горе за миг проблесна студена светлина, угасна и отново блесна. След малко кълбестият първак се появи, а тялото му светеше синьо-зелено и равномерно трептеше. До него се стрелна вторият пара.

— Ноктата ни носи вести — каза той. — Чехълчетата са общо двадесет и четири. Сингените^[9] са се събудили и по небето има хиляди. Ноктата разговаря с една тяхна колония, но те не искат да ни помогнат; смятат, че ще умрат, преди гладниците да са се събудили.

— Прави са — каза първият пара. — Така става винаги. Сингените са растения; защо да помагат на първаците?

— Запитай ноктата дали ще ни заведе при Шар — нетърпеливо се обади Лавън.

Ноктата помръдна с единственото си късо, дебело пипало. Някакво чехълче се обади:

— Затова е тук.

— Тогава да вървим. Доста чакахме.

Разнородната четворка се издигна от Дъното нагоре през течния мрак.

— Не! — рязко се обади Лавън. — Нито секунда повече. Сингените са будни, а гладникът Нотолка се буди веднага след тях. Ти знаеш това не по-зле от мене, Шар. Ставай!

— Добре, добре — отвърна капризно старецът, протегна се и се прозя. — Винаги бързаш, Лавън. Къде е Фил? Беше образувал спората си близо до моята. — Шар посочи към едно още неразчупено кехлибарено кълбо, закрепено към листа на водното растение малко по-долу. — По-добре го избутайте. На Дъното ще бъде в по-голяма безопасност.

— Никога не би достигнал Дъното — заяви единият пара. — Термоклинът^[10] се е образувал. Шар изглеждаше учуден.

— Вече? Нима е толкова късно? Изчакайте, докато си събера записите.

Той започна да тършува по листа сред отломките от спората си. Лавън нетърпеливо се огледа наоколо, намери стръкче харово^[11] водорасло и го запрата с тежкия край напред към мехурчето, образувано от клетката на Фил, точно под него. Спората начаса се разтроши и едрият млад човек се претърколи навън, посинял от страх при сблъсъка със студената вода.

— Охо! — извика той. — Спокойно, Лавън! — и вдигна поглед нагоре. — Станал ли е старецът? Чудесно. Той настояваше да прекара зимата тук горе, така че, естествено, и аз трябваше да остана.

— Аха! — възкликна Шар и вдигна дебела метална плочка, дълга приблизително колкото ръката му от лакътя до китката и широка на половината от нея.

— Ето едната. Ох, само да не съм забутал другата...

Фил изрита надалече цял куп бактерии:

— Ето я. Най-хубаво ще е да ги дадеш и двете на някой пара, за да не ти тежат. Къде отиваме оттук, Лавън? Опасно е да се изкачваме толкова високо. Толкова се радвам, че още не се е показал някой дикран.

— Аз тук! — бръмна нещо точно над тях.

Мигновено, без да вдига очи, Лавън стремително отскочи надолу, към дълбокото, като обърна глава да погледне през рамо едва когато вече се потапяше толкова бързо, колкото можеше. Шар и Фил очевидно бяха побягнали в същия момент. На съседната клонка до мястото, където Шар бе презимувал, се виждаше бронираното тропетовидно тяло на ротаторията дикрания, готова да скочи след тях.

Отнякъде, криволичейки, изникнаха и двата първака. Междувременно дикранията изпъна свитото си скъсено тяло, прегънато в бронята, и като се потопа, ги приближи. Чу се леко „пляс!“ и мятацият се Лавън се озова оплетен в тънка мрежа, гъста и непроходима като корени на лишей. Втори подобен звук бе съпроводен от проклетие, което Фил промърмори под нос. Лавън ожесточено се мъчеше да се измъкне, но само се гърчеше в прегръдките на здравата прозрачна материя.

— Не мърдай — затрептя зад него някакъв глас, който той позна, че е на едното чехълче.

Лавън успя да извие главата си, а след това наум се наруга, че не е схванал веднага какво се бе случило. Чехълчетата бяха спукали трихоцистите^[12] си, разположени като мънички патрони над ципите им; всяка от тях изхвърли струя, която застиваше при допир с водата като дълъг, тънък конец. Това бе обичайният им начин на отбрана.

По-надолу Шар и Фил се носеха заедно с второто чехълче във вихъра на някаква бяла мараня като отдавна плесенявали същества. Дикранията кривна, за да я избегне, но явно не беше в състояние да се откаже; тя се извиваше и стрелкаше край тях с дрезгаво бръмчащ венец, забравила и малкото, което знаеше от човешкия език. Гледано отдалече, въртенето на венеца изглеждаше като видение, създадено от ритмично пулсиращите реснички, но що се отнася до Навън, работата имаше чисто технически характер и разстоянието бе прекалено малко. През полупрозрачната броня той също така виждаше как голямата

хранителна вакуола на дикранията машинално дъвчеше парченцата, които се изсипваха в непретенциозната ѝ уста.

Високо над всички тях нерешително кръжеше ноктата, като озаряваше цялата група с бързи нервни припламвания синя светлина. Тя бе камшичесто и не притежаваше естествени оръжия за борба с ротаторията — Лавън нямаше представа защо се навърта наоколо и привлича вниманието върху себе си.

След това внезапно осъзна причината: видя бъчвообразно създание, голямо почти колкото нокта, обкръжено с две редици реснички и с предна част като таран.

— Дидин^[13]! — извика той, без да има нужда. — Насам!

Първакът грациозно се заклати към тях, сякаш ги оглеждаше, въпреки че бе трудно да се каже как ги вижда без очи. В същото време дикранията го съзря и полека взе да отстъпва, а жуженето му прерасна в грубо ръмжене. Върна се на растението и се притаи.

За миг Лавън помисли, че ротаторията се кани да капитулира, но от опит би трябвало да знае, че ѝ липсва разум да го стори. Неочаквано гъвкавото присвито тяло отново направи скок, този път право към дидина. Лавън изкрещя нещо несвързано, за да го предупреди.

Първакът нямаше нужда от това. Бавно плаващото буре се устреми на една страна, а след това напред с удивителна скорост. Само да можеше да забие острата си отровна предна част в някое слабо място в бронята на ротаторията...

Ноктата се издигна по-високо, за да не се пречка на двамата бойци, и в увеличилата се в резултат на това тъмнина Лавън не виждаше какво става, въпреки че водата все така яростно се пенеше, а дикранията продължаваше да съска.

Малко по-късно шумът като че започна да отслабва. Лавън се сви в мрежата на чехълчетата и напрегна слух в тъмнината. Най-накрая всичко утихна.

— Какво се случи? — възбудено прошепна той.

— Дидинът не казва.

Измина цяла вечност. След това ноктата предпазливо се спусна при тях и тъмнината поизбледня.

— Нокта, къде отидоха?

Ноктата даде знак с пипалото си и се завъртя към чехълчето, което обясни:

— Казва, че ги е изгубила от поглед. Чакайте! Чувам дидина.

Лавън не чуваше нищо. Това, което чехълчето „чуваше“, беше някой от полутелепатичните импулси, съставляващи езика на първаците.

— Казва, че дикранията е мъртва.

— Добре! Помоли я да донесе тялото пак тук.

Настъпи кратка пауза.

— Казва, че ще го донесе. Каква полза от една мъртва ротатория, Лавън?

— Ще видиш — отвърна Лавън.

Той търпеливо наблюдаваше, докато дидинът се появи, плаващ заднишком в осветената площ, а отровният му връх бе дълбоко забит в отпуснатото тяло на ротаторията, която поради деликатното устройство на своя вид вече започваше да се разлага.

— Освободи ме от тази мрежа, чехълче.

Първакът рязко изви дългото си тяло, като разкъса нишките в основата. Движението трябваше да бъде извършено с голяма точност, иначе нежната му ципа също щеше да се спуска. Пихтиестата маса леко се понесе по течението и се отмести към дълбините.

Лавън заплува нататък и като сграбчи един шип от бронята на дикранията, откъсна от него огромно парче. Ръцете му потънаха във вече почти безформеното тяло и пак се показаха с два тъмни сфероида: яйцата.

— Унищожи ги, дидин! — нареди той.

Протото услужливо ги разцепи.

— Отсега нататък — каза Лавън — това трябва да се превърне в общоприета процедура при убиването на всеки гладник.

— С изключение на мъжките — заяви едно чехълче.

— Пара, нямаш чувство за хумор. Добре, без мъжките, но тях така и така никой не ги убива, безвредни са. — Той погледна навъсено мъртвата маса. — Запомнете, унищожавайте яйцата. Да се убиват зверовете, не е достатъчно. Целта ни е напълно да заличим расата.

— Ние никога не забравяме — безстрастно отвърна чехълчето.

---

[1] Микроскопично жълто-зелено водорасло, чиито клетки имат твърда силициева обвивка. — Б.р. ↑

- [2] Съкратено от „протозоа“ — първак, низше едноклетъчно. — Б.р. ↑
- [3] Съкратено от „парамециум“ — чехълче. Б.р. ↑
- [4] Съкратено от „флоскулария“. — Б.пр. ↑
- [5] Спирално извита бактерия. — Б.пр. ↑
- [6] От „стентор“ (лат.) означаващо „тръбач“ — едноклетъчен организъм. — Б.р. ↑
- [7] От „дидиниум“ — род хищни първаци. — Б.р. ↑
- [8] От „ноктилука“ (лат.) — фосфоресциращ организъм, невидим с просто око. Б.р. ↑
- [9] От „сингенитичен“ (гр.) — Появил се заедно, едновременно. В случая — колониалните организми. — Б.р. ↑
- [10] Воден пласт, разделяш горната, по-топла и по-богата на кислород зона, в който температурата рязко спада. — Б.р. ↑
- [11] Клетъчната стена на тези водорасли е инкрустираме с варовик. — Б.р. ↑
- [12] Миниатюрни издатини, които изпускат прилепващи се нишки. — Б.р. ↑
- [13] От „дидиниум“ (лат.) — род хищни първаци. — Б.р. ↑

2.

Групата, състояща се от над двеста човешки същества, начело с Лавън, Шар и едно чехълче, плуваше бързо през топлите светли води на горния пласт. Всеки бе сграбчил като тояга някоя клонка или парче варовик, отчупен от харово водорасло, и двеста погледа бдително се стрелкаха от една страна на друга. Съпровождаше ги ескадрон от двадесет дидини, а срещнеха ли ротатория, тя само ги поглеждаше свирепо с червеното си очно петно и не предприемаше никаква атака. Над главите им близо до небето слънчевата светлина се процеждаше през плътен слой от живи твари, които се бореха, хранеха и размножаваха, от което дълбочините се обагряха в наситено зелено. По-голяма част от този гъсто населен пласт се състоеше от водорасли и диатоми и гладниците се угощаваха, несмущавани от нищо. Случваше се някой умиращ диатом бавно да потъне надолу покрай армията.

Пролетта бе доста напреднала. „Двестате — помисли си Лавън — сигурно са всички хора, преживели зимата.“ Поне други не успяха да намерят. Останалите — никой нямаше да узнае точния им брой — или се бяха събудили твърде късно през сезона, или бяха образували спорите си на открити места, а ротаториите ги бяха грабнали. В групата повече от една трета бяха жени. Това означаваше, че ако не ги безпокояха, след още четиридесет дни щяха да удвоят числеността на армията.

„Ако не ги обезпокояваха...“ Лавън се усмихна и изблъска от пътя си една развълнувана колония еудорини^[1]. Този израз му напомни едно предположение, което Шар бе изложил миналата година: ако не безпокояха чехълчетата, бе казало старчето, те можеха да се размножат толкова бързо, че още преди да свърши сезонът, да напълнят цялата Вселена с компактната си маса. Разбира се, в този свят никой никога не оставаше необезпокояван, но въпреки това Лавън смяташе да увеличи шансовете на хората значително над всичко, което досега бе приемано за естествено.

Ръката му се мярна във въздуха и пак се отпусна. Стремителните ескадрони се хвърлиха след него. Светлината в небето бързо изчезна и

след малко Лавън почувствува лек хлад. Той повторно даде сигнал. Двестате разлюляха снага като танцьори в нещо подобно на полет и се гмурнаха — този път с краката напред, към Дъното. Ако попаднеше на термоклина в това положение, би се ускорило преминаването им през него, извеждайки ги от горното равнище, където всяка минута, макар че бяха съпроводени от първаците, ставаше все по-опасно.

Краката на Лавън попаднаха на мека повърхност и той се озова потопен в ледена вода. После внезапно изскочи нагоре. Ледената преграда стигаше до раменете му. По целия термоклин се чуваха плясъци от сблъсъка му с армията, въпреки че, понеже и отгоре, и отдолу имаше вода, Лавън не виждаше точно как се удряха.

Сега трябваше да изчакат, докато телата им се охладят. От тази разделителна линия на Вселената нататък топлата вода свършваше и температурата рязко се понижаваше, така че водата в дълбините бе много по-плътна и ги издигаше нагоре. Не толкова силният студ достигаше свободно Дъното — място, където ротаториите, които не бяха много умни, рядко сполучваха да влязат.

Един умирац диатом падна надолу покрай Лавън — зеленикаво-жълтият цвят на тялото му преминаваше в нездраво оранжево, а красиво нашарената му продълговата обвивка, наподобяваща кутийка за хапчета, гъмжеше от лакоми бактерии. Диатомът бе дошъл да си почине на термоклина, а полупрозрачният пихтиест пашкул, който го опасваше, едва се движеше, като напразно се опитваше да получи тяга в плъзгащия се воден вътрешен слой. Лавън протегна ципеста ръка и отхвърли топка пелте от вибриращи пръчици, която почти си бе пробила път в обвивката му през едно междуребрено отворение.

— Благодаря — каза диатомът с неясен, шушнещ глас. И отново: — Благодаря... Ди... — Задавеният шепот заглъхна. Пихтиестият пашкул помръдна, след това застина неподвижно.

— Така му се пада — рече едно чехълче. — Защо се занимавате с тези твари? Те са глупави. Нищо не може да бъде направено за тях.

Лавън не се постара да обясни. Той усети, че потъва бавно, водата около туловището и краката му вече не му се струваше ледовита, само освежително хладка след душната горещина на това, което вдишваше. В миг спокойните, замрели глъбини се затвориха над главата му. Той се повъртя наоколо, докато благоразумно се увери, че всички останали от армията му бяха преминали невредими, и с това

дългото и мъчително издирване на оцелелите в горния пласт наистина приключи. Сетне той се изви и като светкавица се отпрати към Дъното заедно с Фил и чехълчето, а Шар пухтеше редом с челния отряд.

Показа се един камък. Лавън го разгледа внимателно в полумрака. Почти веднага той забеляза това, което бе очаквал да види: изграденото от пясък жилище на една ручейникова ларва^[2], прилепена към стръмните стени на скалата. Лавън даде знак на малката група да се приближи, и го посочи.

Мъжете предпазливо се разпръснаха във формата на подкова около камъка, а отвореният край на подковата сочеше натам, накъдето гледаше отворът на слепената тръбица на ларвата. Една нокта ги последва, летейки като осветителен снаряд над върха. Пара приближи входната врата на ларвата с предизвикателно жужене. Под прикритието на тази заплаха хората в извитата част на „подковата“ се разположиха върху канарата и запълзяха напред. Къщичката бе три пъти по-висока от тях. Служестите черни пясъчни зрънца, от които беше построена, имаха размерите на главите им.

Вътре настъпи раздвижване и миг по-късно грозната глава на ларвата надникна, като се поклащаше несигурно срещу бръмчащото чехълче, което я бе обезпокоило. Чехълчето се отдръпна и ларвата тръгна след него, сякаш сляпо обзета от невъздържан глад. Както внезапно се хвърли напред, почти наполовина излезе от тръбицата си.

Лавън извика. Ларвата тутакси бе заобиколена от ревяща орда двукраки демони, които я удряха и мушкаха безмилостно с юмруци и тояги. Тя взе да издава някакъв звук, като че изкрещя — толкова невероятен, колкото и цвъртежа на рибите, — и започна да се плъзга заднишком към къщичката си, но тиловата стража вече се бе вмъкнала там и тя отново подскочи напред, като при всеки удар се мяташе насам-натам.

Сега голямата ларва можеше да тръгне само в една посока и заобиколилите я демони я заставиха да върви тъкмо натам. Измъкната от тръбицата, тя падаше гола и тромава надолу към Дъното покрай скалата, като поклащаше безоката си грозна глава и вресеше.

Лавън изпрати след нея пет дидина. Не можеха да я убият, тъй като тя бе грамадна и нямаше да умре от отровата им, но стигаше, че я ужилиха така, че я накараха да продължи пътуването си. Иначе положително щеше да се върне на скалата и да си построи нова къща.

Лавън се закрепил неподвижно и със задоволство огледала наградата си. Тя прекрасно стигаше да побере цялото му племе — голямо тръбовидно помещение, лесно охраняемо, щом веднъж зазидат дупката в задната стена — и при това отдалечено от обичайните свърталища на гладниците. Щеше да се наложи да разчистят мръсотията, която ларвата бе оставила след себе си, да сложат стража и да направят отдушници, за да поддържат в движение и вътре бедната на кислород вода от бездните. Беше много неприятно, че няма начин да възложат на амебите да сложат мястото в ред, но Лавън предпочиташе да не им нарежда. Не можеше да се иска от „бащите“ на първаците да вършат полезна работа — това бе станало съвсем ясно.

Той огледала армията си. Бяха го наобиколили и благоговейно мълчаха, като съзерцаваха плячката си от нападението над най-голямото същество в света. Според Лавън те никога вече нямаше да се чувстват плахи пред гладниците. Той бързо се изправи и извика:

— Какво зяпате? Ваша е цялата. Залавяйте се за работа.

Старият Шар се бе разположил на едно камъче, в средата издълбано и запълнено с меки стебла от спирогира^[3]. Лавън беше наблизил — до вратата — и наблюдаваше маневрите на легионите си. Сега те наброяваха над триста души благодарение на относително спокойния месец, на който се бяха наслаждавали в голямата зала и множеството им добре се справяше с водното упражнение, което Лавън бе измислил за тях. Спускаха се и завиваха над скалата, като се разпръсваха и отново се подреждаха, сякаш повели битка с невидими противници, чиято външност бяха запомнили веднъж завинаги.

— Ноктата казва, че гладниците се карат за какво ли не, обади се Шар. — Отначало те не повярваха, че сме се съюзили с първаците, а после не повярваха, че всички сме работили заедно, за да завладеем къщата на ларвата. И нашето масово нападение миналата седмица ги изплаши. Никога дотогава не им се бе случвало нещо подобно и знаеха, че то няма да се провали. А сега се препират защо е станало така. Сътрудничеството е нещо ново за този свят, Лавън; сега то поставя началото на своята история.

— История ли? — въпросително повтори Лавън, като продължаваше да държи под око упражненията на ескадроните си. — Какво е то?

— Ето това.

Старият човек се наведе над единия край на камъка и докосна металните пластинки, които винаги носеше със себе си. Лавън с безразличие се обърна да проследи жеста. Пластинките му бяха добре познати — чистият, недокоснат от ръждата блясък и гравирани дълбоко от двете страни знаци, които никой, даже — Лавън не можеше да разгадае. Първаците наричаха плочките „*ненищо*“ — нито дърво, нито плът, нито камък.

— За какво ни са? Не мога да ги прочета. Нито пък ти.

— Аз поставих началото, Лавън. Убеден съм, че върху пластинките е писано на нашия език. Погледни първата дума: точно определения брой знаци за „история“. Не може да бъде съвпадение. А следващото буквосъчетание трябва да е „на“. Оттук нататък, като използвам само знаците, които вече са ми известни...

Шар се наведе и начерта с една пръчка върху пясъка друга група букви: м.ждузв.зд.ата.к.п.диция.

— Това пък какво е?

— Началото, Лавън. Само началото. Някой ден ще научим повече.

Лавън сви рамене.

— Възможно е, но когато бъдем в по-голяма безопасност. Сега не можем да си позволим да се мъчим с подобно нещо. От Първото пробуждане досега за пръв път преживяваме такива времена.

Старецът свъси вежди пред знаците на земята.

— Първото пробуждане... Защо като че всичко свършва там? Спомням си с най-малки подробности почти всичко, което се е случило оттогава насам. А какво с станало с нашето детство, Лавън? Като че ли никой от нас, оцелелите след Първото пробуждане, не е има детство. Кой са били родителите ни? Защо нямах никаква представа за света, при все че всички ние бях: възрастни мъже и жени?

— И отговорът е в плочите?

— Надявам се — отвърна Шар. — Вярвам, че е така. Но не съм сигурен. При Първото пробуждане пластинките бяха до мен в спората. Нищо повече не знам за тях, освен че на света няма нищо, с което да се сравнят. Останалото са умозаклучения и не съм стигнал много далече с тях. Някой ден... Някой ден...

— И аз се надявам — въздържано каза Лавън. — Нямам намерение да се подигравам, Шар, нито да бъда нетърпелив. Аз също

имам въпроси; всички имаме. Но за известно време се налага да ги оставим настрана. Ами ако въобще не открием докрай отговора им?

— Тогава това ще направят нашите деца.

— Но точно тук е същността на проблема, Шар: трябва да оцелеем, за да имаме деца. И да изградим такъв свят, в който те да разполагате време за учене. В противен случай...

Лавън прекъсна изречението, тъй като една фигура се стрелна между караула на входа на залата и като се завъртя, спря.

— Какво ново, Фил?

— Все същото — отговори Фил, като сви цялото си тяло заедно с раменете. Краката му докоснаха пода. — Крепостите на флоските са по продължение на цялата крайбрежна ивица; скоро ще ги завършат и тогава няма да посмеем да ги приближим. Още ли мислиш, че могат да бъдат прогонени?

Лавън кимна утвърдително.

— Но защо?

— Първо, за да направи впечатление. Досега винаги сме били в отбранителна позиция, въпреки че сме се справяли. Ако искаме да държим гладниците в смут, ще трябва да последва атака от наша страна. Второ, крепостите, които флоските изграждат, до една са тунели, изходи и входи — много по-подходящи за нас от къщите на ларвите. Не ми се мисли какво щеше да стане, ако гладниците се бяха сетили да ни обсадят вътре в тази зала. И освен това, Фил, имаме нужда от предна стража в една неприятелска страна, където гладниците трябва да бъдат убити.

— И тук е неприятелска страна — каза Фил. — На Дъното живее един стефаност^[4].

— Но той само залага капани, а не ловува. Решим ли да го убием, ще го намерим точно където сме го оставили последния път. А тези, които незабавно трябва да унищожим докрай, са скачащите, като дикраниите и нотхолките, плуващите, като ротарите и създателите на колонии, като флоските.

— Тогава най-добре да започваме веднага, Лавън. Завършат ли веднъж крепостите...

— Да. Събери взводовете си, Фил. Шар, хайде. Напускаме залата.

— За да нападнем крепостите?

— Разбира се.

Шар събра плочите си.

— По-добре ги остави тук, ще ти пречат в сражението — каза Лавън.

— Не! — решително отсече Шар. — Не искам да ги губя от погледа си. Ще ги взема.

---

[1] Вид камшичести. — Б.р. ↑

[2] Ручейникът е насекомо от рода Трихоптера. — Б.р. ↑

[3] Вид сладководно зелено водорасло. — Б.пр. ↑

[4] По името на тропическото пълзящо растение. — Б.р. ↑

3.

Смътни предчувствия, още по-обезпокоителни, (защото за пръв път имаше точно такова усещане), преминаха като облаци от рядка тиня през съзнанието на Лавън, докато армията очисти помещението на Дъното и започна да се издига към терموклина. Доколкото виждаше, всичко като че вървеше така, както го беше планирал. С придвижването на войската числеността ѝ нарасна от многобройните първаци, които се вляха в редиците ѝ от всички страни. Дисциплината бе добра; всеки човек бе въоръжен с дълга изсъхнала пръчка и от всеки колан, на ремък, прекаран през дупка, която Шар беше научил всички да пробиват, висеше ръчна брадва, направена от стъбло на харово водорасло. Навярно още преди да угасне светлината на този ден, там щеше да има много мъртви, но смъртта бе нещо обичайно за който и да е ден, а в случая щеше да се отрази зле най-вече на гладниците.

Над гълбините цареше хлад, който не се нравеше на Лавън, а във водата се усещаше и някакво течение, което не бе естествено под термоклина. Събирането на армията от завербувани измежду скитниците войници и укрепяването на залата отне твърде много дни. Последвалият интензивен размножителен период и обучението на новородените и новобранците бяха продължили още по-дълго — все крайно наложителни, но и фатални неща. Ако студът и течението бяха първите признаци на есента...

Ако беше така, нямаше какво да се направи. Признаците не можеха да се отложат, както настъпването на деня или нощта. Той даде знак на най-близкостоящото чехълче.

Блестящата торпила възви към него. Лавън посочи нагоре.

— Ето го термоклина, пара. Правилно ли сме се насочили?

— Да, Лавън. Натам е мястото, където Дъното се издига към небето. Крепостите на флоските са от другата страна, а там те няма да ни забележат.

— Пясъчната ивица, която започва от север... Така. Става по-топло. Да тръгваме.

Лавън внезапно почувствува, че плува по-бързо, като че бе изстрелян като семенце от някакви невидими пръсти. Той погледна

през рамо да види как останалите преминават през температурната бариера и видяното го развълнува силно, като всяко пробуждане. Досега Лавън не бе имал ясна представа за големината на войската, нито за триизмерната красота на тяхната динамична, подвижна организация. Дори първаците си бяха намерили място във взводовете — мощните им редици една след друга се издигаха подир Лавън от Дъното: най-отпред бързо плаваше една нокта, която като фар осветяваше пътя на останалите, следвана от конусовидно подредения ударен отряд на дидините, чиято задача бе да дебнат дали отделни гладници нямаше да побягнат и да обявят тревога; подир тях идваха хората и първаците, съставляващи главната сила, в стегнати формирвания — наредени красиво като фигурите от елементарната геометрия, които Шар бе взел за образец.

Пред тях се издигаше пясъчната ивица — огромна като всяка планинска верига. Лавън рязко се изви нагоре и преобърнатите остри камъни — пясъчните зрънца — като разлят скален поток бързо минаха покрай него и потънаха. Далече отвъд хребета, извисяващ се в небето през яркозеления сумрак, се намираха разклонените стъбла на растителната джунгла, която бе тяхната цел. Поради твърде голямото разстояние Лавън още не можеше да види прилепените крепости на флоските, но разбираше, че най-дългата част от похода е приключена. Той присви очи и проряза обляната от слънцето вода със силни, бързи удари на ципестите си ръце и крака. Подредени, нашествениците като порой се изсипаха подире му през билото на пясъчната ивица.

Лавън размаха ръката си в кръг. Флотилията, която го следваше, безмълвно и плавно образува голям параболоид с ос, насочена към джунглата. Крепостите вече се виждаха. Преди сформирването на армията те представляваха единствените плодове на тясно сътрудничество, известни в този свят. Бяха изградени от единични кафяви тръбици с тясна основа, прикрепени безразборно една към друга в изящно съчетание, като разклоняващ се корал. В отвора на всяка тръбица имаше по един флоск — ротатория, която се различаваше от останалите гладници по четирилистната детелина на венеца си и по единствения хващателен пръст, който стърчеше от края на гърба ѝ — с него тя непрестанно мачкаше кафявата си слюнка и старателно и здраво залепваше получените твърди топчета към ръба на тръбицата.

Както винаги, при вида на крепостите Лавън бе обзет от съмнение, което охлади мускулите му. Те бяха свършени — вечните каменни цветя на лятото, съществуващи много преди Първото пробуждане или появата на хора. И сигурно нещо не бе наред с водата в горния пласт; тя бе топла, замряла. Главите на флоските бръмчаха доволно в отворите на тръбите им; всичко бе така, както би трябвало да бъде и както винаги е било; войската бе видение, атаката — провал, преди още да е започнало...

След това ги усетиха.

Флоските моментално изчезнаха, като бързо свиха телата си в тръбиците. Кроткото жужене от непрекъснатото им хранене с всичко, което минава край тях, постепенно заглъхна; оцелели късчета се носеха на светлината около крепостта.

Лавън усети, че се усмихва. Доскоро флоските просто щяха да изчакат хората да се приближат достатъчно, за да ги погълнат само след няколко сражения тук-там и с няколко паузи в жуженето, докато необичайно големите хапки биваха обхванати и вкарани в мелниците им. Вместо това, сега те се скриха — бояха се.

— Напред! — изкрещя Лавън колкото му глас държеше. — Убивайте ги! Убивайте ги докато не са се свързали!

Армията зад него полетя подире му с потресаващ, дружен вик.

Тактиката пропадна. Един венец разтвори листенцата си в лицето на Лавън и бучащият водовъртеж го запрати към мрачните дълбини. Лавън бясно шибаше с бодливата си пръчка. Острият край се връза дълбоко в ресничестите издатъци. Ротаторията изрева като сирена и се сгърчи в тръбата си, скривайки нараненото си лице. Лавън неумолимо я последва.

В крепостта бе тъмно като в рог и бушуващите потоци от болка, които шуртяха край него, го хвърляха от една каменна стена към друга. Той стисна зъби и започна да мушка с пръчката. Тя тутакси се заби в някаква мека повърхност и ушите му прокънтяха от нов рев, примесен с изопачени откъслеци от думи на Лавъновия собствен език, безсмислени и ужасяващи поради агонията. Той ги посичаше и продължаваше да сече до мига, когато можа да овладее паниката си.

Веднага щом се свързе, Лавън претърси пипнешком разкъсания труп, за да унищожи яйцата. Върхът на пръчката откри къде са и ги

прободе. Треперещ, той се върна към отвора на тръбата и без да се замисли, се отблъсна към първия гладник, който мина оттам.

Това бе една дикрания. Тя злобно зави към него. Дори гладниците бяха научили нещо за сътрудничеството — дикранията воюваха добре в открити води. Те бяха най-силните подкрепления, които флоските можеха да извикат.

Острието на Лавъновата пръчка се плъзна по бронята на дикранията. Обезумял, Лавън мушкеше с надеждата да улучи някоя става, но пъргавото създание не му даде време да се прицели. То го нападна неудържимо и бръмчащият му венец се уви около главата му, притисна ръцете му към тялото...

Гладникът се сгърчи, дигна се и се отпусна. Лавън си проби път, като ту режеше, ту разкъсваше. Един дидин се оттегляше, измъквайки заострената си предна част. Тялото потъна надолу.

— Благодаря! — задъхано продума Лавън.

Протото се стрелна нататък, без да отвърне нищо — липсваха му достатъчно реснички, за да подражава на човешка реч. Вероятно му липсваше и такова желание — дидините не бяха общителни.

Някакъв стремителен водовъртеж отново изникна около Лавън и той сгъна дясната си ръка. Последваха пет минути като на сън, в които Лавън обмисли техниката за разправа с прилепения смучещ флоск. Вместо да се бори с течението и да върти пръчката напред-назад срещу врага, Лавън се остави на вихрушката и се носеше, стиснал пръчката между краката си надолу с острието. Резултатите бяха даже по-окуражаващи, отколкото се бе надявал. Върхът, забит с пълна сила от собствения капан на флоска, потъна наполовина в меката като на червей плът, докато в това време флоскът бе зинал да налага плячката. След всяка среща Лавън упорито извършваше неприятния ритуал за унищожаване на яйцата.

Най-накрая, когато се показваше от една тръба, Лавън установи, че битката се е отдалечила от него. Спря се на ръба да си поеме дъх и прилепен до облите прозрачни блокчета, наблюдаваше сражението. Трудно беше да се направи заключение как върви ръкопашният бой, но доколкото можеше да прецени, ротаториите губеха. Те недоумяваха как да посрещнат едно толкова старателно подготвено настъпление, а и не притежаваха разум в истинския смисъл на думата.

Дидините обикаляха от единия до другия край на фронта в две стегнати, ожесточени, работоспособни групи, които обкръжаваха и изстребваха наведнъж цели стада плаващи във от крепостите ротатории. Лавън видя не по-малко от половин дузина гладници, впримчени от дружните чехълчета — те две по две безмилостно влачеха оплетената в трихоцистната им мрежа съпротивляваща се жертва към Дъното, където тя неизбежно щеше да се задуши. Той се удиви, като съзря, че една от малцината нокти, които бяха придружили войската му, удря с иначе безвредното си пипало някакъв раболепен ротар — гладникът бе прекомерно изумен, за да ѝ се противопостави, и Лавън за пръв път разбра как се чувства ротарът.

Отдолу се зададе една фигура, която бавно и умерено доплува до него. Беше старият Шар, силно запъхтян. Лавън се пресегна и го изтеглило ръба на тръбата. Лицето на човека носеше печат на уплаха — полушок, полускръб.

— Няма ги вече, Лавън — каза той. — Край. Загубени са.

— Какво? Кое го няма? Какво е станало?

— Плочата. Ти беше прав. Трябваше да предположа. — Той се разтърси от ридания.

— Каква плоча? Успокой се. Какво се е случило? Загубил си едната от историческите пластини, или и двете?

Лека-полека учителят му като че отново си възвръщаше способността да диша равномерно.

— Едната — жално каза той. — Изпуснах я в схватката. Другата скрих в празната тръба на флоските. Но изтървах първата — точно тази, която бях започнал да разчитам. Тя падна чак на Дъното, а аз не можех да се освободя, за да я догоня, можех единствено да гледам как се носи надолу към мрака. Нищо чудно цял живот да пресяваме тинята и пак да не я намерим.

Той зарови лице в ръцете си. Застанал на ръба на кафявата тръба, в зеления отблясък на водите Шар изглеждаше и покъртително, и нелепо. Лавън не знаеше какво да отговори — той също съзнаваше, че загубата е огромна и вероятно невъзвратима и че ужасната празнота в паметта им до Първото пробуждане навярно вече никога няма да бъде запълнена. Но съвсем смътно долавяше какво означаваше това за Шар.

Друг човешки силует се спусна към него и се обърна.

— Лавън! — чу той да го вика гласът на Фил. — Успех! Успех! Плувците, поне малкото, които са останали, бягат. В крепостите някъде има още флоски, но те се крият в тъмнината. Ако само сполучим да ги прилъжем вън, на открито...

Върнат с трясък към настоящето, Лавън бързо премисли какви възможности имаха. Още съществуваше опасност да се провали цялото нападение, ако флоските се укрепяха добре. В края на краищата голямото изстребление не бе едничката им цел — те бяха тръгнали да завладеят крепостите.

— Шар, свързани ли са тези тръби по някакъв начин?

— Да — отвърна старецът без интерес. — Системата е непрекъсната.

Лавън скочи във водата.

— Хайде, Фил. Ще ги нападнем в тил.

Той зави и се втурна в отворието на тръбата, а Фил го следваше по петите.

Тук бе много тъмно, а водата беше наситена със зловонието на последния обитател, но след като опипва един миг, Лавън откри отвора, който водеше към другата тръба. Лесно можеше да се досети накъде е изходът поради височината на стените: всичко, което флоските строяха, завършваше с конусовидна дупка и тръбите се различаваха само по размерите си. Лавън решително си проправяше път към главната част, като непрекъснато се движеше надолу и навътре.

Веднъж те минаха под някакъв отвор, над който водата бурно клокочеше; оттам се чуваха приглушени викове и предизвикателно бръмчене. Лавън спря и мушна с „меча“ си в дупката. Стреснатата ротатория изпищя пронизително и рязко сви нагоре ранената си задна част, като неволно разхлаби смукалата, залепени за стените на тръбата Лавън продължи пътя си усмихнат — хората горе щяха да довършат останалото.

Добрали се най-после до главната тръба, Лавън и Фил методично тръгнаха от разклонение на разклонение, като или промушваха с копие изотзад изненаданите гладници, или ги откъсваха от местата им, така че хората отвън можеха да ги хванат още щом се понасяха нагоре, тласкани от тягата на собствените си венци. Тромпетовидната форма на тръбите пречеше на гладниците да се обърнат назад и да се бият или

да преследват нападателите си из крепостта и да ги изненадват в гръб — всеки флоск стоеше само в „стаята“ си, която никога не напускаше.

Разрушаването на крепостите едва ли отне повече от петнадесет минути. Денят току-що бе започнал да преваля, когато Лавън се появи с Фил на една тръбеста кула и двамата погледнаха надолу към Първото човешко селище.

Той лежеше в тъмнината, с чело, притиснато към коленете, неподвижен като мъртвец. Водата бе застояла и студена, мракът — пълен. Заобикаляха го стените на тръбовидната крепост на флоските, а над него едно чехълче добави поредното пясъчно зрънце върху новия купол на покрива. Останалите бойци си отдъхваха също в тръби, покрити с други видове нови каменни капаци, но не се чуваше никакъв шум от движение и гласове. Бе тихо като в гробница.

Мислите на Лавън бяха бавни, горчиви като сироп с успокоително. Оказа се, че е бил прав за преминаването на сезоните. Времето едва му бе стигнало да доведе всичките си хора от залата в крепостите преди ежегодното наводнение на настъпващата есен. Тогава водите на Вселената се завъртаха веднъж, приближавайки небесата до Дъното и Дъното до небесата, след което двете се смесваха. Термоклинът се разрушаваше и оставаше така, докато идването на следващата пролет не го възстановяваше.

И неизбежно рязката промяна в температурата и кислородното съдържание отново бе подействувала на спорообразуващите жлези. Сферичната кехлибарена черупка вече се надигаше около Лавън и той с нищо не можеше да се противопостави. Това бе рефлексен процес, без връзка с волята, като туптенето на сърцето му. Скоро луминисциращите масти, които пълнеха спората, щяха да се излеят навън, заменяйки студената замърсена вода, и тогава щеше да дойде сънят...

И всичко се случваше точно когато бяха направили едно истинско завоевание, бяха се установили във вражеската страна и бяха изправени пред възможността да изтребят гладниците поголовно и завинаги. Яйцата на гладниците бяха вече снесени и догодина щеше да се наложи да повторят всичко отначало, но имаше и друго — загубата на плочата; Лавън съвсем отскоро бе започнал да разсъждава какво може да означава това за бъдещето.

Чу се леко „туп“, когато последното пясъчно зрънце падна на мястото си върху покрива. Звукът не беше окончателният завършек на пристъпа на отчаяние, срещу който той предварително се бе борил. Напротив, той като че последва един прилив на необяснимо задоволство, с което разсъдъкът му започна все по-бързо и по-бързо да се унася в сън. В края на краищата те се намираха в безопасност. Не можеха да ги прогонят от крепостта. А на другата година щеше да има по-малко гладници, защото бяха унищожили много яйца, а тези, които ги снасяха... Все пак едната пластинка беше останала... Тихо и студено; мрак и безмълвие.

В едно забравено кътче на Галактиката водният свят на Хайдрот безкрайно лети около червената звезда Тау от съзвездието Кит. Месеци наред живот бе кипял е езерата и вирове му, но сега слънцето се оттегляше от зенита, падна сняг и ледът настъпваше откъм вечния океан. Животът отново потъваше в сън, наподобяваш смърт, а битките, страстите, стремежите и пораженията на хиляди милиони микроскопични същества се потапяха в забрава, в която такива неща нямат никакво значение.

Да, такива неща изобщо нямат значение, когато зимата властва на Хайдрот — но тя не царува вечно.

ЦИКЪЛ ВТОРИ

1.

Най-после старият Шар остави дебелия, нащърбен метален лист и се загледа през прозореца на крепостта — явно блещукащият златистозелен мрак на летните води отморяваше очите му. На меката флуоресценция, която треперливо го осветяваше, изпращана от една нокта, невъзмутимо дремеща под кръстовидния свод в помещението, Лавън виждаше, че Шар всъщност е млад. Лицето му беше така изящно изваяно, като че да подсказва, че не бяха минали много сезони, откакто за пръв път бе излязъл от спората си.

Разбира се, Лавън нямаше никаква истинска причина да очаква да види старец. По традиция наричаха всеки Шар „Стария Шар“. Причината за това, както и за всичко останало, бе забравена, но обичаят се бе запазил. Прилагателното поне придаваше тежест и достойнство на длъжността — да съсредоточаваш човешката мъдрост, както всеки Лавън съсредоточаваше властта.

Сегашният Шар принадлежеше към шестнайсетото поколение и следователно сигурно беше поне два сезона по-млад от самия Лавън. Стар беше само по отношение на опита.

— Лавън, ще трябва да ти отговоря честно — каза най-накрая Шар, все още загледан през високия несиметричен отвор. — Също както предшествениците ти са идвали при моите, ти идваш при мен, узрял за тайните на металната плоча. Мога да ти разкрия някои от тях, но и аз не зная какво е значението на повечето неща.

— След толкова много поколения?! — учуди се Лавън. — Не направи ли Шар III първия пълен превод? Това беше твърде отдавна.

Младият човек се обърна и погледна Лавън с очи, потъмнели и разширени от дълбините, в които се бяха взирали.

— Мога да прочета написаното на плочата, но по-голямата част от него като че няма никакъв смисъл. Най-лошото е, че ръкописът е недовършен. Не знаеше ли това? Така е. Една от пластините била

загубена в сражение с гладниците през Първата война, докато тези крепости още били в техни ръце.

— За какво съм дошъл тогава? — каза Лавън. — Няма ли нищо ценно върху запазената плоча? Наистина ли в плочите е била събрана мъдростта на Създателите, или става дума за друг мит?

— Не. Не, вярно е — бавно отвърна Шар, — поне дотолкова се разбира.

Той млъкна и двамата мъже се обърнаха и се втренчиха в призрачната сянка, която внезапно се бе появила пред прозореца. Тогава Шар тежко изрече.

— Влез, пара.

Чехлоподобният организъм, почти прозрачен, като се изключат хилядите сребристочерни зрънца и пенестите мехурчета, струпани във вътрешността му, се плъзна в стаята и застина във водата, а ресничките му глухо бръмчаха. Помълча за миг, докато говореше телепатично с ноктата по тържествения начин, характерен за всички първаци. Нито един човек никога не бе прекъсвал тези беседи, но нямаше съмнение, че те наистина съществуваха — поколения наред хората ги бяха използвали като съобщително средство при дълги разстояния.

После ресничките на чехълчето отново затрептяха:

— Шар и Лавън, ние пристигнахме, според обичая.

— Добре дошли тогава! — каза Шар. — Лавън, да оставим за малко въпроса за пластинките, докато чуеш какво има да каже чехълчето — то е част от знанията, които всеки Лавън трябва да има, когато встъпва в длъжност, така че то е първо на дневен ред. Аз мога донякъде да ти загатна за това, което сме. Но се налага най-напред чехълчето да ти разкаже нещо за това, което не сме.

Лавън кимна с готовност и проследи първака, който внимателно се настани върху дяланата маса, където седеше Шар. От целия вид на съществото се излъчваше такова съвършенство и пестеливост в устройството, такава грация и сигурност в движенията, че той трудно можеше да повярва в собствената си скоро достигната зрелост. Чехълчетата и всички първаци го караха да се чувства ако не лошо замислен, то поне несъвършен.

— Известно ни е, че в тази вселена не е логично да има хора — рязко бръмчеше блещукащият, сега инертен цилиндър върху масата. — Нашата памет е обща собственост на всичките ни раси без

изключение. Тя стига назад до време, когато тук не е имало създания като хората, нито дори далечни техни подобия. Според нея един ден тук неочаквано се появила доста голяма група хора. Спорите им се разпилели по Дъното — ние ги открихме скоро след сезонното ни пробуждане и видяхме вътре очертанията на спящи хора. След това хората разчупиха спорите си и се показаха. Отначало изглеждаха безпомощни и гладниците поглъщаха десетки от тях, както по онова време поглъщаха всичко, което се движи. Но това скоро свърши. Човеците бяха интелигентни, предприемчиви. И надарени със специфична черта — характер, който не притежаваше нито едно друго създание в този свят, дори и свирепите гладници. Хората ни организираха да избием хищниците и именно в това се състоеше разликата. Хората бяха инициативни. Сега ние имаме думата, която вие ни дадохте, и я използваме, но все още не знаем точно на какво е белег тя.

— Вие се бихте рамо до рамо с нас — каза Лавън.

— При това с удоволствие. Никога нямаше да се сетим сами за тази война, но тя бе успешна и донесе добрини. Въпреки всичко, ние се чудехме. Виждахме, че хората плуват лошо, ходят лошо, лошо се катерят и лошо пълзят. Разбрахме, че те са създадени, за да изработват сечива и да си служат с тях — идея, която още не ни е ясна, защото една такава прекрасна дарба направо се прахосва в тази вселена, а друга няма. Има ли полза от някои крайници, каквито са ръцете на хората, да си служат със сечива? Не знаем. Според нас е ясно, че такова радикално нещо би трябвало да доведе до много по-голямо Господство над света, отколкото се оказа възможно за хората. Главата на Лавън се замая.

— Пара, нямах понятие, че вие, първаците, сте философи.

— Първаците са древен народ — намеси се Шар. Той отново се бе обърнал да погледне през прозореца, сключил ръце зад гърба си. — Те не са философи, Лавън, но са безжалостно логични. Послушай това чехълче!

— За тези разсъждения би могло да има едно-единствено заключение — продължи чехълчето. — Нашият необикновен съюзник, Човекът, не прилича на нищо друго в тази вселена. Той бе и си остава негоден за нея. Мястото му не е тук; бил е... адаптиран. Това ни навежда на мисълта, че има други вселени освен нашата, но не можем

да си представим къде се намират те и какви са особеностите им. Както е известно на хората, ние нямаме въображение.

Иронични ли бяха думите на това създание? Лавън не можеше да прецени. Той бавно каза:

— Други вселени ли? Как може това да е истина?

— Не знаем — бръмна монотонният глас на първака.

Лавън изчака, но чехълчето явно нямаше какво повече да каже.

Шар отново се бе разположил върху перваза на прозореца, обгърнал с ръце коленете си, и наблюдаваше приближаването и отдалечаването на неопределени очертания в осветения залив.

— Истина е — рече той. — Написаното върху плочата го изяснява. А сега нека ти разкажа какво гласи тя... *Ние сме били направени, Лавън.* Направили са ни хора — не като нас, но все пак наши прародители. Сполетяла ги е някаква беда, затова са ни създали и са ни сложили тук, в нашата вселена — така че, въпреки че е трябвало да загинат, човешкият род да продължи да съществува.

Лавън се надигна от изтъканата от спирогири рогозка, върху която седеше.

— Сигурно ме мислите за глупак! — рязко каза той.

— Не, ти си нашият Лавън; ти имаш право да научиш истината. Разбирай я както си искаш. — И Шар прехвърли ципестите си крака обратно в стаята. — Това, което ти казах, може да е трудно за вярване, но изглежда, че е така. Думите на чехълчето го потвърждават. Нашата непригодност да населяваме това място е очевидна. Ще ти дам няколко примера... Четиримата предишни Шар установиха, че няма да отидем по-далеч в проучванията си, докато не открием как да регулираме топлината. Получихме достатъчно топлина по химичен път, за да докажем, че дори водата около нас се променя, щом температурата се повиши или понижи забележимо; това разбрахме от самото начало. Но спряхме дотам.

— Защо?

— Защото топлина, получена в открити води, изчезва така бързо, както и се получава. Веднъж се опитахме да затворим тази топлина и вдигнахме във въздуха цяла тръба от крепостта, унищожавайки всичко наоколо; сътресението бе ужасно. Измерихме наляганията, получени при взрива, и установихме, че никой от познатите ни материали не би устоял. На теория има някои по-издръжливи вещества — но за

получаването им се нуждаем от топлина! Вземи нашия химичен състав. Живеем във вода. До някаква степен всичко, изглежда, е разтворимо. Как изолираме една химична проба в съда, в който я поставяме? Как поддържаеме един разтвор еднакво наситен? Не зная. Всички пътища ме извеждат до една и съща каменна врата. Ние сме мислещи същества Лавън, но има нещо крайно погрешно в начина, по който възприемаме вселената, където живеем. На практика излиза, че не постигаме нищо.

Лавън безпричинно отметна развяната си коса назад и каза:

— Може би имаш предвид грешките ни. Справяли сме се добре с войните, с реколтите и с други подобни практически въпроси. Ако не успеем да създадем голямо количество топлина... е, повечето от нас няма да забележат липсата ѝ; стига ни и тази, която имаме. Как се предполага, че е изглеждала другата галактика, онази, в която са живели предците ни? Дали е била поне малко по-добра от нашата?

— Не зная — призна Шар. — Тя толкова се е различавала от сегашната, че е трудно да ги сравняваме. Металната плоча разказва някаква история за хора, които странствали от едно място на друго в самоходен затворен съд. Единственият аналогичен случай, който ми идва на ум, са лодчиците от обвивките на диатоми, които използват нашите младежи, за да се пързаят по термонаклона, но явно в дадения случай става въпрос за нещо с много по-големи размери.

Представям си огромна лодка, затворена отвсякъде, достатъчно голяма, за да побере много хора — навярно двадесет или тридесет. Трябвало е да пътува поколения наред в някаква среда, където не е имало каквато и да е вода за дишане, така че хората били принудени да си носят лични запаси и непрекъснато да ги подновяват. Немало годишни времена, никакъв лед не се образувал върху небосклона, защото за една затворена лодка няма небе, затова не е имало и спорообразуване.

После лодката претърпяла някаква авария. Хората в нея знаели, че ще умрат. Те ни създали и ни оставили тук като свои деца. Тъй като били обречени на гибел, записали историята си върху металните листове, за да ни разкажат какво се е случило. Предполагам, че щеше да ни стане по-ясно, ако разполагахме с плочата, която Шар I загубил през войната, но нея я няма.

— Това звучи като притча — каза Лавън, свивайки рамене. — Или като песен. Разбирам защо не ви е ясно. Но не разбирам защо се мъчите да си го изясните.

— Заради плочата — отвърна Шар. — Ти вече я държа в ръце и сам разбираш, че нямаме нищо друго, подобно на нея. Нашите метали са непречистени и съдържат примеси; изкованото от тях издържа известно време и после се разпада. А тази пластина блести все по един и същ начин, поколение след поколение. Не се променя; нашите чукове и шила се чупят в нея: малкото топлина, която успяваме да получим, не ѝ действа. Плочата не е била направена в нашата вселена; и само това обстоятелство стига, за да гледам сериозно на всяка дума, изписана върху нея. Някой се е постарал много, за да направи тези пластини неразрушими и да ни ги остави. Някой, за когото думата „звезди“ е била толкова важна, че я повторил четиринадесет пъти, въпреки че тази дума като че ли няма смисъл. Склонен съм да мисля, че ако нашите създатели споменат една дума дори два пъти в запис, който е направен сякаш за да остане завинаги, за нас е важно да разберем значението ѝ.

Лавън отново се изправи.

— Всички тези галактики извън нашата, огромни лодки и безсмислени думи... не мога да кажа, че не съществуват, но не виждам с какво променят нещата — заяви той. — Последните няколко поколения Шар са посвещавали целия си живот да отглеждат по-добри водораслови култури за нас и да ни показват как да ги обработваме, вместо да разчитаме на случая да се храним с бактерии. Още по-отдавна Шар изобретили военни машини и разработили планове. Всичко това си е струвало труда. В онези дни, Лавън, очевидно са се справяли без металната плоча и загадките ѝ; и са гледали и с Шар да бъде така. Е, що се отнася до мен, с радост ти оставям плочата, щом я предпочиташ пред подобряването на реколтата, но съм убеден, че тя трябва да бъде захвърлена.

— Добре — промърмори Шар, като сви рамене. — Щом не я искаш, значи обичайният разговор е приключил. Ще си вървим по...

От повърхността на масата се чу усилено се бръмчене. Чехълчето се надигаше, а вълните от движението преминаваха по ресничките му подобно на вълните, безшумно поклащащи узрелите стъбла в полетата с нежни плесени, посадени по Дъното. То бе стояло

така тихо, че Лавън го бе забравил; от начина, по който Шар се сепна, можеше да заключи, че същото бе станало и с мъдреца.

— Това е голямо решение — трептеше звукът, който бликаше като струя от съществото. — Всички първаци го чуха и са съгласни с него. От дълго време се страхуваме от този метален лист; страхуваме се, че хората ще се научат да го разбират, ще отидат, както е написано, в някое тайно място и ще изоставят първаците. Днес вече не се плашим.

— Не е имало от какво да се страхувате — прекалено снизходително отвърна Лавън.

— Ти си първият Лавън, който го казва — промълви чехълчето. — Радваме се. Ще изхвърлим плочата според нарежданията на Лавън.

С тези думи блещукащото създание се спусна към отвора. То вдигна оцелялата пластина, върху която бе стояло на масата, като внимателно я закачи на своите закривени в края еластични коремни ресни. Вътре в прозрачното му тяло вакуолите набъбнаха, за да увеличат водоизместимостта му и да му помогнат да носи тежкия товар.

Шар изкрещя и се хвърли през водата към прозореца.

— Спри, чехълче!

Но чехълчето вече бе изчезнало — така светкавично, че дори не чу, че го викат. Шар изви тялото си и опря едното си рамо на стената на кулата. Не каза нищо. Достатъчно бе да се види лицето му. Лавън не издържа да го гледа повече от миг.

Сенките на двамата мъже започнаха бавно да се движат по неравния каменен под. Ноктата се спусна към тях откъм свода — пипалцето ѝ разбъркваше водата, а вътрешната ѝ светлина неравномерно пламваше и замираще. Тя също се понесе през прозореца след братовчеда си и бавно потъна към Дъното. Постепенно живото ѝ огънче избледня, трепна в глъбините и угасна.

2.

Дълго време Лавън успяваше да си наложи да не мисли много за загубата. Винаги имаше много работа за вършене, да се поддържат крепостите, бе постоянно задължение. Хилядата разклоняващи се на две пристройки с годините се рушаха, особено в основите си, където се захващаха една за друга, и никой Шар досега не бе предложил спойка, по-добра от слюнката на ротаторията, която някога ги бе слепила. При това пробиването на прозорци и изграждането на стаи в началото бе извършвано безразборно и често пъти набързо. Архитектурният инстинкт на гладниците в края на краищата не беше имал за цел да посреща нуждите на човешки наематели.

И освен това — посевите. Хората вече не зависеха от случайните бактерии, изядени набързо; сега на Дъното имаше плаващи килимчета от особени водни плесени, водорасли и гъби — изобилни и хранителни, отглеждани от пет поколения Шар. Те изискваха непрекъснати грижи, за да се запазят чисти видовете и да не се разрешава на по-старите и по-малко интелигентни видове първаци да ги използват за пасбище. Естествено, в последната задача обединиха усилията си най-сложно устроените и далновидни представители на първаците, но бяха необходими хора, които да ги надзират.

След войната с гладниците имаше период, когато беше нещо обикновено да ловят тромаво движещите се и глупави диатоми, чиито нежни и крехки стъкловидни черупки бяха толкова чупливи и които не можаха да се научат, че дори ако гласът е приятелски, не е сигурно, че е на приятел. Все още се намираха хора, които счупваха някой диатом, ако никой не ги гледаше, но за учудване на първаците, тях ги смятаха за варвари. Неясната и простидушна реч на великолепно изваяните растения ги бе поставила в категорията на обществени любимци — понятие, което първаците изобщо не можеха да проумеят, особено след като хората признаваха, че диатомите върху половин черупка са много вкусни.

Лавън бе принуден да се съгласи твърде рано, че отликата е минимална. В крайна сметка нали хората се хранеха с десмиди^[1], които се разграничаваха от диатомите само по три особености:

обвивките им бяха гъвкави, не се движеха (всъщност движеха се само няколко групи диатоми) и не говореха. И въпреки всичко Лавън, както и повечето хора, изглежда, наистина намираха някаква разлика, независимо дали първаците я забелязваха, или не — толкова! При тези обстоятелства той смяташе, че част от дълга му като потомствен вожд на хората е да опазва диатомите от случайните браконieri, които ги пасяха, нарушавайки обичая, във високите пластове на сгряното от слънце небе.

Но все пак за Лавън се оказа непосилно да си създава толкова работа, че да забрави мига, в който последните указания за произхода и предназначението на Човека бяха грабнати в резултат на лекомисленото му преувеличение и отнесени в мъглявината.

Сигурно бе възможно да поиска от чехълчетата да върнат металния лист, като обясни, че е станала грешка. Първаците бяха същества с неумолима логика, но те уважаваха хората, бяха привикнали с тяхната непоследователност и имаше вероятност да променят решението си, ако ги заставеха...

Съжаляваме. Плочата бе пренесена над крайбрежната ивица и бе пусната в залива. Ще претърсим Дъното там, но...

С чувство на тъга, което не успяваше да подтисне, Лавън съзнаваше, че щеше да получи или този, или много сходен отговор. Когато първаците решаваха, че нещо е ненужно, те не го скриваха в някоя стая като стари жени. Изхвърляха го своевременно.

Но при все че съвестта го мъчеше, Лавън бе почти убеден, че плочата е изгубена за добро. Какво въобще бе направила тя за хората, освен че осигуряваше на всички Шар безполезни въпроси, над които да размишляват в късните години на живота си? Това, което самите Шар бяха извършили за благото на Човека, тук, във водата, в света, във Вселената, бе осъществено чрез пряко експериментирание. От плочите не бе идвало никога нито частичка ценно знание. Във втората пластина изобщо нямаше нищо друго освен неща, за които бе най-добре да не се разсъждава. Първаците бяха прави.

Лавън промени положението си върху клончето, където седеше, за да наглежда прибирането на пробната реколта от синьо-зелени маслодайни водорасли, които се носеха като пихтиеста маса близо до горната част на небето, и леко потъркваше гръб в грапавия ствол. Всъщност първаците рядко грешаха. Липсата на творческо начало и

неспособността им да измислят някоя оригинална идея бе колкото недостатък, толкова и дарба. Това им даваше възможност винаги да виждат и усещат нещата такива, каквито са, а не каквито очакваха да бъдат, тъй като те не притежаваха и уменията да се надяват.

— Ла-вън! Ла-въ-н!

Проточеният вик изплава от сънните глъбини. Като се опираше с една ръка на върха на клонката, Лавън се наведе и погледна надолу. Един от жътварите бе извърнал очи към него, отпуснал теслата, с която откъсваше от преплетения килим слепените в четворки водорасли.

— Тук съм, горе. Какво има?

— Отрязахме узрялата част. Да я издърпаме ли навън?

— Издърпайте я — отвърна Лавън с ленив жест и отново се облегна назад. В същия миг над него избухна блестящо червеникаво сияние и се хвърли надолу към дълбочините като много тънка верига от ковано злато. Ярката светлина, която денем се намираще над небето и се засилваше или отслабваше според някакъв закон, който досега нито един Шар не бе успял да разбере, отново засияваше.

Малцина бяха тези, които, попаднали в топлия отблясък на тази светлина, устояваха да не вдигнат поглед към нея, особено когато най-горната част на самото небе се смръщваше и усмихваше толкова наблизко, че човек можеше да се изкачи или доплува до нея. Но както винаги досега, вгълбеният поглед на Лавън му даде в замяна само собственото му изкривено отражение и отражението на растението, върху което седеше.

Тук бе горната граница, третата от трите повърхности на Вселената. Първата от тях бе Дъното, където водата свършваше.

Втората повърхност бе термоклинът, достатъчно изразен през лятото, за да се пързаят по него, но където лесно се проникваше, стига да знаеш как.

Третата повърхност бе небето. През нея можеше да се премине толкова, колкото и през Дъното, а и нямаше никаква основателна причина да опитат. Там завършваше Вселената. Светлината, която всекидневно играеше над нея, като изгриваше и залязваше както си иска, изглежда, бе едно от свойствата ѝ.

Към края на сезона водата постепенно ставаше по-студена и се дишаше по-трудно, а в същото време светлината отслабваше и интервалите между настъпленията на мрака се скъсяваха. Започваха да

се движат бавни течения. Покачилата се вода ставаше мразовита и спадаше. Тинята от Дъното се размътваше и се понасяше заедно със спорите от полята с плесени. Термоклинът се разклащаше, накъсваше се и се разнасяше. Небето постепенно се замъгляваше от частици мек нанос, вдигнали се от Дъното, от стените и от ъглите на Вселената. Някога много отдавна, целият свят е бил студен, неприветлив, гъмжащ от пожълтяващи умиращи твари. Светът загивал до мига, когато първият поток топла вода боязливо нарушил зимната тишина.

Така било по времето, когато изчезнала втората повърхност. Ако и небето се стопеше...

— Лавън!

Непосредствено след продължителния вик едно блестящо балонче се издигна край Лавън. Той протегна ръка и го мушна, но то отскочи от островърхия му палец. Мехурчетата с газ, които извираха от Дъното късно през лятото, бяха почти неуязвими, а когато се случеше да ги удариш много силно или да ги пробиеш, те се разделяха на помалки мехурчета, които нищо не можеше да засегне, като оставяха след себе си изключително неприятна миризма.

Газ. Вътре в балончетата нямаше вода. Ако човек влезеше в някое от тях, не би имал какво да диша.

Но, разбира се, не беше възможно да се влезе в мехурчетата. Повърхностното напрежение бе твърде високо. Бяха здрави като металната плоча на Шар. Като най-горната част на небето.

Като най-горната част на небето... А над него? Дали светът на пукнатото мехурче бе от газ, а не от вода? Дали всички светове не представляваха водни балончета, плаващи в газ?

Ако бе така, не можеше и дума да става за пътуване между тях — тъй като преди всичко нямаше начин да се пробие небето. А и ранната космография не осигуряваше с нищо Дъната на световете.

И при все това някои от местните обитатели буквално се зариха в Дъното, доста навътре, като търсеха нещо недостижимо за Човека в тези гълбини. Дори горният пласт на талогоа в разгара на лятото гъмжеше от миниатюрни същества, за които тинята бе естествена среда. И въпреки че много от създанията, с които хората живееха, не можеха да преминават свободно от двете водни области, разделени от термоклина, хората можеха и го правеха.

Ако новата Вселена, за която бе говорил Шар, изобщо съществуваше, тя трябваше да се намира отвъд небето, където бе светлината. Защо пък да не можеше да се прекоси небето? Обстоятелството, че мехурчетата понякога се пръсваха, показваше, че на повърхността между водата и газа имаше обвивка, която не бе напълно устойчива. Въобще някой беше ли правил такъв опит? Лавън смяташе, че е еднакво невъзможно човек да си пробие път през най-горната част на небето и да се зарови в Дъното, но сигурно имаше някакви начини да се избегне тази трудност. Тук, зад гърба му, например, вирееше едно растение, което най-вероятно продължаваше и отвъд небето — горните му клони изглеждаха пречупени и извити назад само защото погледът се лъжеше по отражението.

Винаги бяха смятали, че растенията загиват, когато стигнат до небето. С повечето от тях наистина ставаше така — често мъртвият клон се виждаше размекнат и пожълтял, а кутийките на съставните му клетки бяха празни и се носеха потопени в съвършената огледална повърхност. Но някои просто бяха отсечени, подобно на това, което сега го приютяваше. Вероятно само изглеждаха така, а всъщност се извисяваха безкрайно далече в друго място — място, където навярно се бяха родили хората и може би още живееха там...

Двете плочи бяха изчезнали. Оставаше само един начин да се провери.

Лавън решително започна да се катери към трептящото огледало на небето. Нозете му с шиповидни палци тъпчеха разсеяно струпаните обвивки на крехките шарени диатоми. Камбановидните глави на вортицелите^[2] — кротките и тихи братовчеди на чехълчетата — се свиваха стреснато на извитите си стъбълца, за да му дадат път и глупаво да клюкарстват зад гърба му.

Лавън не ги чуваше. Той продължаваше да се катери упорито към светлината, вкопчвайки пръстите на ръцете и краката си в ствола на растението.

— Лавън! Къде отиваш, Лавън?

Той се наведе и погледна надолу. Човекът с теслата — фигура, подобна на кукла, — му махаше от едно синьозелено петно, наведено над някаква виолетова пропаст. Почувствувал световъртеж, Лавън отвърна очи, като хвана здраво ствола: за пръв път се намираще

толкова високо. Разбира се, нямаше защо да се бои дори ако паднеше, но страхът му бе вроден. След малко той продължи да се катери.

Още миг — и докосна с ръка небето. Спря да си поеме дъх. Около основата на палеца му, където се размиваше кръвта от малка раничка, пръсналите се при движението му любопитни бактерии заизвиваха безмозъчните си тела обратно към тъмната червена примамка.

Той почака, докато си отдъхне, и пак започна да се катери. Небето натискаше темето, тила и раменете му. Като че то леко поддаваше с жилава еластичност, без триене. Водата тук прекомерно блестеше и бе напълно безцветна. Лавън пристъпи още крачка нагоре, като блъсна с плещите си огромната тежест.

Оказа се безполезно. Все едно да се опиташе да влезе в скала.

Отново му се наложи да си почине. Докато пъхтеше, той направи интересно откритие. Навсякъде около стеблото на водното растение стоманената повърхност на небесата се извиваше нагоре и образуваше нещо, подобно на калъф. Лавън установи, че може да пъхне ръка в него; като че имаше достатъчно място да се побере и главата му. Прилепил се плътно към ствола, той вдигна поглед, за да види калъфа отвътре и го опипа с ранената си ръка. Блясъкът бе ослепителен.

Последва особена беззвучна експлозия. Цялата му китка веднага бе обкръжена от някаква силна хватка, която като че я разрязваше на две. Заслепен от удивление, Лавън се втурна нагоре.

С височината обръчът на болката се премести плавно надолу по вдигнатата му ръка, но неочаквано опася раменете и гръдния му кош. Още един тласък...

Имаше нещо ужасно не наред. Той се притисна до стеблото и се помъчи да си поеме въздух, но... нямаше какво да диша.

Вода шуртеше от тялото му, от устата, ноздрите и хълбоците му, лееше се на плътни струи. Силен изгарящ сърбеж пропълзя по кожата му. Всяка конвулсия го пробождаше като дълъг нож и някъде много отдалече чуваше как от белите му дробове излизаше още вода с отвратително пенесто съскане. В главата му някакъв огнен език започна да разяжда основата на носната му кухина.

Лавън потъваше.

С последен гърч той ритна, отблъсна се от трошливия ствол и падна. Разтърси го мощен удар, а след това водата, която го бе държала

така здраво, когато за пръв път се опита да я напусне, го прие обратно със студена ярост.

С разперени ръце и крака, като се премяташе нелепо, той се понесе надолу, надолу и все по-надолу — към Дъното.

---

[1] Сладководно водорасло със зелен цвят. — Б.пр. ↑

[2] Едноклетъчни ресничести микроорганизми. — Б.р. ↑

3.

Много дни наред Лавън лежа безчувствен, свит на кълбо в спората си, като в зимен сън. Сътресението от студа, което бе изпитал при завръщането в родната си вселена, бе възприето от тялото му като признак за приближаващата зима; така възприе и кислородния глад през краткия си престой над небето. Спорообразуващите жлези моментално бяха заработили.

Ако не бе станало така, Лавън сигурно щеше да умре. Опасността от удавяне изчезна още докато падаше, с излизането на мехурите въздух от белите му дробове, отново поели животворната вода. Но за рязко обезводняване и слънчево изгаряне трета степен потопената вселена не знаеше лек. След като прозрачното кехлибарено кълбо го обгърна, оздравителната околплодна течност, произвеждана от спорообразуващите жлези, предоставяше единствената възможност за Лавън.

Кафявото кълбо, неподвижно във вечната зима на Дъното, бе намерено подир няколко дни от една скитаща амеба. Долу температурата бе винаги четири градуса, независимо от сезона, но никой не бе чувал там да е откривана спора, докато слоят вода над термоклина още бе топъл и богат на кислород.

Само след час спората бе заобиколена от десетки учудени първаци, които се бутаха един в друг, за да докоснат черупката с тъпите си, безоки муцуни. След още час цял взвод загрижени мъже от крепостите се гмурнаха от горе, от високото, за да опрат собствените си носове в прозрачната стена. После бяха дадени бързи разпореждания.

Четири чехълчета се групираха около кехлибареното кълбо — последва приглушена експлозия от спукването на трихоцистите им. Те изпуснаха реснички и тръгнаха нагоре, като теглеха с големи усилия.

Спората на Лавън леко се залюля в тинята и след това бавно се издигна, заплетена в тънката мрежа. Наблизо една нокта изпращаше студена трептяща светлина към мястото на действието, за да помогне на скупчилите се хора. Фигурата на спящия Лавън — с наведена глава

и колене, притиснати до гърдите — се търкаляше с нелепа тържественост вътре в обвивката, докато я придвижваха.

— Заведете го при Шар, чехълчета.

Като си гледаше работата, младият Шар оправдаваше традиционната мъдрост, с която го бе надарила предаваната по наследство длъжност. Той веднага прецени, че каквото и да направеше за обвития в пашкул Лавън, то щеше да бъде третирано като излишно вмешателство.

Затова нареди да оставят спората в една стая на високата кула на крепостта му, където имаше изобилие от светлина и водата беше топла, което трябваше да подсказе на изпадналото в летаргия същество, че пролетта пак приближава. След това той просто седна и зачака, без да споделя размишленията си.

Вътре в спората тялото на Лавън като че бързо смъкваше кожата си на дълги ленти и парцалчета. Постепенно чудноватата му сбръчканост изчезна. Изсърналите му ръце, краката и хлътналият корем отново се наляха.

Дните минаваха, а Шар продължаваше да наблюдава. Накрая, когато той не бе вече в състояние да открие повече промени, взе спората на гръб и я занесе до най-високата крепостна стена, на пряка дневна светлина.

След час Лавън се раздвижи в кехлибарения си затвор.

Той се изпъна и се протегна, като обърна празния си поглед нагоре към лъчите. Изражението му беше като на човек, който още не се е пробудил от страхотен кошмар. Цялата му външност блестеше с необикновена розова младост.

Шар леко почука по стените на спората. Лавън извърна сляпото си лице към звука и в очите му се появи живот. Той се усмихна нерешително и натисна с крайниците си черупката отвътре.

Кълбото неочаквано се пръсна на парчета с остро пращане. Околоплодната течност се разсипа около него и Шар, отнасяйки характерната миризма на една свирепа борба със смъртта.

Лавън се изправи между отломките и безмълвно загледа Шар. Най-накрая продума:

— Шар... аз бях над небето.

— Зная — кротко отвърна Шар.

Лавън замълча. Шар каза:

— Недей да скромничиш, Лавън. Ти извърши дело от епохално значение. То едва не ти струва живота. Останалото трябва да ми разкажеш сам; всичко, без изключение.

— Останалото?

— Научих от теб много неща, докато спеше. Или все още си противник на „безполезните“ сведения?

Лавън не можа да каже нищо. Вече не съумяваше да разграничи това, което знаеше, от онова, което искаше да узнае. Имаше желание да зададе още само един въпрос, но не можеше да го изрече. Можеше само няма да се взира в изтънчената физиономия на Шар.

— Ти вече ми отговори — каза Шар още по-кратко от преди. — Ела, приятелю, седни до мене на масата. Ще съставим план за нашето пътешествие към звездите.

Около голямата маса на Шар имаше петима души: самият Шар, Лавън и тримата помощници от семействата на Тан, Танъл и Стравъл, по традиция прикрепени към Шар. Задълженията на тази тройка мъже или понякога жени — при много от предшествуващите Шар са били елементарни и тежки: да реализират в хранителните култури на полето генетичните промени, разработени от самия Шар в малък мащаб, в лабораторни съдинки и петриевии стъкла. При други Шар, с по-големи интереси в металургията или химията, бе имало черноработници — копачи, разбивачи на канари, майстори на калъпи и чистачи на апаратура.

При шестнайсетия Шар обаче тримата асистенти бяха много повече от обичайното обект на завист сред Лавъновите хора, тъй като изглеждаше, че те вършеха много малко работа от каквото и да е естество. Всеки ден те прекарваха дълги часове, беседвайки с Шар в покоите му, като размишляваха над летописи, пишеха миниатюрни драскулки върху плоча или просто гледаха съсредоточено обикновени неща, около които нямаше никаква видима тайна. Понякога те действително се трудеха с Шар в лабораторията му, но повечето време просто седяха.

Шестнайсетият Шар всъщност бе открил някои основни правила на изследване, които, както той обясни на Лавън, бе признал за средства с огромна сила. Да ги предаде на бъдещите труженици, го привличаше повече от съблазните на какъвто и да е специфичен

експеримент, с изключение може би на пътуването към звездите. В главите на Тан, Танъл и Стравъл от неговото поколение набиваха научния метод — процедура, която според техните твърдения понякога била по-полезна от повдигането на тонове скала.

Следователно бе неизбежно те да бъдат първите от хората на Лавън, натоварени със задачата да построят космически кораб. Резултатите лежах на масата: три модела, изработени от диатомно стъкло, водораслови нишки, гъвкави парченца целулоза, люспи от харови водорасли, дървени тресчици и органични лепила, извлечени от секретите на двадесет различни растения и животни.

Лавън взе най-близкия — крехка сферична конструкция, вътре в която топченца тъмнокафява лава (фактически, „тухли“ от слюнка на ротатории, трудно откъртени от стената на една неизползвана крепост) се движеха свободно напред-назад в своеобразно надбягване.

— А този чий е? — запита той, като любопитно обръщаше кълбото насам-натам.

— Мой — обади се Танъл. — Честно казано, мисля, че той далеч не удовлетворява изискванията. Просто можах да стигна единствено до този проект, защото смятам, че само той може да се осъществи с материалите и знанията, с които разполагаме сега.

— Но как функционира?

— Подай ми го за малко, Лавън. Този мехур, който виждате вътре в средата, с кухите спирогинови стъбла, водещи от него до обвивката на кораба, е плавателен резервоар. Идеята е да уловим голям балон, пълен с газ, когато се издига от дъното, и да го поставим в резервоара. Вероятно ще трябва да го направим постепенно. След това корабът ще се издигне към небето, благодарение способността на мехура да изплава. Малките гребла — ей тук край тези две ленти от външната страна — се въртят, докато екипажът — това са тухлите, които чувате да подскачат вътре — задвижи с ходенето си механизъм, който минава по цялото продължение на корпуса; и така ни закарват с гребане до ръба на небето. Заимствах тази хитрост от начина, по който плават дидините. След това издърпваме веслата, те се сгъват в жлеbove, ето така — и въпреки това поради преместването на тежестта към периферията, ние с търкаляне се изкачваме по склона, докато излезем в космоса. Щом стигнем друг свят и отново влезем във водата, бавно

изпускаме газа от резервоара навън през ауспуховите тръби от този вид сламки, и потъваме надолу с определена скорост, докато кацнем.

— Много остроумно! — каза замислено Шар. — Но отсега виждам известни затруднения. Първо: на модела липсва устойчивост.

— Да, така е — съгласи се Танъл. — И за да се поддържа в движение, сигурно ще са необходими много манипулации с краката. Но ако закачим един свободно преместващ се товар в центъра на тежестта на самия механизъм, ще успеем да го стабилизираме поне отчасти. В цялото пътуване най-много енергия ще се изразходи преди всичко за издигане на машината към небето, а това е предвидено в този модел; всъщност, след като инсталираме балона, ще бъдем принудени да държим кораба вързан, докато се приготвим за излитане.

Танъл се намръщи.

— Нямам представа. Не забравяйте, че в истинския кораб тръбите ще бъдат огромни, не само сламки, както са в модела.

— По-големи от човешкото тяло? — възкликна Тан.

— Не, едва ли. Вероятно най-много с размера на човешка глава.

— Абсурд! — отсече Тан. — Опитам. Не е възможно да прекараш мехур през толкова малка цев. Както казва Лавън, той се държи здраво за вътрешността на тръбата и е немислимо да го помръднеш, ако не създадеш налягане зад него, и то значително налягане. Ако построим този кораб, ще трябва просто да го изоставим, щом достигнем нашия нов свят — никъде не ще сполучим да го спуснем надолу.

— За това не може и дума да става! — незабавно отговори Лавън. — Дори ако засега оставим настрана напразните усилия, които вложихме, допустимо е спешно да ни се наложи да използваме повторно кораба. Кой знае какъв ще бъде новият свят. Ние сме длъжни да бъдем готови отново да го напуснем, ако животът ни там се окаже непоносим.

— Твоят модел кой е, Тан? — запитва Шар.

— Този. С моя проект ще извършим пътешествието по труден начин. Ще пълзим по Дъното дотам, където то се среща с небето, ще пълзим, докато стигнем следващия свят, ще пълзим и в него, където и да отиваме. Никаква водна акробатика. Механизмът се задвижва така, както и Танъловия, но не непременно с човешка сила; разсъждавал съм как да вкараме в работа някои от движещите се диатомии. Моят модел

се управлява, като се променя мощността в едната или в другата страна. За прецизно насочване може също така да вържем двойка ремъци в противоположните краища на задната ос и да го завъртаме насам-натам.

Шар внимателно разглеждаше тръбообразния модел и за проба го тласна да повърви по масата.

— Този ми харесва — веднага каза той. — Стои неподвижно, когато искаш. С кълбовидния кораб на Тан ще зависим от милосърдието на всяко случайно течение у дома или в новия свят — и доколкото съм осведомен, в космоса също не е изключено да има някакви течения, навярно от газ. Какво е твоето мнение, Лавън?

— Как бихме го построили? — учуди се Лавън. — Той има кръгло напречно сечение. Това върви за модел, но как да се направи една наистина голяма тръба с такава форма, която да не се срути от тежестта си?

— Погледни вътре през предния прозорец — каза Тан. — Ще видиш греди, които се пресичат в центъра под прави ъгли с дългата ос. Те подпират стените.

— Това заема много място — възрази Стравъл. Най-тихият и най-вглъбеният от тримата помощници, досега той не бе продумал от началото на съвещанието. — Трябва да се върви свободно напред-назад из кораба. Как ще поддържаме апаратурата в действие, ако непрекъснато трябва да лазим покрай греди?

— Добре, представи нещо по-добро — вдигна рамене Тан.

— Много просто. Ще превием обръчи.

— Обръчи?! — удиви се Танъл. — При такива размери? Ще е необходимо да киснеш дървото в тинята една година, докато стане достатъчно гъвкаво, а тогава пък няма да има здравината, която ще ти е нужна.

— Не, това няма да се наложи! — отсече Стравъл. — Аз не изработих модел на кораб, направих само чертежи и корабът ми далеч не е така сполучлив като този на Тан. Но моят проект също е тръбовиден, затова и конструирах макет на машина за огъване на обръчи — този, който е върху масата. Затваряш единия край на гредата в тежка преса, ето така, като оставяш другата ѝ част да стърчи от противоположната страна. След това връзваш втория край с дебело въже около тази вдлъбнатина. Тогава прекарваш въжето през макара и

петима-шестима мъже издигат този скрипец ей по такъв начин. Той тегли надолу свободния край на гредата, докато вдлъбнатината съвпадне с жлеба, който предварително сте издълбали в отсрещния край. После отвъртате менгемето и там е вашият обръч; за безопасност не е лошо да забиете кука в сглобката, която да предпазва устройството от внезапно разтваряне.

— Няма ли дървото, което сте използвали, да се счупи, след като се е препънало до известен предел? — запита Лавън.

— С обикновения материал непременно би се случило така — заяви Стравъл. — Но за тази хитрост се взема младо, неизсушено дърво. В противен случай ще трябва да размекнеш гредата до неизползваемост, както твърди Танъл. А живото дърво ще се превие достатъчно, за да стане хубав, здрав, монолитен обръч, или ако това не се осъществи, Шар, значи, че малките формули, на които ни учиш, в действителност са празни приказки.

Шар се усмихна.

— Много лесно можете да допуснете грешка, като боравите с цифри — предупреди той.

— Проверих всичко.

— В това не се съмнявам. И считам, че си струва да го изпитаме. Нещо друго да предложиш?

— Ами — поколеба се Стравъл... — Имам предвид една жива вентилационна система, която съм убеден, че ще върши работа. Иначе, както казах, корабът на Тан ми се харесва, такъв тип трябва да построим; моят е безнадеждно тромав.

— Принуден съм да се съглася — каза Танъл със съжаление. — Но ми се иска някога да се опитам да сглобя кораб, по-лек от водата, вероятно само за близко пътуване. Ако новият свят е по-голям от нашия, сигурно няма да бъде възможно да плаваме навсякъде, където пожелаем да отидем.

— Това никога не ми е дошло на ум! — възкликна Лавън. — Ами ако непознатият свят е два, три, осем пъти по-обширен от нашия? Шар, съществува ли някаква причина да не е така?

— Доколкото зная, никаква. Историческата плоча, изглежда, приема всички огромни пространства за нещо съвсем естествено. Добре, нека обединим това, с което разполагаме, в общ проект. Танъл,

ти си най-добрият чертожник между нас. Хайде ти го направи. Лавън, какво смяташ за работната ръка?

— Вече съм изготвил план — отвърна Лавън. — Както разбирам, хората, които работят върху кораба, ще трябва да бъдат заети непрестанно. Построяването му няма да стане за една нощ; няма да го свършим дори за един сезон, така че не можем да разчитаме на последователно сменящи се строители. Освен това операциите са технически: щом човек веднъж научи как да се справя с определена задача, ще бъде разточителство да го връщаме да отглежда плесени просто защото някой друг има излишно свободно време.

— Така че аз създадох един основен отряд, включващ двама или трима най-интелигентни физически работници от всяка различна професия. Мога да оттегля тези лица от редовните им задължения, без да разстроя стереотипа на всекидневния ни живот или без да увеличи видимо натоварването на другите в дадената област. Те ще изпълняват висококвалифициран труд и ще останат при кораба до завършването му. Някои от тях ще бъдат включени и в екипажа. За тежки немеханизирани служби няма да е трудно да вземем сезонни общи работници, без да нарушаваме обичайния ритъм на живота си.

— Хубаво! — одобри Шар. Той се наведе напред и опря склучени ръце на ръба на масата, при все че поради ципата между пръстите си бе в състояние да съедини само връхчетата им. — Ние всъщност напреднахме забележително. Не се надявах, че в днешната ни среща ще придвижим проблема и на една десета от това, което достигнахме. Но не е изключено да съм изпуснал нещо важно. Има ли някой още предложения или въпроси?

— Аз имам въпрос — тихо продума Стравъл.

— Добре, да го чуем.

— *Къде отиваме?*

Последва доста продължително мълчание. Най-накрая Шар отвърна:

— Стравъл, на това в момента не ми е възможно да ти дам отговор. Бих могъл да кажа, че отиваме към звездите, но понеже ни е непонятно какво представлява една звезда, такъв отговор няма да ти е от полза. Възнамеряваме да направим това пътуване, защото установихме, че някои от фантастичните неща, записани на историческата плоча, действително са истина. Сега за нас не е тайна,

че небето може да се прекоси и че отвъд него се намира пространство, където няма вода за дишане, пространството, което нашите прадеди нарекли „космос“. И двете схващания всякога са изглеждали против здравия разум, но независимо от това ние открихме, че са верни.

В историческата плоча се казва също, че съществуват светове освен нашия и фактически това предположение е по-лесно да се приеме, щом веднъж си приел другите две. Що се отнася до звездите... е, ние просто още не знаем за тази загадка, изобщо нямаме никаква информация, която да ни позволи да прочетем древния надпис с нови очи, затова е излишно да правим произволни догадки, ако не умеем да ги проверим. Звездите са в космоса и предполагам, че веднага щом излезем там, ще ги съзрем и значението на думата ще се изясни. Поне уверено можем да разчитаме, че ще се натъкнем на известни следи — погледнете многобройните сведения, получени от пътуването на Лавън над небето, продължило само няколко секунди! Но междувременно няма смисъл да размишляваме, затворени в един мехур. Считаме, че някъде има други светове, и ние изобретяваме средства, за да извършим пътешествието. Останалите въпроси, висящите, просто засега трябва да се оставят настрана. Рано или късно ще отговорим и на тях; ни най-малко не се съмнявам в това. Но навярно ще е нужно много време.

Стравъл мрачно се усмихна:

— Не очаквах нещо повече. В известно отношение смятам целия проект за безумие. Но въпреки това ще участвам в него от началото до края.

Шар и Лавън се засмяха. Треската ги бе обхванала до един и Лавън подозираше, че всички в техния затворен свят не след дълго щяха да споделят състоянието им. Той каза:

— Тогава да не губим и минута. Все още твърде много подробности изискват уточняване, а дори и след това тежката работа едва ще е започнала. Да действаме!

Петимата мъже се изправиха и се спогледаха. Израженията им се различаваха, но в очите на всички без изключение се четеше като допълнение една и съща смесица от трепет и устременост — съчетание от образа на корабостроителя и астронавта.

Тогава излязоха един по един, за да поемат отново своите задължения.

Два зимни съня след злополучното изкачване на Лавън отвъд небето цялата работа по космическия кораб спря. По това време Лавън вече знаеше, че е укрепнал и се е закалил през временната неопределена възраст, в която човек встъпва, след като току-що е достигнал разцвета си: знаеше също, че челото му е прорязано от бръчки, които щяха да останат и да се задълбочават.

И старият Шар се бе променил — с навлизането му в зрелостта чертите му бяха загубили малко от изящността си. Макар че заострената кокалеста структура на лицето щеше да му придава отшелнически и поетичен вид докато е жив, участието му в плана бе поставило върху изражението му своеобразен властен отпечатък, който в най-добрия случай го караше да добие привидна суровост, а в най-лошия някак си го загрубяваше.

Но въпреки отлетелите години космическият кораб все още бе само тромава черупка. Стоеше на една площадка, изградена над катурнатите едри валчести камъни от пясъчното крайбрежие, което се простираше от едната страна на света. Той представляваше гигантски корпус от сглобени дървени части, равномерно прекъсван от празни места, през които можеха да се видят необработени греди на скелета му.

Първоначално работата по него бе напредвала доста бързо, тъй като не беше трудно човек да си представи какво трябва да бъде едно превозно средство, което да пълзи през празното пространство, без да губи водата си. Тан и колегите му бяха осъществили това дело добре. Те бяха убедени също така, че дори само размерът на машината щеше да наложи продължително строителство, вероятно два пълни сезона, но нито Шар и помощниците му, нито Лавън биха предвиждали някаква сериозна, непредвидена пречка.

При все че корабът изглеждаше незавършен, това бе отчасти илюзия. Около една трета от него щеше да бъде оборудвана с живи създания и не можеше да се очаква те да заемат местата си много преди момента на излитането.

Въпреки всичко отново и отново работата по кораба трябваше да бъде спирана за дълги периоди. Няколко пъти бе потребно да отпаднат цели готови участъци, понеже все повече и повече се изясняваше, че

към проблема за пътуване в космоса едва ли е възможно да се подходи само с едно нормално, разбираемо понятие.

Липсата на историческата плоча, която чехълчетата упорито отказваха да предадат, беше двойна спънка. Веднага след загубата й Шар се бе заел да я възстанови по памет, но за разлика от порелигиозните си предшественици той никога не я бе считал за свето писание и следователно никога не си бе поставял за цел да я запомни дума по дума. Още преди кражбата той беше събрал куп преведени варианти на пасажи, спираци се на специфични проблеми при експериментирането, които бяха струпани в библиотеката му, изрязани върху дърво. Повечето от тези преводи обаче имаха тенденция да си противоречат и нито един от тях не се отнасяше до строежа на космически кораби, по който въпрос и оригиналът, във всеки случай, бе неясен.

Изобщо не бяха изработени никакви дубликати на загадъчните знаци по простата причина, че в потопената вселена нямаше нещо, което да е в състояние да унищожи оригинала, нито точно да възпроизведе очевидната му непроменлива вечност. Шар твърде късно обърна внимание, че просто от предвидливост е трябвало временно да направят известен брой дословни преписи, но когато в цели генерации цари зеленозлатист мир, обикновената предвидливост вече не стига, за да се застраховаш против евентуална катастрофа. (Пък и култура, която е принудена да издълбава всяка буква от елементарната си азбука в меко, напоено с вода дърво с парче от харово водорасло, не насърчава съхраняването на хроники в три екземпляра.)

В резултат на това непълно запомненото от Шар съдържание на историческата плоча плюс непрекъснатите и хилядолетни съмнения в точността на различните преводи в крайна сметка се оказаха най-непреодолимата пречка за довършването на космическия кораб.

— Хората трябва да се научат да гребат, а после да плуват — със закъснение отбеляза Лавън и Шар бе принуден да се съгласи с него.

Явно, че каквото и да са разбирали древните от строежа на космически кораби, много малко от тези сведения бяха от полза за народ, който все още се опитваше да построи първия си кораб, като почне от А, Б. Погледнато ретроспективно, не беше чудно, че две поколения след като бяха сглобили плоското му дъно, огромният корпус стоеше незавършен върху площадката си над пясъчните

камъни, като издаваше застояла миризма на дърво, което непрекъснато губеше здравината си.

Дебелобузестият млад човек, оглавяващ стачната делегация пред покоите на Шар, бе Фил Двайсети, човек с две поколения по-млад от Шар и с четири — от Лавън. В ъглите на очите му имаше мрежа от бръчици, които го правеха да прилича както на свадлив старец, така и на пеленаче, разглежено в спората.

— Настояваме да бъде спрян този безумен проект — рязко каза той. — Заробихме в него младостта си, но сега, когато сами сме си господари, край, това е всичко. Точка...

— Никой не ви е принуждавал — ядосано отвърна Лавън.

— Обществото и родителите ни го правят — сопна се един измършавял член от делегацията. — Но вече ще започнем живот в истинския свят. На всеки днес е известно, че не съществува друг свят, освен нашия. Вие, старците, можете да останете в плен на предразсъдъците си, щом ви харесва. Ние нямаме такова намерение.

Объркан, Лавън хвърли поглед към Шар. Ученият се усмихна и промълви:

— Остави ги да си вървят, Лавън. Малодушни хора не ни трябват.

Младежът с пълното лице се изчерви.

— Не сте способни да ни обидите така, че да се върнем на работа. Ние сме дотук. Постройте си вашия кораб, без да знаете къде отивате.

— Добре — с равен глас каза Лавън. — Хайде, махайте се! Стига сте стояли и сте дрънкали. Взели сте своето решение, а нас не ни интересува как се оправдавате пред себе си. Сбогом!

Фил Двайсети очевидно не беше изразходвал целия си героизъм, за да драматизира нещата, но бе прекъснат от лаконичното отпращане на Лавън. Вглеждайки се в каменното лице на Лавън обаче, Фил сякаш схвана, че се налагаше да приеме победата си такава, каквата е. И заедно с придружаващите го се помъкна безславно навън от свода.

— А сега какво? — запита Лавън, когато те си отидоха. — Трябва да ти призная, Шар, че аз бих се постарал да ги увещаю. В края на краищата имаме нужда от работниците.

— Те имат по-голяма нужда от нас — спокойно изрече Шар. — Познати са ми младите хора. Мисля, че ще бъдат удивени от

нищожните добиви, които ще получат от нивите си следващия сезон, понеже ще отглеждат посевите без моя помощ. Кажете, с колко доброволци разполагате за екипаж на кораба?

— Със стотици. Всеки младеж от поколението след Фил иска да дойде с нас. Фил греши поне за част от народа. Проектът силно въздейства върху въображението на най-младите.

— Насърчихте ли ги?

— Разбира се — отвърна Лавън. — Казах им, че ще ги потърсим, ако бъдат избрани. Но нима ти възприе това сериозно? Ще сбъркаме, ако заменим подготвената група специалисти с младежи, които притежават ентузиазъм и нищо повече.

— Не това имах предвид, Лавън. Не видях ли някъде из тези зали една нокта? О, ето я, заспала в купола. Ей, нокта!

Съществува ли лениво пипалцето си.

— Нокта, изготвил съм едно послание — извика Шар. — Чехълчетата трябва да кажат на всички хора, че тези, които желаят да заминат за новия свят с космическия кораб, трябва да се явят на площадката със скелето веднага. Предай, че не можем да обещаем, че ще вземем всички, но че ще имаме предвид само онези, които ни помагат да направим кораба.

Ноктата пак сви пипалото си и сякаш отново заспа.

4.

Лавън се отвърна от таблото с тръбни високоговорители, където беше неговият контролен пост, и погледна чехълчето.

— За последен път! — каза той. — Ще ни върнете ли историческата плоча?

— Не, Лавън. Никога досега не сме ти отказвали нищо. Но този път няма как.

— Все пак ти идваш с нас, пара. В случай че не ни върнеш знанията, които ни трябва, ако ние умрем, и ти ще се простиш с живота си.

— Какво е едно чехълче? — изрече създанието. — Ние всички си приличаме. Моята клетка ще загине, но първаците трябва да знаят как върви пътуването. Според нас трябва да го извършите без плочата, защото само по този начин ще успеем да преценим дали плочата наистина е важна.

— Значи признавате, че плочата е още при вас. Ами ако не можеш да се свържеш с другарите си чак от космоса? Откъде знаете, че водата не е задължително условие за телепатията ви?

Чехълчето замълча. Лавън го изгледа втренчено, след това преднамерено пак се обърна към тръбните високоговорители.

— Всички да се държат здраво! — разпореди той. — Усети, че се разтреперва. — След малко потегляме. Стравъл, корабът затворен ли е отвсякъде?

— Доколкото зная, да, Лавън.

Лавън се премести на друг високоговорител. Пое си дълбоко дъх. Въпреки че водата вече му се струваше задушлива, корабът още не се бе помръднал.

— Готови с една четвърт мощност... Едно, две, три, старт!

Целият кораб подскочи и падна отново на същото място. Колонията диатоми в долната част на корпуса се разположи в нишите си, а пихтиестите им „крака“ натискаха широките безкрайни ремъци от необработена кожа на ручейникова ларва. Изскърцаха дървените механизми, увеличаващи малката енергия на тварите, като я предаваха на шестнадесетте колесни вала.

Корабът се олюля и бавно се затъркаля по пясъчната ивица. Лавън се вгледа напрегнато през слюдения люк. Светът мъчително течеше покрай него. Корабът се наклони и се заизкачва по склона. Зад гърба си Лавън усещаше наелектризираната тишина — Шар, чехълчето и двамата редуващи се пилоти Тан и Стравъл сякаш бяха вторачили взор, който направо пронизваше тялото му и излизаше през люка. Светът изглеждаше различен сега, когато го напускаха. Как не бе забелязвал цялата тази красота преди?

Плясъкът от безбройните ремъци, скрибуцането и ревът на зъбчатите колела и осите се засилваха, колкото по-стръмен ставаше склонът. Корабът продължаваше да се катери нагоре, залитайки. Около него ескадра от хора и първаци се гмуркаше и кръжеше, като го изпращаше към небето.

Постепенно небето се сниши и се притисна към горната част на кораба.

— Засили работата от диатомите си, Танъл! — извика Лавън. — Пред нас има валчест камък! — Корабът изви тромаво. — Добре! Накарай ги пак да работят бавно! Дай един тласък откъм твоята страна, Тол... не, този е прекалено голям... да, точно така. Върни в нормално положение, престани да ни завърташ. Танъл, блъсни ни, за да се изправим. Стига. Добре. Равномерен тласък от всички страни. Сигурно вече не остава много.

— Как можеш да мислиш така объркано? — учуди се стоящото зад него чехълче.

— Мога — и толкова. Така мислят всички хора. Наблюдатели, малко повече напрежение. Наклонът става по-стръмен.

Предавателният механизъм изпъшка. Корабът се издигна. Небето блесна в очите на Лавън. Пряко волята си той започна да се плаши. Дробовете му сякаш горяха, а в съзнанието си усещаше дългото падане през небитието до студения плясък на водата, като че го изживяваше за пръв път. Кожата му го сърбеше и пареше. Възможно ли бе отново да отиде там, горе? Горе, в огнената празнота, в необятната давеща агония, където нямаше място за никакъв живот?

Пясъчната ивица взе да се заравнява и движението се поулесни. Тук, на високото, небето бе толкова близко, че тежкото и шумно местене на огромния кораб нарушаваше покоя му. Сенки на вълнички бързо преминаваха по пясъка. Дебелите ленти на синьо-зелените

водорасли тихо всмукваха влага на светлината и я превръщаха в кислород, като се извиваха в своя мудар безмозъчен танц точно под дългия слюден прозорец отгоре по продължение на целия кораб. В трюма, под дървените решетки на коридора и каютите, пърхащи вортицели поддържаха в движение водата на кораба, а за гориво им служеха плаващите край тях органични частици.

Една по една фигурите, които се въртяха отвън край кораба, махваха с ръце или ресни, падаха назад и се спускаха надолу по стръмния склон на пясъчната ивица към познатия свят, като се смаляваха и изчезваха. Най-накрая остана само една-единствена еуглена — полурастителната братовчедка на първаците, която се движеше редом с космическия кораб през тинята на плитчините. Еуглената обичаше светлината, но най-после и тя бе отнесена в по-дълбоки, по-хладни води, а камшичестото ѝ пипалце се полюляваше спокойно по пътя. Еуглените не бяха много умни, но Лавън се почувствува изоставен, когато и тази си тръгна.

Там, където отиваха обаче, никой не можеше да ги последва.

Сега небето беше само тънка устойчива ципа вода, покриваща горната част на кораба. Ходът намален и когато Лавън извика да увеличат мощността, корабът започна да рие в пясъчинките и валчестите камъни.

— Така няма да може — възбудено каза Шар. — Смятам, че е по-добре да намалим оборотите, Лавън, за да имаш възможност да приложиш натиска постепенно.

— Добре! — съгласи се Лавън. — Стоп машини! Шар, моля те, наглеждай предавката.

Невъобразимо яркото празно пространство блесна право в лицето на Лавън през големия слюден люк отпред. Беше влудяващо да бъдеш принуден да спреш тук, на прага на безкрайността; беше и опасно. Лавън почти усещаше как в него се заражда старият страх от откритото пространство. По нарастващия хлад в стомаха той разбра, че само още няколко мига бездействие — и нямаше да бъде по силите му да се справи.

Той си помисли, че сигурно съществува и по-добър начин за намаляване на оборотите от обичайния, който предполагаше да се разглоби почти цялата предавателна кутия. Защо да не може известен брой предавки с различни размери да се сложат на един и същи вал,

без непременно да работят едновременно, а всяка да изчаква реда си просто като се изтласква оста назад и напред в гнездото ѝ? И това щеше да бъде нещо недодялано, но можеше да се задвижва по заповед от командния пункт и нямаше да става нужда да спират цялата машина и неопитният пилот да посинява от страх.

Шар се промъкна през отвора на пода и се доближи с плуване.

— Всичко е наред — каза той, — но големите редукионни предавки не приемат натоварването особено добре.

— Опасност от разцепване ли?

— Да. Аз бих опитал отначало бавно.

Лавън кимна в отговор. Без да си позволи да се спре дори за момент, за да прецени последствията от думите си, той извика:

— Половин мощност!

Корабът отново потъна надолу и започна да се придвижва, много бавно наистина, но по-гладко от преди. Над тях небето изтъня и стана напълно прозрачно.

Ярката светлина сякаш избухваше, като ги осветяваше. Зад Лавън настъпи тревожно раздвижване. Белотата пред носовите люкове нарасна.

Корабът отново забави ход, като се напругаше да преодолее заслепяващото препятствие. Лавън преглътна и извика да увеличат мощността. Моторът изрева като живо същество, което умира. Почти бе изпаднал в безизходно положение.

— Увеличете мощността! — процеди през зъби Лавън.

Безкрайно бавно корабът отново започна да се премества и леко вдигна нагоре предната си част.

След това подскочи напред и всяка дъска и греда в него застана.

— Лавън! Лавън!

Викът сепна Лавън. Гласът стигаше до него по един от високоговорителите — този, свързан с люка в задната част на кораба.

— Лавън!

— Какво има? Престанете с проклетите си крясъци!

— Виждам върха на небето! Откъм другата страна, *отгоре!* То прилича на голям и плосък метален лист. Сега се отдалечаваме от него. Ние сме над небето, Лавън, ние сме над небето!

Нов силен тласък завъртя Лавън към предния люк. От външната страна на слюдата водата се изпаряваше изумително бързо, като

отнасяше със себе си причудливи криволици и рисунки, сътворени с цветна дъга.

Лавън видя космоса.

Отначало приличаше на опустяло и безмилостно сухо подобие на Дъното. Имаше огромни валчести камъни, големи канари, катурнати, натрошени, разцепени, назъбени скали, които се издигаха нагоре и се простираха във всички посоки, като че случайно разпилени от някой великан.

Но и космосът си имаше свое небе — тъмносин и толкова далечен свод, че човек не можеше да повярва в съществуването му, камо ли да прецени докъде се простира. И в този свод се намираще една червеникаво-бяла огнена топка, която обгаряше Лавъновите очи.

Каменната пустиня още бе твърде далеч от кораба, който сега сякаш се опираше върху една хоризонтална блестяща плоскост. Под горния лъскав пласт равнината изглеждаше съставена от пясък, нищо друго освен познатия пясък, същата материя, която се бе натрупвала и образувала ивица в света на Лавън — ивицата, по която корабът се бе изкачил. Но стъклената колоритна обвивка над него...

Внезапно до ушите на Лавън долетя нов вик по високоговорителите. Той тръсна глава свирепо и запитва:

— Сега пък какво има?

— Лавън, аз съм, Тол. В какво ни забърка? Ремъците блокираха. Диатомите не могат да ги помръднат. Те не се преструват; ние чукахме по черупките им достатъчно силно, за да ги накараме да помислят, че искаме да ги счупим, но въпреки това не могат да ни дадат повече мощност.

— Оставете ги на мира! — сопна се Лавън. — Те не умеят да се преструват, не са достатъчно умни за това. Щом казват, че не могат да дадат повече мощност, значи — не могат.

— Добре, тогава ни измъквай от това!

Шар се приближи и застана до лакътя на Лавън.

— Движим се всред космична вода, където повърхностното напрежение е много високо — меко рече той. — Ако сега наредиш да вдигнат колелата, сигурен съм, че известно време ще се движим по-лесно по корем.

— Доста добро предложение — с облекчение каза Лавън. — Хей, вие долу, изтеглете колелата!

— Дълго време — започна Шар — все не сполучвах да разбера какво точно означаваше споменатият в историческата плоча „сгъваем механизъм за приземяване“, но най-сетне ми хрумна, че напрежението по една тинеста повърхност ще задържа здраво всеки обемист предмет. Затова настоявах да построим кораба така, че да можем да прибираме колелата.

— Значи, очевидно древните хора са си знаели работата, Шар.

Доста по-късно (тъй като прехвърлянето на мощност към основата на корпуса предполагаше отново да се нагласи предавателната кутия) корабът пълзеше по брега към катурнатата скала. Загрижен, Лавън старателно огледа назъбената, застрашителна стена, за да намери пролука. Някъде далече вляво течеше поточе — по което вероятно, но не съвсем сигурно, можеха да минат към следващия свят. След като помисли, Лавън даде заповед корабът да се насочи нагам.

— Смяташ ли, че това нещо в небето е „звезда“? — запита той. — Предполагаше се обаче, че има много такива. Горе се вижда само една, но и една ми стига.

— Не зная — призна Шар. — Но започвам да си изграждам представа за начина, по който е устроена Вселената. Явно нашият свят е нещо като чаша в Дъното на тази огромна вселена, която си има свое небе и навярно също е само чаша в Дъното на още по-голяма вселена; и така нататък и така нататък, без край. Признавам, че такова схващане се възприема трудно. Може би е по-разумно да допуснем, че всички светове са чаши в тази обща повърхност и че голямата светлина ги огрява еднакво и безпристрастно.

— Тогава какво я кара да угасва всяка нощ и да отслабва дори през деня зимно време? — упорствуваше Лавън.

— Не е изключено тя да се движи в кръг, първо над един свят, след това над друг. Сега още не бих могъл да зная.

— Е, ако си прав, значи на нас ни остава само да пълзим тук известно време, докато стигнем до върха на небето в някой друг свят — каза Лавън. — После се гмурваме в него. Някак ми се струва твърде просто, след толкова приготовления.

Шар се изсмя, но по гласа му си личеше, че не е открил нищо смешно.

— Просто? Още ли не си забелязал горещината?

Лавън я бе забелязал само подсъзнателно, но при думите на Шар усети, че постепенно се задушава. За щастие кислородното съдържание на водата бе същото, но температурата напомняше плитчините в последната и най-лоша част на есента. Все едно да се опитваш да дишаш супа.

— Тан, накарай вортицелите да поработят — нареди Лавън. — Ще стане непоносимо, ако водата не се раздвижи.

Тан отговори нещо, но то стигна до ушите на Лавън само като мънкане. Сега единственото, което можеше да прави, бе да се съсредоточи върху задачата да управлява кораба.

Прорезът или дефилето в разпръснатите, остри като бръснач скали се бе доближил, но като че оставаше да изминат още много мили през камениста пустиня. След малко корабът започна да се тътри мъчително бавно. Подскачаше и залиташе по-малко от преди, но пък и по-слабо напредваше. Сега при плъзгането под него се чуваше стържещ звук от триенето на самия корпус, сякаш корабът монотонно вървеше по някаква груба смазка, съставена от частици, всяка от които — с размери на човешка глава.

Най-накрая Шар продума:

— Лавън, трябва пак да спрем. Пясъкът на тази височина е сух и ние губим енергия, като се влачим по корем.

— Сигурен ли си, че ще издържим? — запита Лавън, като трудно си поемаше дъх. — Сега поне се движим. Ако спрем, спуснем колелата и отново сменим предавките, ще се сварим.

— Ще се сварим, ако не го направим — спокойно каза Шар. — Някои от водораслите ни вече умряха, а останалите вехнат. Това е достатъчно ясен знак, че няма да издържим още дълго. Не вярвам, че ще се доберем до сянката, освен ако не сменим посоката и не увеличим скоростта.

Последва задавената реч на един от механиците:

— Трябва да се върнем обратно — дрезгаво изрече той. — Първо на първо, никога не се е предвиждало да излезем чак тук. Създадени сме за вода, не за този ад.

— Ще спрем — обяви Лавън, — но няма да се връщаме. Решението е окончателно.

Думите бяха произнесени дръзко, но техникът бе разстроил Лавън повече, отколкото той се осмеляваше да признае и пред себе си.

— Шар — провикна се той, — нали ще побързаш?

Ученият кимна и се гмурна надолу.

Минутите се проточиха. Огромната златисточервена топка в небето все така пламтеше. Беше се преместила надолу, много надолу, така че светлината се сипеше върху кораба право в лицето на Лавън, като осветяваше всяко плаващо парченце с лъчите си, приличащи на дълги плътни стълбчета. Водата, която преминаваше покрай бузата на Лавън, бе почти гореща.

Как се осмеляваха да влязат право в този пъкъл? Земята точно под „звездата“ навярно бе още по-гореща, отколкото тук.

— Лавън! Погледни пара!

Лавън се насили да се обърне и погледна своя съюзник първака. Големият чехъл се бе настанил на палубата — лежеше и ресничките му едва пулсираха. Вътре в него вакуолите бяха започнали да се уголемяват и да се раздуват в крушовидни мехури, които се събираха в зърнестата цитоплазма и притискаха тъмните ядра...

— Той... умира ли?

— Тази клетка умира — отвърна чехълчето студено, както винаги. — Но вие продължавайте, продължавайте. Има много неща за учене, може да останете живи, макар ние да умрем. Продължавайте.

— Вие... сега сте с нас? — прошепна Лавън.

— Винаги сме били с вас. Доведете безразсъдството си до последна степен. В крайна сметка ние ще имаме полза от това, а също и Човекът.

Шепотът заглъхна. Лавън пак повика създанието, но то не се обади.

Долу се чу глух трясък и след това от един високоговорител долетя с тенекиен звук гласът на Шар:

— Лавън, продължавай! Диатомите също загиват и ще останем без мощност. Направи го възможно най-бързо, и без отклонения.

С мрачно изражение Лавън се наведе напред.

— „Звездата“ е точно над сушата, към която приближаваме.

— Така ли? Може да слезе още по-ниско и сенките ще се удължат. Може това да е единствената ни надежда.

Лавън не бе мислил по този въпрос. Той рязко заговори по сложените в редица високоговорители. Корабът отново започна да се движи — сега малко по-бързо, но изглеждаше, че все така пълзи. Тридесет и двете колела боботеха.

Стана още по-горещо.

Равномерно, с видимо движение „звездата“ се спускаше надолу пред лицето на Лавън. Внезапно го порази нов ужас. Ами ако тя продължаваше да пада, докато изчезне напълно? Макар че дяволски ги измъчваше, тя сега беше единственият източник на топлина. Дали космосът още в същия миг нямаше да стане страшно студен и корабът да се превърне в разширяващ се леден блок, който щеше да се пръсне?

Сенките заплашително се удължаваха, като се прехвърляха през пустинята към търкалящия се напред кораб. В кабината никой не приказваше — чуваше се само шумът от пресекливо дишане и от скърцането на механизмите.

После нарязаният хоризонт сякаш се спусна върху им. Каменни зъби се впиха в по-долния ръб на огнената топка и светкавично я разкъсаха. Тя изчезна.

Бяха стигнали прикритието на канарите. Лавън даде нареждане да се извърти корабът, за да застане успоредно на скалната линия; корабът се подчини тежко и мудно. Високо над тях небето непрекъснато потъмняваше — от синьо стана виолетово.

Шар тихо се качи горе през люка, застана до Лавън и започна да изучава този сгъстяващ се цвят и удължаването на сенките надолу по брега към собствения им свят. Не каза нищо, но Лавън бе сигурен, че и в неговия ум витаеше мисълта за студа.

— Лавън...

Лавън подскочи. В гласа на Шар имаше железни нотки.

— Да?

— Ще трябва да продължим да се движим. Трябва да стигнем до следващия свят, където и да се намира той, и то много скоро.

— Как ще се решим да се движим, когато не сме в състояние да видим къде отиваме? Защо да не пренощуваме тук, ако издържим на студа?

— Ще издържим — каза Шар. — Не е възможно тук горе да става опасно студено. Иначе небето — или онова, което някога мислехме за небе — щеше да замръзва всяка нощ, даже и през лятото. Но аз си мисля за водата. Растенията сега ще заспят. В нашия свят това нямаше да бъде от значение: притокът на кислород там стига за цялата нощ. Но в това ограничено пространство, с толкова много създания в него и без никакъв запас от прясна вода, навярно ще се задушим.

Шар имаше вид едва ли не на изобщо незаинтересован — говореше предимно с гласа на неумолимите физични закони:

— Освен това — продължи той, като се взираше втренчено в суровия пейзаж, без да вижда нещо диатомите също са растения. С други думи, трябва да се движим, докато още имаме кислород и енергия: и да молим да успеем.

— Шар, едно време на борда имахме не малко първаци. И чехълчето още не е издъхнало. Ако беше мъртво, в каютата щеше да стане нетърпимо. Корабът е почти стерилен по отношение на бактериите, защото първаците се хранеха с тях, което се разбира от само себе си, а нямаше как да влизат нови отвън. Но въпреки всичко трябваше да се появи гниене.

Шар се наведе и мушна с пръст ципата на неподвижния пара.

— Прав си. Чехълчето още е живо. Какво доказва това?

— И вортицелите са живи: усещам, че водата се раздвижва. Това доказва, че не горещината е навредила на чехълчето. — Сторила го е светлината. — Спомни си колко зле бе засегната кожата ми, когато се катерих отвъд небето. Пряката звездна светлина е убийствена. Трябва да прибавим и това към сведенията на плочата.

— Все още не схващам какво следва от всичко това.

— Ето какво: долу под нас има три-четири нокти. Те бяха заслонени от светлината, следователно вероятно още са живи. Ако ги сложим в нишите на глупавите диатоми, те ще мислят, че денят не е свършил, и няма да спират да работят. А може да ги сложим и горе, по дължината на кораба, при което водораслите ще продължат да отделят кислород. Та това е въпросът: от какво се нуждаем повече, от кислород или от мощност? Или възможно ли е да разделим разликата, т.е. да получим по малко от едното и другото?

Шар буквално се засмя от радост.

— Прекрасен начин на разсъждение. Нищо чудно някой ден да направим от тебе Шар, Лавън. Не, според мене не можем да вземем по малко от едното и другото. Светлината на ноктите не е достатъчно силна, за да кара растенията да изработват кислород. Опитвал съм го и кислородът се увеличи толкова малко, че не беше от значение. Явно растенията използват светлината като енергия. Затова ще трябва да се спрем на диатомите като източник на движеща сила.

— Добре. Така го направи, Шар.

Лавън изведе кораба от каменистия заслон на канарата върху погладкия пясък. Сега нямаше и следа от пряка светлина, въпреки че цялото небе продължаваше меко да сияе.

— Виж какво — замислено каза Шар, — допускам, че отгатак в каньона ще открием вода, стига да се доберем до нея. Ще слеза пак долу и ще наглася...

Лавън зяпна.

— Какво става? — попита Шар.

С разтуптяно сърце Лавън безмълвно посочи навън.

Целият виолетово-син свод над тях бе осеян с невъобразимо ярки светлинки. Бяха стотици и със сгъстяването на мрака все повече и повече от тях се забелязваха. А някъде далече, отвъд последния ръб на скалите надничаше мътно червено кълбо, отгоре с призрачно сребрист сърп. Близо до зенита имаше друго такова тяло, но много по-малко и цялото сребристо.

Под двете луни на Хайдрот и под вечните звезди двуинчовият дървен космически кораб и микроскопичният му товар се придвижваха с мъка надолу по склона към пресъхващото късо поточе.

5.

През останалата част на нощта корабът почиваше върху Дъното на каньона. Големите квадратни врати бяха разхерметизирани и широко отворени, за да влиза отвън чистата, блестяща и животворна вода заедно с гърчещите се бактерии, които бяха прясна храна.

Докато спяха, никакви други същества не ги приближиха — нито любопитни, нито ловувачи, въпреки че Лавън за всеки случай бе поставил пазачи на входовете... Явно дори тук горе, в самото подножие на космоса, сложно устроените същества притихваха нощем.

Но още щом светлината нахлу и се процеди през водата, заплашваше ги беда.

Най-напред се появи едно чудовище с изпъкнали очи. То бе зелено, с чифт грабливи лапи, всяка от които би могла да пречупи кораба на две като стъбълце от спирогира. Очите му, черни и кълбовидни, бяха разположени в края на къси стълбчета, а дългите му мустачки бяха по-дебели от ствола на растение. То обаче мина понесено като от вихър, без изобщо да забележи кораба.

— Дали това е... образец от животинските видове, които обитават тези места? — прошепна Лавън. — Всички ли са така грамадни?

Никой не отговори поради съвсем основателната причина, че никой не знаеше.

След малко Лавън рискува и насочи кораба напред срещу течението, което бе бавно, но силно. Огромни извивачи се червеи профучаваха покрай тях. Един нанесе на корпуса тежък удар, а след това отмина, мятайки се разсеяно.

— Не ни забелязват — каза Шар. — Твърде дребни сме. Лавън, древните хора са ни предупредили за необятността на космоса, но дори като го видиш, изключено е да го възприемеш. И всички тези звезди... възможно ли е да означават това, което аз предполагам? То е немислимо, невероятно.

— На Дъното има наклон — промълви Лавън, като гледаше съсредоточено напред. — Стените на каньона остават назад и водата е

доста размътена. Нека звездите почакаат, Шар. Ние сме пред прага на новия си свят.

Шар замълча мрачно. Видът на космоса явно го бе разтревожил, може би сериозно. Той почти не забелязваше великото нещо, което се извършваше — вместо това бе потънал в безпокойството на собствените си množащи се размишления. Лавън почувствува как за пореден път старата пропаст между техните умове се задълбочава.

Дъното пред кораба отново се издигна нагоре. Лавън не бе се срещал с речни образувания, тъй като нито едно поточе не изтичаше от неговия свят, и това явление го разтревожи. Но тревогите му изчезнаха при учудването, което изпита, когато корабът се изкачи по възвишението и го прехвърли.

В далечината Дъното пред тях отново се снижаваше към блещукащи гълбини. Над главите им пак имаше истинско небе и Лавън различаваше малките салове на планктона, носещи се спокойно под него. Почти веднага той съзря и представители на по-дребните първаци, някои от които вече приближаваха кораба...

След това от дълбочините изплува момичето. Разстоянието и ужасът замъгляваха и разкривяваха чертите му. Отначало, изглежда, то въобще не видя кораба. Появи се, като се въртеше и преобръщаше гъвкаво във водата, явно с единственото намерение да се хвърли през възвишението на устието и оттам — в свирепото поточе отвъд.

Лавън бе смаян. Не защото тук имаше хора — той се бе надявал на това, даже някак предварително знаеше, че хората са навсякъде във вселената — а от упорития стремеж на момичето към самоубийство.

— Какво...

Тогава в ушите му се засили шумът от някакво неясно бръмчене и Лавън разбра.

— Шар! Тан! Стравъл! — изкрещя той. — Измъквайте арбалети и копия! Избийте всички прозорци!

Той вдигна крак и ритна люка пред себе си. Някой пъкна в ръката му огромен арбалет.

— Какво...? — заекна Шар. — Какво има? Какво става?

— Гладници!

Викът премина през плавателния съд като електрическа искра. Ротаториите в Лавъновия роден свят на практика бяха изстребени, но

всеки знаеше с подробности мрачната история на дългата борба, която Човекът и първаците бяха водили срещу тях.

Девојката внезапно забеляза кораба и спря, явно обзета от отчаяние при вида на това ново чудовище. Тя се остави да бъде носена от водата, докато очите ѝ ту се взираха в кораба, ту отскачаха назад през рамото ѝ към мястото, където глъчката бучеше все по-високо и по-високо в полумрака.

— Не спирай! — извика Лавън. — Насам, насам! Ние сме приятели! Ще ти помогнем!

Три големи полупрозрачни тръби от гладка плът се прехвърлиха през възвишението, а многобройните гъсти ресни на ненаситните им венци се извиваха. Докато дикраниите се придвижваха, високомерни в гъвкавата си броня, те непрекъснато се караха помежду си, използвайки малкото неясни и почти символични звуци, от които се състоеше езикът им.

Лавън зареди арбалета внимателно, опря го на рамото си и стреля. Тетивата изсвистя през водата. Тя бързо намали скоростта си и бе подхваната от едно случайно течение, което я доближи повече до момичето, отколкото до гладника, в който Лавън се целеше.

Лавън прехапа устни, наведе оръжието и пак го зареди. Нямаше смисъл да подценява разстоянието; трябваше да изчака. Друга стрела, прорязала водата от един страничен люк, го накара да даде нареждания за прекратяване на огъня, „докато — прибави той — бъдете в състояние да различите пигментните им петна“.

Нашествието на ротаториите принуди момичето да вземе решение. Неподвижното дървено чудовище естествено бе странно за него, но досега не го бе заплашило с нищо, а то сигурно знаеше какво значи да се скупчат над тебе три дикрании, всяка от които се мъчи да грабне от другата най-големия къс. Момичето се хвърли към люка. Трите ненаситни гладника изпищяха от ярост и се втурнаха подире му.

То сигурно нямаше да успее, ако поради лошото си зрение водещата дикрания не бе различила очертанията на дървения кораб в последния момент. Гладникът отстъпи назад с бръмчене, а другите два се дръпнаха встрани, за да не се сблъскат с него.

После ротаториите отново се спречкаха, въпреки че трудно биха могли да определят точно за какво се караха: не бяха способни да

разменят мисъл, много по-сложна от равнозначното на „да“, „умри“ и „враг си“.

Докато продължаваха да се разправят, Лавън прониза най-близката с арбалетна стрела, която мина през цялото ѝ тяло. Оцелелите две веднага се сбиха на живот и смърт за трупа ѝ.

— Тан, вземи една група и излезте да понижете двата гладника, докато се бият! — нареди Лавън. — Не забравяйте да унищожите и яйцата им. Виждам, че този свят има нужда да бъде поукротен.

Девојката се стрелна през люка, разтреперана от ужас, и се спря чак когато стигна далечната стена на каютата. Лавън се опита да я доближи, но тя извади отнякъде парче харово водорасло с опасен остър връх. Тъй като беше гола, бе трудно да се каже къде го бе крила, но тя очевидно знаеше да си служи с него и смяташе да го направи. Лавън отстъпи назад и седна на столчето пред пулта за управление, изчаквайки, докато тя свикне с кабината, с него, с Шар, с няколкото пилоти и с изнемощялото чехълче.

Най-сетне момичето запитва:

— Вие... ли... сте... боговете... дошли отвъд небето?

— Да, оттам идваме — отвърна Лавън. — Но не сме богове. Човешки същества като тебе сме. Има ли много хора тук?

Момичето, изглежда, много бързо схвана положението, въпреки че бе дивачка. Лавън изпита странното и невероятно чувство, че би трябвало да я познава: висока, привидно отпусната мургава жена, всъщност не съвсем като тази... една жена от друг свят, разбира се, но все пак...

Тя пхна „ножа“ си обратно в светлата си сплъстена коса и тръсна глава. „Аха — помисли си Лавън смутено — ето една хитрост, която си струва да запомня, за да се възползувам от нея в случай на нужда“.

— Малко сме. Гладниците са навсякъде. Скоро ще ни довършат.

Отчаянието ѝ бе така пълно, че в действителност изглеждаше съвсем безразлична.

— И вие никога ли не сте се съюзявали срещу тях? Нито сте се обръщали към първаците за помощ?

— Към първаците ли? — Тя сви рамене. — Повечето от тях също като нас са безсилни пред гладниците. Нямаме оръжия, които убиват от

разстояние, като вашите. А вече и оръжията не биха свършили работа. Ние сме твърде малко, а гладниците твърде много.

Лавън поклати глава.

— Поначало вие сте имали оръжието, което е от значение. Изправени срещу него, цифрите нямат никаква стойност. Ще ви покажем как го използвахме ние. Възможно е да успеете да го употребите дори по-добре от нас, стига да опитате.

Момичето отново сви рамене.

— Мечтаехме за такова оръжие, но никога не го открихме. Истината ли казвате? Какво е това оръжие?

— Разумът, разбира се — отвърна Лавън. — Не само един разум, а цяло множество. Работещи заедно. Съвместно.

— Лавън казва истината — обади се един слаб глас от палубата.

Пара леко се помръдна. Момичето го наблюдаваше с разширени очи. Звукът на човешката реч, с която чехълчето си служеше, сякаш много по-силно я впечатли, отколкото самият кораб и всичко останало в него.

— Гладниците могат да бъдат покорени! — изрече слабият дрезгав глас. — Първаците ще ви помогнат, както помогнаха в света, от който идваме. Те се бореха против този полет в космоса и лишиха Човека от летописите му, но Той направи пътешествието и без тях. Първаците никога вече няма да се противопоставят на Хората. Ние говорихме с първаците от вашия свят и им казахме, че Хората осъществяват мечтите си. Независимо дали първаците го желаят, или не. Шар, твоята метална плоча е тук. Скрита е на кораба. Братята ми ще те заведат при нея. Този организъм сега умира. Той умира спокоен, защото притежава знания, умира както всяко разумно същество. Човекът ни научи на това. Няма нищо... което... не може да се постигне... със знания... С тях... хората... прекосиха... прекосиха... космоса...

Шепнещият глас заглъхна. Блестящият чехъл не се промени, но нещо си бе отишло от него. Лавън погледна момичето; очите им се срещнаха. Той изпита необяснима топлина.

— Прекосихме космоса — тихо повтори Лавън. Думите на Шар долетяха до него от огромно разстояние. Младият старец прошепна:

— Но... сторили ли сме го наистина? Лавън гледаше момичето. Не можеше да отговори на въпроса на Шар. Не това му се струваше

важно сега.

КНИГА ЧЕТВЪРТА

ВОДОДЕЛ

Недоволният ропот сред екипажа на ригелийския^[1] космически кораб *Непобедимия* бе достигнал точката, при която това вече не можеше да бъде отминавано с безразличие, а имаше повече от петдесет светлинни години, преди корабът да стигне предназначението си. Тъй като капитан Горбъл беше военен, той мислено наричаше този ропот „нелоялност“.

Рано или късно, разсъждаваше Горбъл, рано или късно тази идиотска тюленоподобна твар щеше да ги забележи.

Капитан Горбъл не беше сигурен дали би съжалявал, или би се радвал, ако Адаптираният човек се превърнеше в обикновено явление. В известен смисъл животът щеше да стане по-лек, но този момент щеше да е неприятен не само за Хокайа и другарите му от пантропическия екип, но и за самия Горбъл. Навярно би било по-добре да продължат да подтискат чувствата си, докато стовареха Хокайа и останалите олтариийци на... как беше името, което все забравяше? А, да, на Земята.

Но екипажът явно нямаше намерение да остави Горбъл да отлага това чак дотогава.

Що се отнася до Хокайа, в мозъка му сякаш липсваше център, който да го предупреждава. Притесняваше се точно толкова малко от емоционалното настроение, колкото от разреждения и леден въздух, който ригелийският екипаж поддържаше в бойния космически кораб. Защитен от слоя топла китова мас, с очи кафяви, воднисти и весели, той прекарваше по-голямата част от деня си в пилотската кабина, като наблюдаваше как се уголемява звездата Сол^[2] в черните небеса пред кораба.

И говореше. Богове на всички звезди, само колко говореше! Капитан Горбъл вече знаеше повече за древната, най-древната история на програмата за поселване, отколкото изобщо му се искаше, а Хокайа

още не беше свършил. При това програмата за поселване не бе единствената тема на тюленочовека. Делегатът на Колонизационния съвет бе получил „вертикално“ образование, такова, което обхваща тясноспециализирани въпроси от много различни области на знанието, в контраст с обучението на Горбъл, което се простираше „хоризонтално“ върху целия предмет за космическите полети и едва-едва се докосваше до всичко друго.

Хокайа сякаш си бе поставил за цел да разшири кръгозора на капитана, независимо дали последният желае това, или не.

— Например земеделието — казваше в момента той. — Планетата, която трябва да заселим, представлява отлично доказателство в подкрепа на дългосрочната селскостопанска политика. Някога там е имало джунгли; земята е била много плодородна. Но хората започнали живота си на земеделци, като използвали огъня и по този начин унищожили и себе си.

— Как? — машинално запита Горбъл. И да беше замълчал, Хокайа тъй или иначе щеше да продължи, а да проявиш незначитане към Колонизационния съвет, та макар и задочно, бе неуместно.

— В праисторията им, петнадесет хиляди години преди официалната дата на тяхното начало, те разчиствали земята за обработване чрез изгаряне. После засявали култури, прибирали ги и оставяли мястото да подивее. След това изгаряли прораслата отново джунгла и отново повтаряли цикъла. Още в началото само заради този начин на земеделие те ликвидирали най-голямото изобилие от дивеч, съществувало изобщо на Земята. Нещо повече, този метод бил направо пагубен за горния пласт на почвата. Но дали си направили изводи? Не. Дори след като осъществили полет в космоса, тази система на земеделие била общоприета за повечето места, където още имало джунгли, въпреки че по това време вече навсякъде се подавали голи камъни. — Хокайа въздъхна. — Сега, разбира се, вече няма джунгли. Няма и морета. Има само пустиня, голи канари, ужасен студ и разредена, бедна на кислород атмосфера; поне така щеше да изглежда на хората, ако не бяха измрели всичките. Вината не е била само в примитивното земеделие, но и това е помогнало.

Горбъл крадешком погледна прегърбената фигура на лейтенант Авърдор, негов адютант и навигатор. От първия миг на пътешествието Авърдор се бе въздържал да не се обърне дори с една дума към Хокайа

или кой да, друг пантропист. Естествено, от него не се изискваше да поеме задължителните дипломатически тежести — това бе грижа на Горбъл, — но усилията да се изплъзва даже и от обикновено общуване с тюленочовете започваше да му се отразява зле.

Все някога Авърдор щеше да избухне. Нямахше да има кого да обвини за това, освен самия себе си, но все пак всички на борда щяха да пострадат от последствията.

Включително и Горбъл, който щеше да загуби един първокласен навигатор и помощник.

При все това безспорно не беше във властта на Горбъл да нареди на Авърдор да заговори с Адаптиран човек. Той можеше само да му подхвърли да проявява макар и механично известна учтивост в името на доброто на кораба. Единственият отговор бе най-втрещеният поглед, който някога бе виждал, включително и от Авърдор, с когото капитанът служеше във флота повече от тридесет галактически години.

А най-лошото бе, че Горбъл, като човешко същество, изцяло се солидаризираше с Авърдор.

— След определен брой години условията на *всяка* планета се променят — тържествено изломоти Хокайа, като размахваше подобната си на плавник ръка, за да обхване източниците на светлина извън кабината. Той пак работеше по първоначалната си натраплива идея: програмата на заселване. — Съвсем логично е да се твърди, че човек трябва да може да се променя заедно с тях или, ако не може, да се установи някъде другаде. Да допуснем, че хората бяха завладели само подобните на Земята планети. Но дори те не *остават* завинаги земеподобни, поне не в биологичния смисъл.

— Първо на първо, защо да се ограничаваме с подобните на Земята планети? — запита Горбъл. — Не че зная особено много за това място, но по описанията то не изглежда най-благоприятния свят.

— Не ще и дума — отвърна Хокайа, въпреки че, както обикновено, на Горбъл не му стана ясно с коя част от собствените му пояснения се съгласява странното творение. — От гледна точка на оцеляването няма никакъв смисъл да приковеш вида си завинаги към едни и същи условия. Разумното е той да продължи еволюцията си заедно с вселената, така че да не зависи от неща като остаряването на световите или избухването на техните звезди. И погледнете

резултатите: човекът сега съществува в толкова много разновидности, че винаги *някъде* се намира убежище за всеки застрашен народ. Това е голямо постижение; сравнени с него, колко струват старите доводи за неприкосновеност на вида?

— Колко, наистина? — измънка Горбъл, но вътре в главата му другото му „аз“ говореше: „Аха, най-сетне той подушва враждебността. Станеш ли Адаптиран човек, то е за цял живот, и непрекъснато трябва да се бориш за равенство с основния човешки образ. Но е безполезно, тюленозурлести бюрократе. Можеш да спориш до края на дните си, само че когато приказваш, мустаците ти все така ще се извиват. А е явно, че никога няма да спреш да приказваш.“

— Капитане, тъй като самият вие сте военен, ще бъдете първият, който ще оцени стратегическите преимущества — искрено добави Хокайа. — Използвайки пантропията, човекът е превзел хиляди светове, които иначе щяха да бъдат недостижими за него. Това извънредно много е увеличило шансовете ни да станем господари на Галактиката, да извлечем максималното от нея при покоряването ѝ, а същевременно да не си присвояваме нечия планета. Завладяване без лишаване от право на собственост, още повече, без кръвопролития. И все пак, ако някоя раса освен човешката развие имперски амбиции и се опита да присъедини нашите планети към своите, ще открие, че е едно нищожно малцинство.

— Това е истина — каза капитан Горбъл, заинтересован против волята си. — Вероятно е от значение, че сме действували бързо още в началото. Искам да кажа, преди някой друг да се е сетил за този метод. Но как се случи това да бъдем ние? Струва ми се, че първият вид, който е трябвало да го изобрети, е видът, който вече го е притежавал, ако следите мисълта ми.

— Не съвсем, капитане. Може би, ако посочите пример...

— Ами преди време попаднахме на система, където един вид обитаваше две различни планети, не едновременно, а последователно: ту едната, ту другата — обясни Горбъл. — Жизненият им цикъл има три различни проявления. В първата форма те зимуват в най-отдалечената част на тези светове. След това приемат друг образ, който може да прекосява космическото пространство; правят го както ги е майка родила, без космически кораби, а после, приели третия си образ, прекарват останалата част от годината на вътрешната планета. След

което отново приемат предишната си разновидност и пак прекосяват космоса до по-студената планета. Трудно е да се опише това. Но най-важното е, че те не бяха измислили този метод; той беше нещо естествено за тях. Така беше протекла еволюцията им Горбъл пак погледна Авърдор. — По време на роенето им космическите полети в района били много проблематични.

Авърдор не се хвана на въдицата.

— Разбирам, твърдението ви е основателно — с гротескна вгълбеност поклати глава Хокайа. — Но позволете ми да подчертая, капитане, че способността да се извършва нещо не помага на извършващия го да смята, че то подлежи на усъвършенстване. О, и аз съм виждал видове като този, който описвате, а също и видове с полиморфизъм^[3], полови изменения в поколението метаморфози от типа, характерен за насекомите, и така нататък. Има една планета, наречена Лития, на около четиридесет светлинни години оттук, където преобладаващият вид преминава през цялостния еволюционен стадий след раждането си, а не преди него, както е при хората. Но защо трябва някой от тях да смята, че изменението на формата е нещо изключително, за което се полагат усилия? В края на краищата това е нещо обикновено в живота им.

В кабината се чу звън от малка камбана. Хокайа стана начаса, а движенията му бяха точни и едва ли не грациозни, въпреки бърчообразната му външност.

— Така завършва дневният светлик — жизнерадостно изрече той. — Благодаря за любезността, капитане.

И се отдалечи, клатушкайки се. Разбира се, на сутринта щеше да се върне.

Както и на следващия ден.

И на по-следващия — ако дотогава екипажът не намажеше с катран и не оваляше в пера цялата им група.

„Само ако — вбесен разсъждаваше Горбъл, — само ако проклетите адапти не избързваха толкова да злоупотребяват с привилегиите си!“ Като делегат на Колонизационния съвет Хокайа бе личност с известно влияние и не можеше да му се забранява да влиза в пилотската кабина, освен в случай на извънредно положение. Но не разбираше ли този мъж, че не трябва да се възползва от привилегиите си задължително и всекидневно на кораб, управляван от човешки

създания в основния им вид, повечето от които изобщо не можеха да влязат в кабината без изрична заповед?

И останалите пантрописти бяха същата стока. Като пътници с технически статут на хора им се разрешаваше да ходят почти навсякъде, където можеше да ходят и членовете на екипажа, и те го правеха упорито и безочливо, като че се движеха между равни. Юридически наистина бяха такива, но не бяха ли вече научили, че съществува явление, наречено предразсъдък? И че сред обикновените астронавти предубеждението към техния вид и към всеки Адаптиран човек винаги граничеше с фанатизма?

Чу се леко бръмчене и пилотското кресло на Авърдор се обърна към капитана. Като повечето ригелианци лейтенантът имаше изпито и сурово лице, почти като на древен религиозен фанатик, и звездната светлина в командната кабина не допринасяше нищо за смекчаването му, но на капитан Горбъл, за когото то бе познато до последната бръчица, в този момент му се стори извънредно заплашително.

— Е? — въпросително изрече той.

— Според мене вече ви е дошло до гуша от този ненормален тип — каза Авърдор без предисловие. — Трябва да се направи нещо, капитане, преди членовете на екипажа да станат така кисели, че да се наложи да ги наказваме с арест.

— Всезнайковците ми харесват не повече, отколкото на вас — мрачно отвърна Горбъл. — Особено когато дрънкат глупости, а половината от това, което този разправя за космическите полети, е глупост, поне в това съм сигурен. Но той е представител в Съвета. Има право да идва тук горе когато си иска.

— При извънредно положение можете да забраните влизането в командната кабина на всекиго, включително и на корабните офицери.

— Не виждам никакво извънредно положение — високомерно каза Горбъл.

— Намираме се в опасна част на Галактиката, поне на теория. Тук не са идвали от хилядолетия. Звездата пред нас има девет планети плюс тази, на която трябва да кацнем, и неизвестно още колко спътника с планетен размер. Да предположим, че на една от тях някой е загубил разсъдъка си и реши да си опита силите, когато минаваме оттам?

Горбъл се намръщи.

— Значи ще си търси белята. Освен това тази област е била обследвана поне веднъж в последно време, иначе нямаше да бъдем тук.

— Повърхностна работа. Въпреки всичко разумно е да се вземат предпазни мерки. Ако се случи някаква неприятност, мнозина от Управителния съвет биха нарекли рисковано присъствието на неблагонадеждни, второкласни човешки типове в командната кабина, когато тя се разрушава.

— Говорите глупости!

— Напротив, капитане, спрете се и прочетете между редовете — рязко отвърна Авърдор. — Не по-зле от вас зная, че няма да се случи беда, с която да сме безсилни да се справим, и че дори и да се случи, никой управителен съвет не би излязъл с такова оплакване против вас. Аз просто се опитвам да ви предложа някакво извинение, което да използвате пред тюлените.

— Слушам ви.

— *Непобедимия* е най-организираният кораб във флотата, досието му е чисто, а моралът на екипажа е почти легендарен. Не можем да си позволим да започнем да наказваме хората заради личните им предразсъдъци, а точно до това ще се стигне, ако тия тюлени ги принудят да нарушат дисциплината. Освен това те имат право да си вършат работата, без множество животински муцуни непрекъснато да надничат през рамената им.

— Като че се чувам как го обяснявам на Хокайа.

— Няма да ви се наложи — упорстваше Авърдор. — Вместо това може да му съобщите, че смятате за нужно да обявите извънредно положение, докато кацнем. Това означава, че като пасажери пантропистите ще трябва да си стоят по местата. Много е просто.

Вярно, че беше просто. И направо те изкушаваше.

— Не ми харесва — въздъхна Горбъл. — Пък и Хокайа може да е всезнайко, но не е пълен глупак. Много лесно ще прозре истината.

Авърдор сви рамене.

— Ваша е властта — каза той. — Но не виждам какво би сторил тюленът дори ако прозре истината. Всичко ще бъде записано в корабния дневник, точно по правилника. Каквото и да докладва на Съвета, ще бъде само подозрение и сигурно няма да му обърнат внимание. За никого не е тайна, че тези второкласни типове лесно си

втълпяват, че ги преследват. Моето убеждение е, че именно затова *действително* ги преследват, поне в повечето случаи.

— Не разбирам мисълта ви.

— Лицето, под чието командване летях, преди да се кача на борда на *Непобедимия*, бе от онези хора, които не вярват и на себе си. Те очакват от всеки срещнат да забие нож в гърба им в момента, в който се обърнат. А се намират такива хора, които смятат едва ли не въпрос на чест да наръгат някого по този начин точно защото той като че сам си го търси. Та този мъж не остана дълго командир.

— Ясно ми е какво искате да ми кажете — промълви Горбъл. — Добре, ще си помисля върху това.

Но на следващата сутрин, когато Хокайа отново се появи в командната кабина, Горбъл още не бе взел решение. Самият факт, че собствените му симпатии бяха на страната на Авърдор и екипажа, го караше да се съмнява в лесния изход, предложен от Авърдор. Планът бе достатъчно примамлив и изкушилият се от него можеше да недогледа някои недостатъци, които иначе биха били очевидни.

Адаптираният човек се настани удобно и се взря през прозрачния метал.

— А — възкликна той, — целта ни вече се е уголемила, нали, капитане? Помислете си: само след няколко дни ние ще бъдем... в историческия смисъл... отново у дома.

„Сега пък говори със загадки“ — каза си Горбъл и попита:

— Какво искате да кажете?

— Извинете, смятах, че знаете. Земята е родната планета на човешката раса, капитане. Там се е развила основната форма.

Горбъл предпазливо претегли наум това неочаквано сведение. Дори ако се допуснеше, че е вярно (а вероятно беше така; на Хокайа му подходеше да знае тъкмо такова нещо за планетата, на която го изпращаха), това, изглежда, не променяше особено положението. Но явно тюленочовекът имаше причина да го казва. Е, скоро, съвсем скоро щеше да изплюе и причината; никой не би дръзнал да обвини олтарицеца, че е мълчалив. Въпреки това Горбъл реши да включи екрана, за да погледне отблизо планетата. Досега не бе изпитвал и най-слаб интерес към нея.

— Да, точно там е започнало всичко — каза Хокайа. — Естествено, първоначално на тези хора изобщо не им хрумвало, че могат да създадат предварително адаптирани деца. Вместо това те прибегвали до всякакви крайности, за да пригаждат околната среда или да я пренасят със себе си. Но най-накрая разбрали, че това е неосъществимо при планетите. Не можеш да прекараш целия си живот в скафандър или под купол. Освен това обществото им открай време имало проблеми с формата на вида. Столетия наред били невероятно придилични към минимални различия в цвета на кожата и външния вид, та даже и в мислите. Режим подир режим се опитвал да наложи на хората собственото си становище какъв трябва да бъде всеки гражданин, а онези, които не отговаряли на изискванията, били заробвани.

Внезапно бърбенето на Хокайа взе да притеснява Горбъл. Ставаше все по-лесно и по-лесно да се солидаризира с убеждението на Авърдор, че трябва изобщо да не се обръща внимание на съществуването на адаптирани хора.

— Едва след като горчивият опит ги научил — продължи Хокайа, — че тези особености всъщност нямат значение, те съумели да се насочат към пантропията. Това бил логичният завършек. Разбира се, необходимо било да поддържат известна приемственост във формата; това се спазва и до ден-днешен. Не е възможно напълно да промениш външността, без да промениш напълно и мисловните процеси. Ако придадеш на човека образа на хлебарка, както предвидил един древен автор, той в крайна сметка ще започне да мисли като хлебарка, а не като човек. Ние признахме, че е така. В светове, където би бил подходящ само един крайно модифициран човешки вид, например планета от типа на газовите гиганти, не се правят опити за заселване. Съветът твърди, че такива светове не са потенциална собственост на хората, а на други раси, чиято душевност няма да се нуждае от коренни промени, за да оцелее.

Капитан Горбъл смътно започна да схваща накъде клони Хокайа и това, което забеляза, не му се понрави. По своя влудяващ маниер тюленочовекът доказваше правото си да бъде смятан за равен както фактически, така и юридически. Той привеждаше доводи в полза на това в една вселена, напълно непозната на капитан Горбъл, и с примери, чиято достоверност и уместност само той знаеше и можеше

да прецени. Накратко, Хокайа си служеше с непочтени похвати, поради което последните останки от търпението на Горбъл бързо се изпаряваха.

— Естествено, имало е съпротива още в самото начало — говореше Хокайа. — Този тип мислене, което едва неотдавна било приело, че цветнокожите са човешки същества, бързо прегърнало идеята, че един или всеки адаптиран човек социално стои по-ниско от „първичния“ или „изходен“ човешки образец, от прототипа, който населявал Земята. Но там съществувал и друг, много стар възглед, че основните човешки качества са присъщи на съзнанието, а не на формата. Виждате ли, капитане, всичко, което последвало, тогава все още можело да се предотврати, ако се беше намерил начин да се защити схващането, че дори частичната промяна на формата прави човека по-малко човек, отколкото е бил в „първичното“ си състояние. Но дойде ден, когато подобно схващане вече не може да се отстоява; ден, който е най-големият морален вододел за нашия род; денят, който трябва да обедини всички разнопосочни течения във взаимоотношенията ни в общо хранилище на братство и целенасоченост. Ние с вас сме безкрайно щастливи, че се намираме в театъра на действията, за да бъдем свидетели на това.

— Много интересно! — студено каза Горбъл. — Но всичко това се е случило много отдавна и днес ние знаем твърде малко за тази част от Галактиката. При създадените обстоятелства, които вие ще откриете ясно записани в корабния дневник, съгласувани със съответния правилник, аз съм принуден от утре нататък да обявя извънредно положение на кораба, което ще продължи, докато свалим екипа ви на сушата. Боя се, че това означава всички пътници задължително да си седят по местата.

Хокайа се обърна и се надигна. Очите му бяха все така топли и влажни, но в тях вече нямаше и следа от веселие.

— Много добре зная какво означава това — рече той. — И до известна степен разбирам необходимостта от него, въпреки че се надявах да видя нашата родна планета най-напред от космоса. Но мисля, че *вие*, капитане, не съвсем добре разбрахте *мен*. Моралният вододел, за който споменах, не е в миналото. Той е в настоящето. Започнал е от периода, когато Земята станала необитаема за така наречения основен човешки вид. Стичането на потоците към общия

резервоар все повече и повече ще се увеличава, като се разчуе във Вселената, че и самата Земя е била заселена с Адаптирани хора. Тази вест ще бъде съпътствувана от сътресението на познанието — шокът от проумяването, че въпреки претенциите си „основният“ тип хора сега и от дълго време е едно незначително малцинство.

Дали Хокайа бе толкова наивен, че да заплашва — невъоръжен, смешен тюленочовек, който размахва юмрук пред капитана на *Непобедимия!* Или пък...

— Преди да си тръгна, разрешете ми да ви задам само този въпрос, капитане: там долу е вашата родна планета, и ние, моята работна група и аз, скоро ще стъпим на повърхността ѝ. Ще се осмелите ли да излезете от космическия кораб и да ни последвате?

— А защо пък трябва да го направя? — запита Горбъл.

— Как защо? За да покажете превъзходството на основната форма, капитане — тихо отвърна Хокайа. — Вие едва ли ще признаете, че едно стадо тюленочовеци стои над вас, и то в земите на собствените ви прадеди!

Хокайа кимна и се запъти към вратата. Малко преди да я достигне, той се обърна и замислено погледна към Горбъл и лейтенант Авърдор, който се бе втренчил в него с лице, вкаменено от ярост, и добави:

— А може би... ще признаете? Ще бъде интересно да се види как ще се държите като малцинство. Мисля, че ви липсва опит.

Хокайа излезе. И Горбъл и Авърдор рязко се обърнаха към екрана. Капитанът го включи. Образът се появи, стабилизира се и се закова.

Когато дойде ред да ги сменят, двамата мъже още се взираха в безкрайния хаос на земната пустиня.

---

[1] От звездата Ригел в съзвездието Орион. — Б.р. ↑

[2] Нашето слънце — Б.пр. ↑

[3] Явление, при което от един растителен или животински вид съществуват повече от две форми. — Б.пр. ↑

НЕВЕНА ЗЛАТАРЕВА-ЧИЧКОВА

ЕДИН УЧЕН — С ГРИЖА ЗА ЧОВЕЧЕСТВОТО

Научната фантастика е предпочитаният от мен род литература, главно в която съм известен. За писателя тя има преимуществото, че му дава възможност да поставя човешки характери в стресови ситуации, които има право да измисля изцяло, както и че му доставя удоволствието да разсъждава за последствията от техническата революция върху поведението и убежденията на хората. За читателя това е предимно романтичен жанр, който също така може да има и функцията да го подготви за някои от промените, с които е вероятно скоро да му се наложи сблъскване.

Джеймс Блиш

Произведението „Новозавладените звезди“ ще запознае българския читател с един от най-типичните и ярки творци на научната фантастика в Америка — Джеймс Блиш.

Житейската биография на автора е изпълнена със събития, които дават своеобразно отражение върху произведенията му. Той е роден на 23 май 1921 година в Ориндж, щата Ню Джърси. Баща му е рекламен търговски агент на списания, а майка му — учителка по пиано. Детството си Блиш прекарва в Чикаго, а ранното си юношество — в предградията на Ню Джърси.

През 1942 година завършва микробиология в Рътгърс, след което е мобилизиран а армията като техник в медицинска лаборатория. През 1945–1946 г. Блиш подготвя следдипломен труд по зоология в

Колумбийския университет. Работи като коректор в една литературна агенция, след това става редактор на търговско списание и накрая — съветник по обществени отношения, специалист по технически и научни въпроси. Междувременно отпечатва около двадесет разказа.

През 1958 година излиза „Пример на съвест“, считано за най-доброто произведение на Блиш, с което спечелва наградата „Хюго“. Това е един от първите научнофантастични романи, в който се засяга религиозна тема. Римски католически свещеник се озовава на една далечна планета, чиито обитатели — влечуги — изглеждат освободени от естествени грехове. Завърнал се на земята, той донася със себе си едно оплодено яйце, съдържащо това, което би могло да бъде чудовищен нов Спасител.

До 1967 г. Блиш е издал седем книги и има сто седемдесет и пет други публикации от различни жанрове. Творбите му са предимно научна фантастика, но включват и един исторически роман, няколко сборника разкази, том критически есета, една шпионска новела за юноши, поезия, критика за малките списания, театрални и телевизионни пиеси, сценарии, статии и др. Съчиненията му са включени в около петдесет антологии и са преведени на осемнадесет езика.

През 1960 г. Джеймс Блиш е почетен гост на Осемнадесетия конгрес на научната фантастика в Питсбърг, САЩ.

Блиш е допринесъл много за насърчаването и творческото оформяне на редица млади творци-фантасти. Един от организаторите на Конференцията на писателите-фантасти в Милфорд, щата Пенсилвания (1955 г.), активен член и първи вицепрезидент на техния съюз в САЩ, един от основоположниците на Фондацията за научна фантастика в Англия (1970 г.), той е между най-авторитетните критици на този вид литература.

Блиш се увлича от трудовете на Езра Паунд, Джеймс Джойс, Джеймс Кобъл, музиката на Рихард Щраус, релативистичната физика.

През 1960–1970 г. продуктивността на автора намалява поради влошеното му здравословно състояние. Джеймс Блиш умира през 1975 година.

От 1968 г. писателят се установява в Англия, близо до Оксфорд, където е погребан. Ръкописите му се пазят в Бодлийската библиотека.

Творческата биография на Блиш започва с първия му научнофантастичен роман през 1940 година.

Годините 1950–1958 са много ползотворни за публикациите му.

През 1950 година е отпечатан въвеждащият разказ от серията „Оки“^[1], посрещнат възторжено от любителите на фантастиката. Става ясно, че Блиш ще бъде необикновено задълбочен литератор. Този цикъл представлява най-високият полет на неспокойното въображение на автора.

Първата цялостна „Оки“ книга е „Землянино, върни се у дома“. Следват: „Триумфът на времето“, „Трясък на цимбали“ и „Живот за звездите“. Четирите творби са отпечатани в един общ сборник — популярната тетралогия „Летят градове“. Във връзка с нея един наблюдател на специалната притурка на „Таймс“ заявява, че Блиш е от малцината майстори на разкази, в които „умозрителните философски идеи могат да бъдат разглеждани в Есхилев мащаб“ и твърди, че Градовете вероятно са отнесли представата за космическото пътешествие на множество светлинни години по-напред, отколкото човек би могъл да си представи.

През тези плодотворни за Блиш години много популярни са сборникът „Най-добри научнофантастични разкази“, „Бобово стъбло“, „Повърхностно напрежение“, трактатът „Произведение на изкуството“ и т.н.

Характерно за автора е, че той пестеливо използва сполучливите си повествования, като често се връща към тях, за да ги преработи и разшири — понякога дори в романи. Типичен пример за това е „Повърхностно напрежение“ (1952) — известният и антологизиран разказ на Блиш, който по-късно става част от цялостната творба „Новозавладените звезди“ (1957). Тук писателят си е послужил с едно от ранните си произведения — „Потънала Вселена“. Успехът като че изненадва и самия Блиш, който споделя:

„Смятах да напиша само за това какво наистина би било да се живее в микрокосмос, където сили като повърхностното напрежение са съществени, а такива като земното притегляне — незначителни, но някъде по тази линия вероятно съм докоснал по-скоро митологична струна, отколкото молекулярна. Бих желал да зная как съм го постигнал, защото, ако това ми беше известно, бих го повторил.“

Наистина под привидно строгото научно съдържание на творбата читателят долавя известни романтични и дори мистични елементи, които придават особено очарование на разказа. Езотерични детайли ще открием и в останалите съчинения, включени в „Новозавладените звезди“, които „Ню Йорк хералд трибюн“ назовава „прекрасни“. Това са разтърсващи описания на едно причудливо и малко вероятно бъдеще — бъдеще, обкръжено от обективна реалност.

В посочената книга, както и в доста други от този период, Блиш внася биологични теми, проявява подчертан интерес към екологията. Тази област от науката преди години е била доста пренебрегвана за сметка на „по-трудните“ дисциплини — физика, астрономия, техника. Прецизен и изобретателен в използването на технически и научни подробности, Блиш е високо ценен от читателите, които са в състояние да видят правдоподобността на произведенията му.

Теодор Стърджън пише:

„Добър научнофантастичен разказ е разказът за човешки същества с човешки проблеми и човешко разрешение — нещо, което не би се осъществило, ако разказът няма научно съдържание.“

Това определение е валидно не само за „Новозавладените звезди“, но и за целокупното творчество на автора. Блиш е убеден в необходимостта да се познава фактическият материал и смята, че за всеки писател, който вижда колко сюрреалистични са твърденията на модерната метафизика, научното съдържание е примамливо и даже задължително.

„Фантастът — заявява Блиш — предпочита да символизира своя реален свят с «украшенията» на науката и техниката и колкото непознати са те за читателя, толкова по-пресилена ще му се стори дадена ситуация. И все пак всъщност не идеите, а «украшенията» са «налудничави», не предположенията, а декорите. Както във всяка литература, и тук е абсолютно необходима честност към предположенията, не към «украшенията».“

В такъв смисъл светът на космическото бъдеще, изобразен като страховит и заплашителен в „Новозавладените звезди“, е само един символ, който служи на автора за социална критика и прогностика.

От позициите на хуманизма Блиш сигнализира за опасността, която представляват за човечеството войната и атомната бомба, осъжда империалистическите и колонизаторски амбиции на западните сили,

измамните операции под прикритието на законността. Писателят посочва, че прогрес не може да има, докато силата е съсредоточена в ръцете на икономическа олигархия — Управата на Големия земен космодрум, чиято единствена цел е да извлече печалби и облаги, без оглед на средствата, с които постига хищническите си стремежи. Това е и причината Властите на Земята да установят международен, свръхнационален монопол върху всички космически полети, свързани с огромни разходи, и да ламтят за целия всемир. За да се осъществи програмата на разселване, авторът посочва три начина: първият — създаване на човек по изкуствен път, вторият — чрез куполи, и третият — адаптиране на хора към условията на различните планети — процес, който творецът нарича *пантропия* и който сам той препоръчва.

Суини е адаптиран към ледения студ в Ганимед, хората от „мансардата“ са приспособени към живот в лозовите мрежи, в разказа „Повърхностно напрежение“ те са микроскопични и населяват морското дъно, а в последната част става дума за тюленоиндивиди.

Цялата творба внушава идеята, че животът е най-висока форма на съществуване на материята — висше благо — и той трябва да се пази. Нещо повече — Блиш мечтае за топлина и взаимно разбирателство между всички разумни хора.

Романът е и предупреждение — не бива да се допуска властта да попадне в ръцете на Космодрумната полиция; само така човешкият род ще бъде спасен и жизнеността на света ще се съхрани, ще победи! Такова е и морално етичното значение на пантропията.

Блиш е воюващ автор. Той призовава към непримиримост, към борба с трудностите. За него е ясно, че са нужни жертви, и той е убеден в необходимостта от тях: ще загинат Сет, Чарл, Аласкон и множество други неспокойни духове — ще останат най-смелите, най-силните, най-способните, които ще изведат човечеството от „таванския етаж“ до „базата“, от върховете на дърветата в широкия свят (книга II) такъв е неизбежният биологичен закон на подбора, такъв е диалектическият път на развитието. Нека не обвиняваме прибързано учения в антихуманизъм заради пристрастието му към супермена. Та нали и доктор Рулман, и бащата на Суини, и Лавън, и Шар, и Аласкон посвещават и отдават целия си живот на хората, на тези, които ще дойдат след тях, на утрешния ден, който те самите няма да видят,

Какво по-човешко, по-оптимистично и по-възвишено от тази светла саможертва в името на бъдещето?

Научнофантастичното творчество на Блиш е ярко, оригинално, незабравимо четиво. Изтъквайки голямото разнообразие на произведенията му, Кингсли Еймис посочва, че те предоставят „път за спасение на онези, които чувствуват, че романът е затънал в злободневност и самоповторение“.

Писател и учен, но преди всичко човек, загрижен за утрешния ден на хората — такъв ще видим Блиш в „Новозавладените звезди“ — такъв е и в цялото си творчество.

Невена Златарева

---

[1] Странствуващ селскостопански работник от щата Оклахома. — Б.пр. ↑

Издание:

Джеймс Блиш. Новозавладените звезди
Издателство „Отечество“, София, 1985

Преведе от английски Невена Златарева-Чичкова

Редактор Огняна Иванова

Художник Татяна Станкулова

Художествен редактор Борис Бранков

Технически редактор Стефка Маринова

Коректор Снежана Бошнакова

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.